

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10202

GEZAMLTE SHRIFTN

Abraham Reisen

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אברהם רייזען

געזאמלמע שריפמן

פארלאג „פרייהייט“

ניו יארק, 1928

Copyright, 1928
by the
FREIHEIT PUBLISHING ASS'N, Inc.

זעקסטער באנד :

איינזאקטערס און מאַנאַלאָגען

1897

1897

1897

נוסע פרידער.

פ ע ר ז א נ ע ז :

אָנגעפֿאַרענע יונגע לײַט.	}	גליקסמאן
		באָס
		הורוויטש
		בערמאן
		בערטע
		אַ חבר'טע

חייזן הענדלער, צווייטער הענדלער, דריטער הענדלער,
פיערטער הענדלער.

א סעפער אמיצימער אין א לאנגען קארידאָר אויפ'ן 4טען שטאָק. אין צימער ביים מזרח-וואנד שטעהט אַ קליין מיט-שעל, מיט אַנגעוואָרפען ביכלעך אַהן טאָוולען. אונטערן טישעל וואלגערט זיך א מיט-אַשינקע. ביים טישעל שטעהט אַ שטוהל מיט אַנ'אַבגעבראַכענעם פאַרענצעל, וועל-כעס ליעגט מאַקע יתומ'דיג נעבען שטוהל. ביי אַ צוויי-טער וואנד, אין צפון-זייט, שטעהט אַנ'איונגעפאלען איי-זערן בעטעל, מיט פערבעט; די קאָלדרען הענגט האַלב אראָפּ אויף דער ערד און עס זעהט זיך אַרויס אַ גראַב-לייווענ-מענער שטרוי-זאק, פון וועלכען עס מאַרשטעט ארויס אַ הויפען שטרוי. איבערן בעטעל, ביי דער וואנד, הענגט אַנ'אַבגעטראָגענער הוט און אַנ'אַלמער פידזשאק. די סצענע איז אַ וויילע ליידיג, הינטער דער סצענע הערען זיך שטי-מען פון גליקסמאן און באַס. עס עפענט זיך די טהיר און זיי פאלען אַרײַן.

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע.

ג ל י ק ס מ א ז (אלט אַ יאָהר 27, אַ הויכער און אַ דא-רער, אין אַנ'אלטען אַבגעטראָגענעם אַנצוג, און אַ שווארצען קראגען):
 נאָ דיר — איז ער אויף נישטאָ אין דער היים! אז עס געהט נישט — געהט נישט!

ב א ס (פון מיטעלער וואוקס, אין אַ בלוי העמדעל, מיט לאַנגע שווארצע האַר; טראַגט ברילען, פון וועלכע עס קוקען אַרויס צוויי ברונז'דיגע שווארצע אויגען): אַט דאָס איז דיין גביר? (קוקט אויפ'ן בעטעל) אַ פיינער גביר! ...

ג ל י ק ס מ א ז : פאַר אַ גביר האַב איך דיר איהם נישט

אָנגעגעבען. איד האָב נאָר געזאָגט, אז צייטענווייז קומט איהם
אז פון דער היים א פאָר רובעל... אפשר איז איהם די טעג אַז
געקומען.

ב א ס : אויב ס'איז איהם אפילו אָנגעקומען, האָט ער
דאָס שוין אודאי לאַנג גע'פטר'ט.

ג ל י ק ס מ א ז : דו מיינסט, אז אלע זענען אין דיר
געראַטען! נאָר וואָס איז די פעולה, אז ער איז נישטאָ. קום!
ב א ס : ניין, מעהר געה איד ערגיץ נישט... איד האָב
שוין קיין כח ניט. איד לעג מיך אוועק אין בעטעל און וועל
ליעגען, ביז די נשמה וועט מיר אויסגעהן. (ער ציהט זיך אויס
אויפ'ן בעטעל).

ג ל י ק ס מ א ז : ביזט א שוטה... וואָס הייסט ליעגען?
מען טאָר זיך נישט אַבלאָזען. איד זאָג דיר, אז מיר וועלען היינט
קריגען געלד. איד פיהל אין מיר כחות....

ב א ס : איד דארף גאַרנישט... איד וועל אזוי ליעגען
און.... א פאָפיראַס וואַלט כאַטש געווען! דו האָסט גאַרנישט?
אפשר א שטיקעל?

ג ל י ק ס מ א ז : ביי מיר ליעגט ערגעץ א האַלבער פאָ-
פיראַס, איד וויל אבער אליין שטארק רויכערן — מיר וועלען
זיך טיילען. וויין, האָסט א שוועבעלע?

ב א ס : א שוועבעלע, דאכט זיך, האָב איד. (ער נעהמט
ליעגענדיג ארויס פון טאַש א פושקעלע, עפענט זי אויף) איין שווע-
בעלע, נאָר פאַרזיכטיג!

ג ל י ק ס מ א ז : (בעטראכטענדיג דאָס שוועבעלע) : דאָס
שוועבעלע איז א נוטה למות'ע (ער רויבט אָן פאַרזיכטיג, האַל-
טענדיג אין מויל דעם האַלבען פאָפיראַס). אַטראָט! ניין! פער-
לעשט זיך, ניין!

ב א ס : גיכער!

ג ל י ק ס מ א ז (טראָגט צו שנעל צום מויל דאָס שטיקעל
פויער, באַלד בעווייזט זיך א רויך פון מויל) : פארטיג!

ב א ס : נו דאנקען גאט, עם רויכערט זיך! רויכער און
לאָז מיר עטליכע ציה.

ג ל י ק ס מ א ז : איך לאָז, איך לאָז. (גיט אַ פאַר שטאַרקע
ציה און גיט איבער דאָס רעשטעל באס'ן, באס בעטראכט עם מיזיש
געשטימט, פערקוימט זיך און געהמט עם ארויך אין מויל.)

ב א ס : אז איך וואָלט איצט געהאט אזא זאך, וואָס זאָל
חרוב מאכען די גאנצע שטאָדט, וואָלט איך עם געטהון. מיר
נישט — דיר נישט!

ג ל י ק ס מ א ז : און אז איך וואָלט געהאט איצט וואָס
צו פערקויפען אויף א גוטען מיטאָג, וואָלט איך פערקויפט.
(פערטראכט זיך), וואָס קען איך, למשל, פערקויפען? (זוכט אין
די טאַשען, געהמט ארויס פון דאָרמען אנ'אלמען פאַרטאַמאָנע) ווי
מיינסטו, באַס? קען מען וואָס געהמען דערפאַר?

ב א ס (בעטראכט פון דער ווייטען): קענסט דאָס ארויס-
וואַרפען.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'האַט אמאָל געקאָסט א האלבען רר-
בעל.

ב א ס : אמאָל... אמאָל ביזטו אויך מעהר ווערטה גע-
ווען...

ג ל י ק ס מ א ז : יאָ, אמאָל... אָבער נישקשה, איך פאל
נאָך נישט אראָב אויך איצט... עפּים פיהל איך, אז דאָס לעבען
קומט נאָך... דאָס איז נאָך אַ הקדמה... וואָס ארט מיד, אז די
הקדמה איז אַביסעל נאָריש...

ב א ס : דיין גאנץ לעבען וועט זיין אזא מיין הקדמה; צום
עיקר לעבען וועסטו קיינמאָל נישט צוקומען, דיין גאנצען לעבען
וועסטו זוכען לעקציעס און א מיטאָג...

ג ל י ק ס מ א ז : דאָס וועלען מיר נאָך זעהן... (עס דער-
הערט זיך פון הויף אַ געזאנג פון הענדלער: האַנדעל! האַנדעל!)
ס'וואָלט געווען וואָס צו פערקויפען... (דער אויסרוף: האַנדעל!
האַנדעל! הערט זיך ווידער).

ב א ס : וואס קענסטו פערקויפען? די נשמה? ווער וועט זי קויפען — זי איז שוין ברודיג.
 ג ל י ק ס מ א ז (ווארפט א בליק צו דער וואנד, וואו עס הענגט דער פידזשאק): צו וואָס זאָל איך פערקויפען די נשמה, אז דאָ הענגט נאָך נאָך נישט קיין שלעכט רעקעל (טאפט איהם). יא, נאָר נישט קיין שלעכט רעקעל...
 ב א ס (פערוואונדערט): ס'איז דען דיינער?
 ג ל י ק ס מ א ז : ביזט א שוטה... וואָס הייסט מיינער?
 דער הענדלער איז אויפ'ן הויף און מיר זיינען דאָ, איז ער אונז זערער...
 ב א ס : פון אַנאַרכיזם בין איך אפילו, ווייסטו דאָך, א שטיקעל אַנהענגער, אָבער ניט אויף אַזא אַרט... עס גיבט שעהנערע וועגען...

(דער הענדלער זינגט נאָך אַלין: האַנדעל! האַנדעל! גליקס-מאָן לויפט אַרום אויפ'ן הויף, באַס בלייבט אַלויין און שטעלט זיך אויף, אין אַ ווילע אַרום געהט אַרײַן גליקסמאָן מיט'ן הענדלער, אַ איד פון אַ יאָהר פּופּציג, אין אַ לאַנגער אָבגעשראַגענער קאַפּאַטע און גרויסע שטי-וועל אויף די פיס).

צווייטע סצענע.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, לאַמיר אָנועהן אייער סחורה! וואָס האָט איהר?
 ג ל י ק ס מ א ז (נעהמט אַראָב פון וואַנד דעם פידזשאק): אַט דעם פידזשאק וואָלט איך וועלען פערקויפען.
 ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט דאָס רעקעל אין דער האַנד, דרעהט איהם אום אויף אַלע פיער זייטען): אן אלט סחורה'לע... האָט שוין א פאָר לעכער...

ג ל י ק ס מ א ז : וואו ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואו — פרעגט איהר ? איהר
זעהט ניט ? אפשר האָט איהר נאָך עפעס ? אלטע שיד ? הוי-
זען ?

ג ל י ק ס מ א ז : אַט דאָס, וואָס איהר זעהט, מעהר האָב
איך ניט. אלזאָ, וואָס גיט איהר ?

ב א ס (מורמעלט) : וואָס א מענש קען !

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראכט דעם אונטערשלאג) :
דער אונטערשלאג איז שוין גאָר אויסגעקראַכען... וואָס קען מען
געבען פאר אזא רעקעל ? ... כ'מיוז... וואָס קען מען געבען ? ...
וויפיעל ווילט איהר ? ...

ג ל י ק ס מ א ז : איהר קויפט דאָך אַפּטער, ווייסט איהר
דאָך בעסער ?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מייז... וואָס הייסט איך ווייס
בעסער... ס'איז דאָך אייער סתורה, דארפט איהר זאָגען דעם
מקח.

ג ל י ק ס מ א ז : יאָ, דאָס איז אפילו אמת : מייז
סתורה....

ב א ס (אונגעדולדיג) : נו, מאכט עס גיכער !

ג ל י ק ס מ א ז (שיסט ארויס) : צוויי רובעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : קוקט איהם אָן ווי ברוגז, נעחמט
דעם זאָק אונטער'ן אַרים און וויל ארויסגעהן) : א גוטען טאָג !
ג ל י ק ס מ א ז (דערשראָקען) : נו, וואָס ? וויפיעל גיט
איהר. איהר קענט דאָך זאָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווערט ווייכער, קעהרט זיך אום) :
איך פּערקויף איך אליין אזוינע רעקלעך צו פינף נילדען א
שטיק... האַמטש הונדערט שטיק...

ג ל י ק ס מ א ז (בייז) : איך האַנדעל ניט מיט רעק-
לעך. זאָגט, וואָס גיט איהר ?

דער הענדלער (נעהמט דאָס רעקעל ווידער אין דער האַנד).

באָס : אוי, מיר ווערט ניט גוט.
 דער הענדלער : אַ האַלבען רובעל.
 גליקסמאַן (ראש) : נעהמט ! ס'איז אפילו ביליג.
 נאָר זאָל א איד פערדיענען...
 באָס (שמיל) : ביזט א טייערער מענש...
 גליקסמאַן (אַן אַ זייט) : שווייג!
 דער הענדלער (נעהמט ווידער דאָס רעקעל אין האַנד, דרעהט עס ווידער אום אין אַלע פיער זייטען).
 גליקסמאַן (אונגעדולדיג) : נו, ר' איר, מאכט עס גיכער...

באָס : דער איד האָט חרטה.
 דער הענדלער : חרטה איז ניט מעשה סוחר.
 חרטה האָב איד ניט, נאָר נתעשר וועל איד ניט ווערען. (נעהמט ארויס פון טאַש אַ בייטעלע, קראצט דאָרט מיט די פינגער, נעהמט ענדליך אַרויס אַ זילבערנעם רובעל), האָט איהר רעשט א האַלבען רובעל ?

באָס : ווען מיר וואַלטען האַבען א האַלבען רובעל !...
 גליקסמאַן (קוועטשט באַס'ן פאר'ן שוך) : שווייג.
 דער הענדלער : וואָס־זשע טהוט מען ? מען מוז געהן צוטוישען.
 גליקסמאַן (פער'יאוש'ט) : האָט איהר ניט קיין קלענערע געלד ?
 דער הענדלער : ניין, כ'האָב נאָך אַ פאָר נאנצע רובעלס...

גליקסמאַן : מילא, קומט אראָב אונטען. אין אַ קלייטעל, וועלען מיר טוישען.
 באָס : קום שוין צוריק...
 גליקסמאַן : די מינוט !

דער הענדלער : (נעהמט דעם זאק אויפ'ן פלייצע
 און דעם פידזשאק אונטער'ן אַרײם) : קומט!
 גליקסמאן (פערלעגען) : לעגט אריין, איך בעט
 אייך, דאָס רעקעל אין זאק.
 דער הענדלער : איהר ווילט אין זאק, זאָל זיין
 אין זאק... (לעגט איהם אַרײן אין זאק).
 (הענדלער און גליקסמאן אָב)

באָס בלויבט אַ ווײלע און געהט היין און צוריק איבערן
 צימערל. עס הערען זיך טרויט און אַ שמועס אין קאַרדאָר.
 עס געהט אַרײן הורוויטש, נאָך איהם נאָך אַ הענדל
 לער. הורוויטש, דערזעהענדיג באָס'ן, בלויבט שמעקן פער-
 וואונדערט. באָס איז בלאַס און דערשראָקען.

דריטע סצענע.

באָס (פערלעגען) : אייער חבר גליקסמאן האָט מיך
 אַהער געבראַכט, מיין נאָמען איז באָס.
 הורוויטש (פעררוירט) : זעהר אנגענעהם... זיצט!
 (צום הענדלער) אָט שוין ווייז איך אייך... (זוכט אויפ'ן וואנד)
 וואו איז דער פידזשאק? (קוקט אויף באָס'ן, באָס, לאכט זיך היס-
 טעריש פונאַנדער).
 הורוויטש (פעררוירט) : וואָס לאכט איהר... הם...
 דער הענדלער : נו, וואָס? איך האָב ניט קיין
 צייט. (אין קאַרדאָר הערען זיך טרויט, עס ווייזט זיך גליקסמאן).
 הורוויטש (צו גליקסמאנען) : וואו ביזטו געוועזען?
 גליקסמאן : דאָ איז ק'ייטעל, פּאַפּיראַסען גע-
 קויפט...
 דער הענדלער : נו, וואָס וועט זיין? איהר גיט
 אַנקוקען דאָס רעקעל צי ניט?

ה ו ר ו י ט ש : שוין, שוין! (צו גליקסמאנען) : א
מאָדנע זאך... איך בין אוועק, האָב איך געלאָזען אויפ'ן וואַנד
הענגען דאָס רעקעל... איך האָב אליין געזעהען... איצט איז ער
נישטאָ... (קוקט אויף באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : ווער איז דיר שולדיג? אז מען
געהט אוועק, פערשליסט מען אַ טהיר...

ב א ס (צו גליקסמאנען) : ביזט אַ מאוסער מענש!
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : בין איך, הייסט עס, אומזיסט
גענאנגען...

ה ו ר ו י ט ש (פערשולדיגט) : זייט מוחל, ר' איד...
וואָס קען איך טהאָן? ... מען האָט עס גראָד גע'גנב'עט... שווער
רע צייטען! ... מען זאָל זיך קוואַפען אויף אזא רעקעל! ...
ה ע נ ד ל ע ר : ס'איז אַ הוצפּה! שלעפט מיך, שלעפט
מיך אין אַ צווייטער גאַס און וואָס, ווען? גע'גנב'עט!
ג ל י ק ס מ א ז : ר' איד, אָט האָט אַ „צעהנערלי“
און געהט געזונדערהייד!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט צו מיט אַ פרעהליך פנים די
מטבע) : אַ דאַנק... ס'וועט זיין אויף אַ פונט ברויט (זיפּצט)
עך-דע... שווערע צייטען (אַב).

ה ו ר ו י ט ש (זעצט זיך אוועק אויפ'ן בעטעל) : נו, אַ
צייט, מען זאָל ניט קריגען ערגעץ קיין קערבעל באַרגען... (צו
גליקסמאנען) : זאָג מיר, דו האַסט גאָרנישט? האַמט אויף אַ
מיטאָג...

ג ל י ק ס מ א ז : וואָס הייסט איך האָב גאָרנישט? איך
בין איצט אַן עושר, איך האָב גאַנצע דריי גילדען אין טאַש.
ה ו ר ו י ט ש : וואָס קלעקט עס פאַר דריי (קוקט אויף
באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : עט, ס'וועט זיין גענוג, מאכען מיר אַ
סעודה אין דער היים, וועט עס ביליגער קאַסטען. ווער געהט
ברענגען גוטע זאַכען?

ג ל י ק ס מ א ז : נא, האַסטו (גיט איהם איבער עטליכע
מטבעות) : וועסט קויפען צוויי פונט ברויט.

ב א ס : וואָס וועט עס קלעקען?

ה ו ר ו י ט ש : געוויס איז דאָס וועניג, איך בין הונט-
גערין ווי אַ הונד...

ג ל י ק ס מ א ז : מילא, קויף דריי פונט, א גוטעז הע-
רינג, אבער טאַקע א גוטעז! ... טהיי און צוקער פאר עטליכע
קאַפיקעס און פאַפיראַסען. און אויב ס'וועט נאָך עפעס בליי-
בען, זאָלסטו נאָך קויפען א גוט שטיקעל קעז.

ב א ס : מיר'ן זעהן... (אב).

ה ו ר ו י ט ש : אייגענטליך האָט מיך גאָט גע-
שטראַפּט... כ'האָב דעם פּירזשאַק געוואָלט פּערקויפען, האָטש
ער איז גאָר ניט מיינער, ס'איז גאָר בערמאַנ'ס.

ג ל י ק ס מ א ז : ווי קומט צו דיר בערמאַנס פּירזשאַק?

ה ו ר ו י ט ש : ער האָט ביי מיר היינט ביינאכט גע-
שלאָפען, ער האָט קיין דירה ניט... דער פּירזשאַק איז אַ שווער
רער און דער טאַג איז אַ הייסער, איז ער אוועק אין אַ דינעם
רעקעל, וואָס ער טראָגט שטענדיג אונטען...

ג ל י ק ס מ א ז : יאָ... נו, נישקשה, איצט איז וואָ-
רים...

ה ו ר ו י ט ש : יא... אָבער דאָך פּערדריסט מיך, ווי
אזוי האָב איך דאָס געוואָלט פּערקויפען. אין אַ נויט פּערלירט
מען דאָס געפיהל פון סאַמע עלעמענטאַרען יושר... אָבער זוימט
ער זיך, דער פּריינד דיינער, ווי הייסט ער?

ג ל י ק ס מ א ז : ער הייסט באַס, נאָר ער איז אַ טייער-
רער בן; איז אַ ביסעל נוטה צו אַנאַרכיזם, ווי דער שטייגער
איז פון אַ מענשען, וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען...

(אין קאָרדיאָר הערען זיך טריט).

ה ו ר ו י ט ש : ער טראָגט שוין... איך בין שרעקליך
הונגעריג...

אברהם ריווען

ג ל י ק ס מ א ז : ניין! ס'איז ניט ער... דאָס איז ניט זיינע טריט. (עס געהט אריין בערמאָן מיט אַ דריטען הענדלער, גער קלוידיט וויל דער ערשטער, נאָר אַ ביסעל עלטער; אין איין האַנד האַלט ער אַ זאָק, אַרײַף דער צווייטער הענגט ביי איהם אַ פּאַר קאַמאַשען).
 ב ע ר מ א ז : (צו חורוויטש'ן, נאָכדעם ווי ער האָט גער קוקט אויפ'ן וואַנד איבער'ן בעט) : האָסט ניט געזעהן מיין רעד קעל?

ח ו ר ו ו י ט ש : (שטאַמעלט) : דאָס רעקעל? ... דאָס רעד קעל? ... איך ווייס אויך ניט, איך האָב איהם אויך געזוכט.
 ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, מאכט עס גיכער, איך האָב ניט קיין צייט.

ב ע ר מ א ז : באלד... באלד...
 ח ו ר ו ו י ט ש : וואָס דארפסטו דאָס רעקעל?
 ג ל י ק ס מ א ז : מסתמא פערקויפען! ... זעהסט ניט?
 ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין?
 ב ע ר מ א ז : איך פערשטעה דאָס נאָרנישט (קוועמסט מיט די פלייצעם).

ב א ס : (געהט אריין, האַלט אין ביידע הענד אין פאַפיר אייבי געוויקעלט פּעקלעך. דערזעהענדיג די פנים חדשות, פּערוואַנדערט ער זיך, נאָכהער שמויכעלט ער ביז צו גליקסמאַנען) : נו, עסט!

ג ל י ק ס מ א ז : און דו?
 ב א ס : (בייז) : איך וויל ניט עסען... (רופט אַב גליקס מאַנען אָן אַ זייט). הער, וואו דו וועסט ניט דערצעהלען, אז דו האָסט דאָס רעקעל פּעקויפט, עס איך ניט.
 ג ל י ק ס מ א ז : (צו באַס'ן) : גוט! (צו אַלע) ברודער, דאָס רעקעל האָב איך פּעקויפט, איהר וועט דאָך קיין פּעראיבעל ניט האָבען...

ח ו ר ו ו י ט ש : שוטה, וואָס האָסטו גלייך ניט געזאָגט?
 ב ע ר מ א ז : פּעקויפט? ארט עס מיך ניט... אדרבא...
 איך האָב נאָר געבראַכען דעם קאַפּ, וואו קען עס זיין?

דער הענדלער : ווער וועט מיר בעצאָהלען פאר מײן גאנג ?

גליקסמאַן (צו באַס'ן) : אפשר איז געבליבען עט ליכע קאָפּיקעס, גיב דעם אידען...
באַס : אַ גראַשען גיט...

גליקסמאַן : האָט קיין פּעראַיבעל גיט, ר' איד !...
אפשר וועט אייך נוצען די הוט ? (געקומט אַראָב פון וואַנד אַן אַלע, צוריסענע הוט).

הורוויטש : יא, די הוט קען ער געהענען. איך וועל זי שוין גיט טראָגען...

דער הענדלער (געקומט די הוט, בעטראכט זי און לעגט זי אַוועק צוריק) : די הוט טויג פאר מיר גיט... זי איז גאָרנישט ווערט...

גליקסמאַן : נו, וואָס קענען מיר אייך העלפען ?
נו, ברידער, לאָמיר זיך זעצען עסען. באַס איז אַ חוואַט, ער האָט אַיינגעקויפט אַ סך...

הורוויטש (צום הענדלער) : אפשר זענט איהר א בעל, ר' איד, מיטצושפייזען ?

דער הענדלער (אַביסעל פּערשעמט) : כ'מײן...
וואָס קען דאָס שאַדען ? אַ שטיקעלע הערינג וועל איך טאַקע פּערזוכען...

גליקסמאַן (צופריעדען) : אַה, מײַכאַ תּײַתּי !
זעצט זיך, ר' איד !

באַס : אפשר ווילט איהר זיך וואַשען ?
הורוויטש : אָט איך ברענג שוין וואַסער, (לויפט אַרויס מיט'ן בלעכענעם משויניק אין קאַרידאָר צו דער וואַסער-לײַ-טױנג און ברענגט עס גלײַך, דער הענדלער וואַשט זיך, גיסענדיג פון משויניק אויף דעם פּאַל, זאָגט חוּיך „שאַו ידײַכּם“, ווישט אָב די הענד מיט אַ פּאַלע, שניידט אָב מיט אַן אױגענעם קלײַנעם מעסערל אַ שאַו-קעל ברויט, נאָכדעם אַ שטיקעל הערינג, מאַכט אַ המוציא און הויכט

אן עסען. די חברת מיט איהם).

ג ל י ק ס מ א ז (קויענדיג): נו, האָב אידך שלעכט גע-
טהאָן?

ה ו ר ו ו י ט ש : זעהר גוט — ווער האָט צו דיר טענות?
ב ע ר מ א ז : אידך אודאי ניט.

ב א ס : אידך בין אייגענטליך געגען דעם... גנב'ענען יאָ,
אַבער שעהנער... איהר פערשמעהט? שעהנער...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווישט אָב די וואַנסען און איז זיך
מבין אַוועקצוגעהן): א ישר, יונגע לייט... גוטער הערינג...
הערט איהר, ברידער, אידך קויף דאָך אלטווארג ביי רייכע לייט,
אַבער אידך זאָג אידך, אז האַנדלען זאָל מען נאָר מיט אזוינע ווי
איהר...

ג ל י ק ס מ א ז : נו זעהט איהר... און באס איז נאָך
ניט צופריעדען מיט אונז.

ב ע ר מ א ז : אי, אויף נאמנות, ס'איז א קאָמעדיע...
ס'איז נאָר טרויעריג, וואס אידך וועל יעצט מוזען געהן אין דעם
לייכמען רעקעל, ביינאכט איז אין איהם קאלטליך.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עט, נישקשה, יונגע לייט ווער-
רען ניט דערפראָרען. אידך בין אמאָל, בחור'ווייז, א ווינטער איז
אַ זומער-רעקעל אַבגענאנגען, און אז ס'איז בעשערט צו לעבען,
זעהט איהר דאָך...

(עס הערען זיך מריט).

ה ו ר ו ו י ט ש : ווער געהט עס ווידער?

ג ל י ק ס מ א ז (לאכענדיג): אודאי נאָך א הענדלער.

ב א ס : נו, א הענדלער האָט שוין דאָ ניט וואָס צו טהאָן.

דער פערמעגען איז שוין פערקויפט.

(עס לויפט ארױן האַנקע, א מיידעל פון א יאָהר עטליכע און

צוואנציג, מיט אַ מאַנסבילשען פנים, אַ פלאכער ברוסט, רעדט מיט אַ
גראָבען קול).

ח א נ ק ע : אָי, כ'לעבען, זיי עסען דאָך... פרעסער, לאָזט
מיר עפעס אַ ביס... (האָפט זיך צום רעשט שטיקעל ברויט) ע, ס'איז
וועניג... (רײסט אַרויס פֿון גליקמאַנ'ס האַנד אַ שטיק ברויט אָנגער
שמירט מוט פּוטער) וואָס האָט איהר אַלץ אויפגעגעסען?
ה ע נ ד ל ע ר : חע-חע... דאָס מיידעל וויל נעבעך אויך
עסען...

ח א נ ק ע : וואָס איז דאָס פאַר אַ איד... איהר אַגימירט
איהם אפשר...

ב א ס : ס'איז אַ הענדלער. אפשר האָט איהר עפעס
צו פערקויפען...

ח א נ ק ע : פערקויפען... אוי, כ'לעבען, מען דאַרף איהם
טאַקע עפעס פערקויפען... א פינגעריל קויפט ער? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אָה, פאַרוואָס ניט... איך קויף
אַלץ.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'וועט זיין אַ לעבען, ווי איך בין אַ
איד...

ח א נ ק ע (אַראָבנעהמענדיג פֿון אַ פינגער אַ קליין רינגעל):
וואָס גיט איהר, ר' איד, דערפאַר? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראכט עס): א האלב קער-
בעל...

ח א נ ק ע : ווייזט געלד! ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (צעהלט אויס צעהן קופערנע צעה-
נערס, בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס פינגעריל): ס'איז אפילו ניט
ווערט.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'איז ווערט, ר' איד, ס'איז ווערט...
ה ו ר ו י ט ש : אַ שאלה, צי ס'איז ווערט — אן אמת-
נאָלדען פינגעריל.

ח א נ ק ע : אַ מתנה פֿון אַ באַבען...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : זאָל זיין אַ מתנה פֿון אַ זיידען.
ח א נ ק ע : איצט מאַכען מיר די סעודה אויף דאָס ניי.

ג ל י ק ס מ א ז : אפשר האָט ווער נאָך עפעס צו פער-
קויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס צו
פערקויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס.

ה ו ר ו ו י ט ש : איך האָב גאַרנישט.

ב ע ר מ א ז : איך אודאי ניט.

ב א ס : איך — סידען די נשמה...

ח א נ ק ע (לוסט'יג) : לומפען-פראַלעמאריער! (צום
הענדלער) קומט צו מיר אהיים, ר' איד! קאלאָשען קויפט איהר?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (מיט אַ מיין שטאַלץ) : איך האָב

דאָך אייך געזאָגט, אז איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : טאָ קומט, איך וואוין דאָ אנטקענען... איך

האָב אַ פאַר קאלאָשען, נאָך פון דערהיים געבראכט... ביי אונז

אין דערהיים איז שטענדיג אַ בלאַטע... דאָ דארף איך זיי ניט...

דאָ איז טרוקען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עם פערשטעהט זיך... דאָ דארף

מען ניט קיין קאלאָשען... ווער טראַגט דאָ קאלאָשען? אַ משוגע-

נער סידען...

ב א ס : אלמאי קויפט איהר זיי?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיין... איך זאָג דאָך

איך — איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : נו, קומט...

ג ל י ק ס מ א ז : נאָר גלייך צוריק... דעם האלבען

קארב לאָזט טאקי ביי אונז...

ח א נ ק ע : איך קום באלד...

(הענדלער און האַנקע אָב).

ג ל י ק ס מ א ז : אַ וואוילע זאָך, ב'לעבען... דארף זיך

גראַד אַנטראַגען האַנקע מיט אַ פינגעריל און קאלאָשען...

ב א ס : נו, וואָס פּערקויפט איהר גאָד? (עס הערט זיך
ווידער אַ זינגען אין הויף : האַנדעל, האַנדעל).

ג ל י ק ס מ א ז : מיט אַ שטרעלענדען געזיכט : אי, מיר
איז איינגעפאלען אַ גליקליכע אידעע.

ב א ס : וואָס?

ה ו ר ו ו י ט ש : נו, וואָס?

ג ל י ק ס מ א ז : (קוקענדיג צום בעטעל) : צו וואָס,
למשל, דארף מען האָבען דאָס דאָזיגע בעטעל?

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס הייסט? אויף שלאָפען.

ג ל י ק ס מ א ז : (שפּאַטיש) : מיינ מיינער, אנדערש
ווי איז אַ בעט שלאָפען קען ער ניט! און אויף דר'ערד ביזטו
הולח?

ב ע ר מ א ז : ער רעדט צו דער זאך... דאָס בעטעל איז
ווערט אַ קאָפּיקעס זעכציג.

ה ו ר ו ו י ט ש : (טראַכענדיג אַ ווילע) : פון מיינטוועגען
לאָז מען עס פּערקויפען.

ג ל י ק ס מ א ז : ניט אנדערש! סיי ווי סיי איז דאָס
בעטעל פאר דרייען ענג, און אויף דר'ערד קען מען זיך אויס-
בעטען אין פיערען אפילו.

ב ע ר מ א ז : ער רעדט צו דער זאך, כ'לבען...

ה ו ר ו ו י ט ש : (פּערלירענדיג אינגאָנצען דעם רצון) : נו,
רופט אריין דעם הענדלער.

ג ל י ק ס מ א ז : דאָס לאָזט שוין פאר מיר... (אב).

ב א ס : איך בעטראַכט איך פאר אונגאַרמאל, ברידער.

ה ו ר ו ו י ט ש : די גאנצע וועלט איז אונגאַרמאל.

ב א ס : יאָ... יאָ... (אַ פּויזע).

(גליקמאַנס שטים אויף די טרעפּ) : איהר וועט אַנקוקען אַ
בעטעל...

אַ נראַכע שטים פון אַ הענדלער: אַ בעטעל זאָל זיין אַ
בעטעל אלץ איז אַ סחורה...

ג ל י ק ס מ א ז : (ארוינגעהענדיג) : אָט דאָס איז דאָס
בעטעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (א גאַנץ פֿלמער איד, אין ברילען
בעטראכט דאָס בעטעל) : דאָס בעטעל איז גאַרנישט ווערט...
(פֿלע ווערען שטאַרק אַראָבגעפֿאלען).

ה ע נ ד ל ע ר : מעהר האָט איהר גאַרנישט צו פֿער-
קויפֿען ?

ג ל י ק ס מ א ז : מעהר גאַרנישט...

ה ע נ ד ל ע ר : לגמרי גאַרנישט ?

ג ל י ק ס מ א ז : (גערוועזן) אבסאלויט גאַרנישט.

ה ע נ ד ל ע ר (שטעלט אָן די אויערן) : וואָס האָט איהר

געזאָגט ?

ג ל י ק ס מ א ז : לחלוטין גאַר נישט...

ה ע נ ד ל ע ר : אָט אזוי־זשע זאָגט — לחלוטין — פֿער-
שטעה איד! הייסט עס — לחלוטין גאַרנישט... (קראַצט זיך אין
קאָפּ... בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל...) ווייס איד, דאָס בע-
טעל איז יא עפעס ווערט, אָבער איד מוז דינגען „א מענשען“
אַראָבטראָגען זי, איד אליין, ניט פֿאר איד געדראַכט, האָב קיין
כח ניט... איד ווייס אָבער ניט, צי וועט מיר לויחנען דאָס
גאַנצע עסק... (בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל) טאָקע ניין, עס
לויחנט ניט... טאָ האָט זשע מיר א גוטען, יונגע לייט (געחש
ארויס זיך קראַצענדיג).

(פֿאַרשאַנג)

אויך א חתונה.

פערזאנען

ברוד, אן ענטוויקעלמער ארבייטער, 23 יאָהר אַלט.
די מוטער, אן אַלמע, פרומע, אַרימע אלמנה.
ביילקע, אן אַרבייטערין, ברוד'ס כלה, 20 יאָהר אַלט.
געסט, יונגע אַרבייטער.

קומט פאַר אין די לעצטע צעהנדליג יאָהר אין אַ גרויסע שטאָדט
אין ליטאָ.

(די סצענע שטעלט פאר א קליון, קאוואליער צימערל,
 רעכטס פון דער קיר, אנשטאטטהירלעך — א שמוציגער
 פארהאנג, ביים שטויביגען, זעקס־שויביגען פענסטער—א
 קליון מישעל פערדעקט מיט אידישע צייטונגען. הארט
 ביים מישעל א בעט, ביי דער צווייטע זייט מישעל אן
 אלטע שמוהל. אויפ'ן מישעל שטעהט א קעסטלע טאָ-
 באַק, פון וועלכע ברוך שטאַפט אן פאפיראַסען און
 רויכערט אייגעט נאָר'ן צווייטען. פארנאכט, נאָר וואָס
 אַנגעצונדען פיער. ברוך אַליון שטאַפט אן א פאפיראַס,
 פעררזיבט, געהט אום איבער'ן צימער שטאַרק פערטיעפט,
 שטעלט זיך ביים טהיר פון צימערל און רופט :

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע :

ברוד : מאמע...

די מוטער (אריינגעהענדיג מיט לאנגזאמע שריט) :
וואָס ?

ברוד : מאמע... איך וויל דיר עפעס זאָגען, נאָר איך
 זאָג דיר פריהער, אז קיין טענות פון דיר וויל איך ניט הערען,
 ס'וועט ניט העלפען... היינט ביינאכט האָב איך מיט ביילקען
 חתונה.

די מוטער : היינט ביינאכט ? מיט ביילקען ? ...
 אָט מיט דער...

ברוד (האַקט איבער) : מאמע, איך בעט דיר אָהן
 טענות. היינט ביינאכט מיט ביילקען... אזוי האָב איך אָבגע-
 רעדט... אזוי מוז עס זיין.

די מוטער : נו, נו, מסתמא ווייסטו דאך וואָס די טהוסט... זאָל זיין מיט בייַלִקען — זאָל זיין אַהן נדו, זאָל זיין אַהן בעטגעוואַנט... אָבער וואָס עפעס, זוהנעניו, היינט בייַ נאכט?...

ברוד : און מאַרגען וועט זיין בעסער? חתונה האָר בען מיט איהר מוז איד.

די מוטער : דו מוזט? הערסט אביסעל — ער מוז! האָסט תנאים געשריבען, צי א קנין געמאכט...

ברוד : נאָך מעהר ווי תנאים, נאָך מעהר ווי א קנין... (פאסענדיג זיך מומח) זי איז א וואויל מיידעל. איד האָב צו איהר נאָר נישט... כ'האָב זי טאַקע האַלט...

די מוטער : האַלט האָבען קאָן מען זי, דאָס איז אפילו אמת, איד האָב זי אויך ניט פיינט, נאָר זי איז דאָך אזוי אַרים.

ברוד : דאָס איז אן אמת, אַרים איז זי, נאָר מיר ווע- לען לעבען... נישקשה, מיר וועלען לעבען!

די מוטער : נו, אז דיר איז ניהא, מוז איד שוויי- גען... וואו ווילסטו אָבער מאכען די חתונה און מיט וואָס?

ברוד : וואו? — טאַקע דאָ אין צימערל, און מיט וואָס — אַט האָסטו א רובעל... (נעהמט ארויס פון טאַש א זיל- בערנעם רובל).

די מוטער (לאכט ביטערלעך) : מיט א רובל ווילסטו א חתונה פראווען, אוי מיין זוהן, רעדסט דאָך נאָר פון וועג...

ברוד : וואָס מיינסטו, מאמע, א חתונה? קיין גילדעגע יויך דארפען מיר ניט. קויף עטליכע הערינג, אביסעל בראַנ- פען. א פאָר קיכלעך און די חתונה איז פארטיג...

די מוטער : דאָסטו האַטש דעם פעטער לייבען געבעטען?

ברוד (לאכט) : דער פעטער וויל דאָך ניט דעם שידוך...

די מוטער : פונדעסטוועגען...

ב ר ו ד : אַט לאַז די משפּחה צורוה. קיין דרשה-גע-
שאַנט דארף איד ניט און זיי וועלען ניט געבען אויך. פּאַלג
מיר און געה קויף איין עפעס פאר'ן רובל און גענוג. מיינע
מחותנים וועלען קיין פאראיבעל ניט האָבען. אייגענע ברידער.
ד י מ ו ט ע ר : דיינע „מחותנים“ — אז אָך און וועה
איז טאַקע צו דיינע מחותנים.

ב ר ו ד : נו, מאמע, ווייסט דאָך, אז דו וועסט מיר שוין
ניט איבערמאכען. נעהם דעם רובעל און געה קויף אלץ איין,
בראנפען א קוואַרט און פאר'ן איבעריגען געלד א פאַר הערינג
און נאָך עפעס.

ד י מ ו ט ע ר : גאָר ביים חתן די חתונה... פארוואָס
ניט ביי דער כלה? זאָלען א י ה ר ע עלטערן דעם נחת
האָבען...

ב ר ו ד (שמויכלענדיג): איהרע עלטערן זיינען אויך
ניט צופריעדען מיט'ן שידוך.

ד י מ ו ט ע ר (איראַניש): אויך ניט צופריעדען!
אז אָך און וועה שוין צו דיר! האָסט געקאָנט געהמען 300 רובל
מיט חתן-מתנות, ווי ביי לייטען.

ב ר ו ד : איד וועל שוין אלץ האָבען.

ד י מ ו ט ע ר (שאַקעלט מיט'ן קאַפּ): יאָ, יא, וועסט
האָבען... מיט אַזא פיהרונג וועסטו אלץ האָבען... (אַב).

ב ר ו ד (אַליין): נו, א סוף, אבי זי ווייסט שוין...
(עס הערען זיך טריט).

צווייטע סצענע.

ב י י ק ע (שטעלט זיך ביים פאַרהאַנג, הויבט איהם אויף
און קוקט שעמעוודיג אריין).

ב ר ו ד (מונטער): אָ, די כלה איז שוין דאָ. קום אַריין,
כלה-לעב, קום אַריין, שעם זיך ניט פאר'ן חתן... קענסט איהם
שוין.

ב י י ל ק ע (געקומען אריין, אין א ציצען קליידעל, די שוואר-
צע האָר פערקעמט עטוואָס יום-טוב'דיג, מיט אַ ווייסען שאַל אויף
די פלויצעס): נאָך קיינער ניטאָ?

ב ר ו ד : ניין, די מחותנים זיינען נאָך ניט געקומען.
ב י י ל ק ע : אוי, הלואי וואָלט טאקע קיינער ניט געקור-
מען. איך שעם מיר עפעס אזוי. עפעס אזא נאַרישע צערעמאָ-
ניע. צו וואָס דארף מען דאָס, דאכט זיך.

ב ר ו ד : אָט דאָס פרעג איך דאָך אויך, צו וואָס דארף
מען דאָס טאקע? אפשר דארף מען טאקע ניט.
ב י י ל ק ע : ניין, ניט דאָס... נאָר ס'איז עפעס א סימן.
עפעס — איך ווייס אויך ניט ווי צו זאָגען — פאר דער וועלט...
זאָל די וועלט שפעטער ניט בילען...

ב ר ו ד : אָט אזוי רייד — זאָל די וועלט ניט בילען...
טאָ קום אהער. איך וועל דיר א קוש געבען.
ב י י ל ק ע : פונקט פאר דער חופה...
ב ר ו ד : וואָס דען, נאָך דער חופה?
ב י י ל ק ע : און נאָך דער חופה וועסטו מיר ניט קור-
שען?

ב ר ו ד (שפאַטיש): נאָך דער חופה קרינסטו ביי מיר
פעטש, ווי די מוהמע רחל פון פעטער לייבעל.
ב י י ל ק ע : רעד בעסער נישט... איך האָב עפעס אזוי
מורא...

ב ר ו ד : האָסט מורא? פאר וועמען? פאר מיר?
ב י י ל ק ע : פאר דער וועלט... אוי, די וועלט איז אזא
שלעכטע, אזא בייזע... שא, ווער געהט עס?
ב ר ו ד : די מאַמע. אוראי... מאַמער וועט זי עפעס דיר
זאָגען — שווייג!... ס'איז אויף איהר טאקע א רחמנות, נאָר
וואָס קאן איך איהר העלפען...

(עס געהט אריין די מוטער, שמעלט אוועק אויפ'ן פענסטער אַ

קווארטליגע פלעשעל בראנפען, לעגט אוועק א פאָר הערינג אויפ'ן
 טיש, אייער-קיכלעך און נאָך קלויניגקייטען).

ד י מ ו ט ע ר : נא, אָט האָסטו די גאנצע חתונה...
 קיין רעשט איז נישט געבליבען... איך געה אוועק. (מיט רוגזא)
 דעם מזל-טוב גיב איך אייך, קינדערלעך, שוין אָב.

ב י י ל ס ע (שעמעוודיג) : פארוואָס זאָלט איהר אוועק-
 געהן? זייט בעסער דאָ...

ד י מ ו ט ע ר : צו אזוינע חתונות בין איך ניט גע-
 וועהנט געוואָרען... קיין רב וועט אפילו ניט זיין, וועה איז
 מיר...

ב ר ו ד : על פי דין איז גענוג צוויי עדות. זיי וועלען
 קומען.

ד י מ ו ט ע ר : דיניע עדות... מילא, טהוט, קינדער-
 לעך ווי איהר פערשטעהט — מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער.

ב ר ו ד : יא, מאמע, מיר ווייסען בעסער.
 ב י י ל ק ע (שמאק פערשעמט) : פונדעסטוועגען בלייבט...
 ד י מ ו ט ע ר : ניין, טאָכטערקע, איך וועל געהן צום
 פעטער לייבען זיצען א פאָר שעה.

ב ר ו ד : דערצעהל איהם נאָר קיין מעשיות ניט...
 ד י מ ו ט ע ר : ס'איז מיר א חרפה צו דערצעהלען, א
 חרפה צו שווייגען (אָב).

ב י י ל ק ע : אוי, מיר פערדריסט אזוי, וואָס זי איז
 אוועק... אויף איהר איז אזא רחמנות...

ב ר ו ד (ערנסט) : וואָס זאָל מען טהאָן?
 ב י י ל ק ע : מ'האָט געדארפט דאָס מאכען בשתיקה און
 נאכדעם אויסזאָגען.

ב ר ו ד : אַלץ איינס. מילא, זי וועט שוין מרוצה ווע-
 רן. זי איז שוין צו אַלץ געוועהנט געוואָרען (פרעהליך) נעהם
 באַסער, כלה-לעבען — גרייט צו די וועטשערע, באלד וועלען

דאָד קומען די פּאַר מחותנים... מאד, בלעלעבען, די הערינג...
שעהם זיך ניט...

ב י י ל ק ע : אוי, וועה, מיין מאַמע וואָלט דאָס גע-
וואוסט... (פערטראכט זיך), וואו וועל איך טאַקע היינט געב-
טיגען?...

ב ר ו ד : אָ, דו נאַרישע בלע! וואָס הייסט וואו? טאַקע
דאָ ביי מיר...

ב י י ל ק ע (שטאַרק פערשעמט) : און וואָס וועט די מאמע
זאַגען?

ב ר ו ד : וואָס הייסט — די מאַמע? מיר ווערען דאָד
עפעס, ווי דער עולם רופט עס — מאן און ווייב.

ב י י ל ק ע : פוי, מאן און ווייב — ווי גראָב! רעד ניט
אזוי, ברוד.

ב ר ו ד : ווי דען ווילסטו?

ב י י ל ק ע : ווי ביז אהער — אָהן א נייעם נאָמען.

ב ר ו ד : טאָ פארוואָס ווילסטו חתונה האָבען?

ב י י ל ק ע : איך וויל דען? ... איך מוז... דו ווייסט
דאָד, אַז איך מוז... (ווערט שטאַרק רויט, קערט זיך אום צום וואנד)

ב ר ו ד : יאָ, יאָ... (פערטיעפט זיך). הייסט עס נאָד דער
חופה מען שוין... אוי, די משוגעים, די משוגעים...

(עס הערען זיך שטימען הינטער'ן טהיר).

ב י י ל ק ע : אוי, מען געהט...

ב ר ו ד : אודאי, מיינע חברים...

(עס געהען אַרײַן דריי יונגע לײַט: חײַם, לײַביל און גע-
ציל, אַלע זעהען אױס ווי אײַנמעלײַגענמע אַרבייטער. אַביסעל פּער-

מוגט).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ל י י ב ע ל (ברייטלעד): גוט'ן אָווענד! — מזל-טוב!

מזל-טוב!

ח י י ם : יאָ, יאָ, — מזל־טוב! מזל־טוב!
 ג ע צ י ל (זינגענדיג מיט דעם בעוואוסמען נגון): חתן־
 כלה מזל־טוב. מזל־טוב!...
 ב י י ל ק ע (צו געזלען): איך בעט אייך, הערט אויף.
 ב ר ו ד : די כלה שעמט זיך...
 ב י י ל ק ע (מיט אַ געמאכמען כעס): איך בעט דיך
 ר ו פּ מיך ניט כלה...
 ג ע צ י ל : וואָס דען זענט איהר — א חתן? נו, כלה־
 לעבען, קומט אהער, — איך וועל אייך בעזעצען.
 ח י י ם (לוסטיג ווערענדיג): אי, טאקע, לאַמיר זי בע־
 זעצען.

ל י י ב ע ל (אויך פרעהליד): ווי דען — אודאי בעזע־
 צען, און דו, געציל — קאָנסט דאָך גראמען זאָגען — זיי דער
 ברחן.
 ג ע צ י ל (שטעלט זיך אויף און זינגט מיט'ן סקארבאָווען
 נגון):

כלה — קרוין,
 בעטראכט זיך מיט חן.
 דאַרפסט באלד,
 צו דער חופּה געהן,
 איינע אליין...

ב י י ל ק ע (ווערט אומעטיג): איך בעט אייך, מאכט
 זיך ניט נאַריש.
 ב ר ו ד : נו, ווי געפעלט אייך די כלה? איהר שטימונג
 איז טאָקע העכסט ערנסט, א מיין יום־הריון ביי איהר היינט.
 ג ע צ י ל (אין אַ קאָמישער פּאַזע):
 בעטראכט, כלה־לעב, מיט זין.
 היינט איז ביי דיר דער יום־הריון...
 ב י י ל ק ע : נו, געציל, הערט אויף, איך בעט
 אייך.

ל י י ב ע ל : טאקע גענוג. התן-כלה האבען אודאי היינט געפאסט און עם הלש'ט זיי דאס הארץ — לאמיר זיך זעצען צו דער חופה-וועטשערע.

ג ע צ י ל : וואס הייסט? פאר דער חופת?
ב ר ו ד : מאך טאקע, ביילקע, די הערינג מיט די פער-בייסען.

ל י י ב ע ל : אודאי — ביילקע דארף זיך איצט לערנען זיין א בעל-הבית'טע.

ח י י מ : און דער ערשטער „אוראָק" איז פון הערינג. אונזער ערשטע און אונזער לעצטע געריכט.

ב ר ו ד (ערנסט) : נישקשה, ביילקע וועט זיין א בעל-הבית'טע, זי וועט מיר קאָבען גוטע ווארעמעסען, איך האָף!
ג ע צ י ל (שפאָטיש) : יאָ, יאָ, ביי היינטיגע גוטע ציי-טען קאָן מען האָפען אויף גוטע ווארעמעסען.

ב י י ל ק ע : אוי, איך בעט אייך, רעדט ניט דערפון — איך קאָן ניט הערען. לאָז מען שוין מאכען די צערעמאָניע אין גענוג.

ב ר ו ד : זאָל איך אזוי וויסען פון ביז, ווי איך ווייס, ווי אזוי מען הויבט דאָס אָן.

ג ע צ י ל : דו ביזט נאָך ניט געניט א פנים אין חתונה האָבען.

ל י י ב ע ל : איך האָב אמאָל געלערנט „חיי אָדם" ווייס איך אַ דיז... מען געהמט...

ח י י מ (חאקט איבער) : קודם כל דארף מען בעזעצען די כלה.

ב ר ו ד : וואָלט האָטש געווען א חבר'טע איהרע... (צו ביילקע'ן) : פארוואָס האָסטו ניט איינגעלאדען פון דיינע חבר'טעס וועמען ס'איז?

ב י י ל ק ע : טאקע, א נאָרישקייט. איך האָב מיך נע-שעמט.

ת י י ם (ערנסט) : אָט, צו וואָס דארף מען האָבען די אלע גליקען. נעהם א מטבע, עפעס א זילבערנע, און זאָג „הרי את“ און פארטיג אן עסק.

ב ר ו ד (פערלעגען) : א מטבע... (טאפט אין די טאשען) די מאמע האָט מיר פון רובל קיין רעשט ניט געבראכט.

ב י י ל ק ע : איך וויל נישט מיט א מטבע.

ג ע צ י ל : זי וויל ניט! און אז זי וויל יאָ — אז ער האָט ניט.

ב י י ל ק ע (מאכט זיך ניט הערענדיג) : איך וויל מיט א רינגעלע...

ב ר ו ד : וואָס דארפסטו דאָס רינגעלע? — ווער האָט א רינגעלע?

ג ע צ י ל (ווי אין אַ זייט) : און א מטבע האָט ער דען?

ל י י ב ע ל : איך האָב געלערנט „חיי אדם“ און קאָן אייך פסק'ענען נאָך א שאלה: עס איז רעכט מקדש צו זיין מיט אַ קוש...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : נו, נו, — הערט אויף אייִרערע שטיק.

ג ע צ י ל : אוי, אויב מיט אַ קוש, האָב איך שוין א סך ווייבער.

ב י י ל ק ע : איהר זענט א גראַבער מענש.

ג ע צ י ל : וואָס זאָגט מען צו איהר? — נאָך פאר דער חופה איז זי שוין אזא צנועה (צו ברוד'ן) ברוד, קויף איהר אַ ש"ס תחינות.

ב י י ל ק ע : ניט דערלעבען וועט איהר, אז איך וועל לייענען תחינות.

ג ע צ י ל : אַ, מיר קענען אייך! נו, זייט טאָקע און אויפגעקלעהרטע און זאָל ער אייך מקדש זיין נאָך מיט אַ קוש...

ב ר ו ד : נו, בייִלקעלע, זיי אויף צו־להכעיס — טאקע
 מיט א קוש (געהט צו צו איהר און וויל זי קושען).
 ב י י ל ק ע (לאָזט זיך ניט): לאָז אָב, ברוד.
 ג ע צ י ל : זי פערשטעהט אן עסק, — א קוש איז גוט
 אונטער פיער אויגען...
 ח י י מ : נו, בכו, לאָז מען שוין מאכען די צערעמאָניע.
 ב י י ל ק ע : טאקע אזוי...
 ח י י מ : איך וויל טאקע נעהמען אביסעל בראַנפּען.
 ל י י ב ע ל : איך אויך.
 ג ע צ י ל : און איך אודאי.
 ב י י ל ק ע (פּרוינדליך) : אביסעל בראַנפּען קאָז מען
 נעהמען פאר דער צערעמאָניע.
 ב ר ו ד : איך מוין אויך אזוי. בייִלקע, דערלאנג די
 בראַנפּען מיט'ן צובייסען.
 ב י י ל ק ע (דערלאנגט אויף איין טעלער די הערינג, אויף
 ש צווייטען קיבלעד): אָט האָט איהר אלץ.
 ג ע צ י ל : די גאנצע חופּה־וועטשערע! וואויל ווי די
 זועלט! און קיין דרשה־געשאַנק דארף מען אויך ניט געבען.
 ח י י מ : וואָס הייסט עפעס ניט? אודאי געבען. ווארט א
 וויילע, ברידער, איך קום גלייך צוגעהן.
 ב י י ל ק ע : וואוהיז?
 ב ר ו ד : וואוהיז געהסטו, חיים?
 ח י י מ : אָט די מינוט קום איך (לויפּש ארויס).
 ג ע צ י ל : ס'א דאָגה — זאָל ער געהן. ווארטען אויף
 איחם וועלען מיר ניט!
 ב י י ל ק ע : ניין, מען דארף טאקע ווארטען.
 ג ע צ י ל : אָבער א קליין שטיקעלע הערינג מעג איך
 נעהמען.
 ב י י ל ק ע (ליעבליך) : יאָ, דאָס מעגט איהר.
 ג ע צ י ל (צוגעהענדיג צום טיש) : נאָר א קליין שטיקעל.

ב ר ו ד : אפילו צוויי.
 ג ע צ י ל (עסט) : וואויל ווי די וועלט! אזוינע הערינג
 קריגט מען ניט אויף דעם גרעסטען גביר'ס חתונה.
 ב י י ל ק ע : לאכט ניט, איד בעט אייד...
 (עס הערען זיך טריט, חיים קומט אַרױן).
 ח י י ם (מיט אַ שטראהלענד געזיכט) : דרשה-געשאנק גיט
 מען אפילו ביי דער וועטשערע, נאָר עס מאכט ניט, נא, ברוד,
 אַט האַסטו א רינג און זיי איהר מקדש...
 ב י י ל ק ע (פרעהליד) : זעהר גוט! זעהר גוט!
 ב ר ו ד (נעחמענדיג דאָס רינגעל) : צו וואָס דארף מען
 די נאַרישקייט?
 ב י י ל ק ע (שטרענג) : מען דארף, מען דארף!
 ג ע צ י ל : מילא, אז ס'איז שוין דאָ א רינגעלע, זיי
 איהר, ברוד, מקדש און פטור אן עסק.
 ב ר ו ד (אַביסעל צושראַגעו) : נו, ביילקעלע, קום אהער,
 גיב אהער דיין הענטעלע.
 ב י י ל ק ע (געהט צו נאָהנט, שמרעקט אויס דעם פינגער פון
 דער רעכטער האַנד) :
 ל י י ב ע ל : קאַנסטו די ברכה?
 ב ר ו ד : ס'איז רעכט אָהן א ברכה.
 ב י י ל ק ע : ניין, איד וויל טאקע מיט א ברכה, ווי גע-
 חעריג איז...
 ב ר ו ד : א פנים אין רינגעל גלויבסטו מעהר ווי אין
 מיר... זאָל זיין מיט א ברכה: „הרי את מקודשת לי במבעת זו
 כדת משה וישראל“.
 ג ע צ י ל : וואויל ווי די וועלט! מזל-טוב! מזל-טוב!
 ח י י ם : מזל-טוב! מזל-טוב!
 ג ע צ י ל (מאכענדיג אַ כוסה) : איצט, חתן-כלה, צוקושט
 זיך.
 ב ר ו ד (מיט אַ שמויכעל) : אז זי וויל ניט.

ג ע צ י ל : זי וויל, זי וויל!
 ב י י ל ק ע (געהט צו צו ברוד'ן) : איצט יאָ (זיי געהמען
 זיך אַרום און עס דערהערט זיך אַ לאַנגער קלינגענדער קוש).
 ג ע צ י ל : אוי, ווי זיס! פערזופט מיט אביסעל בראַנ-
 פען
 ב ר ו ד (געהמט אַ כוס אין האַנד) : לחיים, ברידער,
 לחיים! (שרינקט).
 (געציל, לויבעל, חיים שרינקען, זיי ווערען וואָס ווייטער
 פרעהליכער, איבערהויפט חיים. ער געהט צו צו ביילקע'ן און וויל
 זי ארומגעהמען און קושען זי).
 ב ר ו ד : ניין, חיים, — דאָס רינגעלע איז טאקע דיינס,
 אָבער די ברכה האָב איך געמאכט און ביילקעלע איז מיינע...
 ב י י ל ק ע (פרעהליך) : יאָ, דיינע, דיינע!
 ח י י מ : נו, איך האָב נאָך קליינגעלד צו קויפען א רינ-
 געלע, איך וועל שוין האָבען וועמען צו קושען...
 ג ע צ י ל (שכור'לעך) : יאָ, וועסט האָבען, וועסט האָ-
 בען... אבי א רינגעלע און א ברכה...

(פאַרהאַנג).

ד' פראגע.

פ ע ר ז א נ ע י ן :

באָריס, אַ יונגער בחור פון 25 יאָהר, אַ הויכער ברונעם,
אַ פּריקאָזשציק.

בערמא, אַ מוידעל פון 22 יאָהר, אַ שניידעריין.
שרה, אַ שטוב־מוידעל.

זעלצער, אַ פּריקאָזשציק, באָריסעס אַ קאַלעגע.

די סצענע קומט פאַר אין וואַרשע.

ע ר ש ט ע ר א ק ט.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קלײַן־צײַכטױג־צײַמער, בײַ אײַן וואַנד שטעהט אַ בעט, אײַבערגעצױגען מיט אַ װײַס־לײַו־לאַך; בײַ דער וואַנד, צום פענסטער, װאָס געהט אַרויס צו דער גאַס, שטעהט אַ קלײַן מײַשעל, מיט צװײ שטױלען. אויפֿ'ן פענסטער שטעהען צװײ רײַנע אויסגעװײשטע גלעזער, אין אײַן גלאַז לײַעגט אַ טױל־לעפעלע, עס לײַעגט אַ האַלב לעבעלע װײַס ברויט, אַ האַלב־ע זעמעל און אַ בײַ־כעל פּערגאַסען מיט מינע. אויף דער וואַנד הענגט עפעס אַן אײַלױס־מאָראַציאָן פֿון „נױוואַ“, װאָס שטעלט פֿאָר, זײַ אַ יונג מײַדעל קלױבט בלומען אין פעלד, און אַ קלײַנע פֿאַטאַגראַפֿיש בילד פֿון אַ יונג־מײַדעל, געפאַסט אין אַ הײַלצערנעם רעמעל.

ב אַ ר י ס (לױפֿט אַרײַן אײַלענדיג און צושטאַנגען, װאַרמט אַראָב דעם הוט אויף דר'ערד און דאַס שטעקעל לעגט ער אַװעק אויפֿ'ן טיש, באַלד פּערכאַפט ער זיך און הײַבט אויף דעם הוט פֿון דר'ערד און לעגט עס אויפֿ'ן בעט, און דאַס שטעקעל נעמט ער צו פֿון טיש און שטעלט אַװעק אין װײַנקעל צײַמער. ער לאַזט זיך געהן הײַן און צוריק אײַבער'ן צײַמער און רעדט פאַר זיך): שױן נאָך צעהן. זײַ האָט שױן געדאַרפֿט קומען (ער שטעלט זיך אָב און קוקט צום פענסטער). אויף אײַהר אַ קשײַא, זײַ קען אַמאַל קומען צװעלף, (שוױיגט) זײַ רױבט מײַן רױה, קראַנק װעל אײַך פֿון אײַהר װערען. (ער קרעכצט) פּרעג װאָס האָב אײַך אין אײַהר אַזױנס דערזעהען? אַ מײַדעל, װײַ אַלע, נאָר עס צײַהט מײַך עפעס אַזױ

צו איהר, אָט וואָלט איך דאכט זיך דערשטיקט זי אין מיינע
 אָרעמס! (ער שפּרויט אויס די הענד, ווי ער וויל עמיצען ארום-
 נעהמען) זי האָט אזוינע שעהנע אויגען! ... אזוינע שווארצע...
 אז זי הייבט זיי אויף אויף מיר, דאכט זיך מיר, אז איך ווער
 פערברענט... זי האָט מיך געפּאָקט! ... (פּויע) שוין נאָך צעהן,
 זי וועט שוין ניט קומען, איהר פערדרעהט דאָך גיך דער מח:
 אוראי אין טהעאטער מיט עמיצען אוועק געלאָפען! ... ווער עס
 נעהמט פאר איהר א בילעט מיט יענעם געהט זי! פאר טהעאטער
 וואָלט זי זיך געהאנגען... געהט עס צום טייוועל! זאָל זי ניט
 קומען. אין צוויי טעג פערנעס איך זי! ... (ער הערט זיך צו צו דער
 פּחיר) שא, דאכט זיך איהרע טריט... (ער עפענט נערוועז די פּחיר
 און עס בעווייזט זיך דאָס שטוב-מיידעל).

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל : איהר דארפט עפעס?

איך געה אין געוועלכ.

ב אָ ר י ס : יאָ, יאָ איך דארף! גוט וואָס איהר האָט
 מיך דערמאָהנט! (נעהמט ארויס דאָס בייטעלע פון טאַש) איהר
 וועט מיר ברענגען... (ער פארטראכט זיך).

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (בייז): גיכער שוין!
 איך האָב קיין צייט ניט, די „בעל הבאָנרזיע“ זאָגט אזוי אויך,
 אז איך ארבייט פאר אייך מעהר ווי פאר איהר. אי א באַלע-
 באָנרזיע!

ב אָ ר י ס : איהר וועט מיר ברענגען פון קאָנדיטעריי
 א פאָר קוכען, אָבער פון די גוטע... נאט אייך געלד.

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל : און מעהר גאָר נישט?

ב אָ ר י ס : ניין.

(דאָס שטוב-מיידעל לאָזט זיך צו דער פּחיר).

ב אָ ר י ס : שרה, שרה!

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (קעהרט זיך אום): נו,

רבנו של עולם, וואָס ווייטער?

ב א ר י ס : נא דיר נאָך אַ גילדען און קויף עטליכע זעמעל מיט וואורשט... צוקער האָב איך, טיי דאכט זיך אויך... (דאָס שטוב מוידעל געהט ארויס).

ב א ר י ס (אַליין): טאָמער קומט זי פאָרט, די משונע-נע, און איהר פערווילט זיך עסען... אפילו א שאַד דאָס געלד, עס וועט מיר מאַרגען אויף מיטאָג פעהלען... נאָר וואָס טהוט מען מיט איהר? זאָל זי ניט זאָגען, אז איך בין א „קבען“... ביי איהר איז א קבען ערגער, ווי גע'שמדט... „ביזטו א קבען. זאָגט זי, וויל איך מיט דיר קיין געשעפטען ניט האָבען“... (עס דער-הערען זיך שריט, באַריס דערקענט איהרע שריט). זי געהט! זי געהט!

(עס עפענט זיך די טהיר און עס לויפט אַרײַן בערשא מיט אַ פּרעהליך שױבענדיג פנים, אין אַ לױכטען זומער אַנצוג, מיט אַ זאָנטיק אין דער האַנד. פון איהרע בעוועגונגען בלאָזט אין צימער ווי אַ ווינד, זי דערלאַנגט באַריסען די האַנד, גיט איהם נאָכדעם לוס-טיג אַ שטויס און זעצט זיך לאַכענדיג אַװעק).

ב ע ר ט ע : איהר ווייסט, באַריס, וואָס מען גיט מאַרגען אין טהעאטער?

ב א ר י ס (פאר זיך): שוין ווייטער מיט איהר טהעא-טער (צו בערמען) וואָס?

ב ע ר ט ע : אַאירא! — מיין געליעבטעסטע אָפּערא. קרושעלניצקע שפּיעלט אַאירא מיט באַטעסטינען... איך געה מאַרגען נעפרעמענאָ! אויף אַאירא ניט געהן — אַ פיינע זאך! איהר וועט דאָך אויך געהן — האָ?

ב א ר י ס (פּערלעגען): איך וועל געהן... איך וועל געהן! אוראי געהן! ווי דען?

ב ע ר ט ע : ניט אַנדערש, ניט אַנדערש! איהר מוזט געהן, סײַדען איהר ווילט זיך מיט מיר מעהר ניט זעהן...

(זי קוקט איהם לאַכענדיג אין די אויגען).
ב א ר י ס : בערטע! וואָס ווילסט דו?

בערע: וואָס איז אייך, באַריס! האַל-האַ! מיין
נעליעבטער!

באַריס (נעהמט זי אָן מיט ליעבשאַפט פאר דער האַנד):
אַ בילעט האָסט דו?

בערע: אויך מיר אַ זאַרג — אַ בילעט! פינקעל-
שטיין וויל מיר נעהמען אַ בילעט, נאָר איך וויל ניט. איך וויל,
אַז איחר זאָלט מיר נעהמען, איך וויל, אז דו זאָלסט מיר נעה-
מען...

באַריס (מיט שטראַהלענדע אויגען): דערפאַר וואָס
דו האָסט געזאָגט „דו“, נעהם איך דיך...

בערע (לאכענדיג): איחר וועט מיך נעהמען.

באַריס (לאַכט): יאָ, יאָ... וויל זי קושען).

בערע (שטויסט איהם אָב): דאָס טאָר מען ניט.

באַריס: פאַר וואָס?

בערע: עס איז נאָך צו פריה.

באַריס: ווען דען יאָ?

בערע (לאכענדיג): שפעטער, שפעטער, ווען איחר

וועט ווערט זיין!

באַריס (מיט ברענענדע אויגען): פאַרט ווען? רעד

ווערטער...

(עס עפענט זיך די טהיר און עס געהט אַרײַן דאָס שטובֿ

מיידעל).

שטובֿ-מיידעל (צו באַריסען): נאָט אייך. דאָ

האַט איחר דאָס.

בערע (וויקעלט פאַרנאָנדער די פּאפּיערען): זעהר

גוט, כ'וויל טאקע עסען!

שטובֿ-מיידעל: עס איז ניט פאַר אייך.

בערע (ווענדענדיג זיך צו באַריסען מיט אַ שמייכלעל):

עס איז ניט פאַר מיר, באַריס?

ב א ר י ס (רויס ווערענדיג): פאר אייך, פאר אייך!
 עסט געזונטערהייט, זאל אייך וואויל בעקומען!
 ד א ס ש ט ו ב - מ י ד ע ל (אונטער דער נאז): סאך-
 רא מין גוטלעבען! פונקט ווי נאך דער חתונה... (זי געחט
 ארויס).
 (בערטא הויבט אן עסען און באַריס קוקט אויף איהר מיט
 פייערדיגע בליקען).

ב א ר י ס : בערטע, זאג וואָס וועט זיין די ענדע?
 ב ע ר ט ע (עסענדיג): די ענדע וועט זיין זעהר גוט:
 אייך וועל פריהער אָבעסען, טיי וועט דאָך מסתמא אויך זיין,
 וועל אייך פערטרינקען, און וועל געהן א היים זיך לעגען שלאָסען.
 ב א ר י כ : און ווער וועט זיך דיר חלומען?
 ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): דו געוויס ניט!
 ב א ר י ס : אפשר יאָ!
 ב ע ר ט ע : געוויס ניט!
 ב א ר י ס : פאר וואָס?
 ב ע ר ט ע : ווייל אייך טראכט וועגען דיר קיינמאָל ניט.
 ב א ר י ס : דאָס איז אַ ליגענען.
 ב ע ר ט ע : אן אמת!
 ב א ר י ס (נאָך אַ קליין־שווייגען): בערטע! גענוג דיר
 צו שפּאַסען!

ב ע ר ט ע : אייך האָב פיינד צו זיין ערנסט!
 ב א ר י ס : עס מוז דאָך נעהמען אן ענדע.
 ב ע ר ט ע : אדרבא.
 ב א ר י ס (פרעהליך): נו, כאָטש מאַרנען.
 ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): לעגט אָב אויף איבער מאַך-
 גען: מאַרנען איז מאַנטאג — ניט קיין מזל־דיגער טאָג... (לאכט)
 ב א ר י ס (אויפגערעגט): בערטע, בערטע! גענוג צו
 שפּאַסען! אייך קען אָהן דיר אַ טאָג ניט לעבען... זאָג מיר דעם
 אמת, האָסט מיר לייעב?
 ?

ב ע ר ט ע (ערנסט): ליעב.
 ב א ר י ס (אויפגעלעכט): א, מיין טייערע! ... (ווייל
 איחר פאלען אויפ'ן האלז)
 ב ע ר ט ע (פערזארגט): אייל זיך ניט, מיין ליעבער!
 אמת איך האב דיר ליעב, אָבער דאָך...
 ב א ר י ס (נייגעריג): ערקלעהר מיר דעם „דאָך“...
 ב ע ר ט ע (נאָך אַ קורצער פּוּיזע קוקט איהם טיעף אין די
 אויגען אַרײַן): זאָג מיר, באַריס, די וואַרהייט, וויפיעל פּער-
 דענסטו אַ מאָנאַט.
 ב א ר י ס (פּערלעגען): איך פּערדיען ניט שלעכט...
 הייסט דאָס זאָגען גאָר אַ סך קען איך ניט... איך פּערדיען 40
 רובעל אַ חודש, און אַמאָל מעהר...
 ב ע ר ט ע (לאַכט): און אַמאָל וועניגער...
 ב א ר י ס (בעלעדיגט): ווייניגער קיינמאָל ניט.
 ב ע ר ט ע: און פאַר 40 רובעל אַ חודש ווילסטו איך
 זאָל דיר ליעבען!...
 ב א ר י ס (פּערקרימט זיך): פּע, בערטע! אזוי איז ניט
 שעהן צו רעדען, ווי קומט ליעבע צו געלד? מיר וועלען אָהן געלד
 גליקליך זיין... וועלכע פּערליעבטע קוקען דאָס אויף געלד?
 ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): נארעלעך / וואָס איז זיך דאָ
 צו נארען! ראָמאַנען לעזן איך טאַקע אלע שבת גלייך מיט דיר.
 איך ווייס אָבער, אז די ראָמאַנען־מאַכער זיינען גרויסע לינגער,
 די „מעשיות“ טראַכטען זיי אויס פון קאַפּ.
 ב א ר י ס (אומעטיג): דו גלויבסט גאָרנישט אין ליעבע?
 ב ע ר ט ע: איך גלויב ניט אין שדים און מתים (לאַכט).
 ב א ר י ס: ביזט אַ האַרטע!
 ב ע ר ט ע: וואָס דען האָסטו געוואָלט? איך זאָל זיך
 לאָזען קנעטען ווי טייג... אַ ווייכניקע! איך האָב פּיינד וויי-
 כינקע!

ב א ר י ס (געהט אום היין און צוריק איבער'ן צימער, ענד-
ליך שמעלט ער זיך אַוועק געגען בערטען, לעגט ארויף די האַנד אויף
איהר פלויצע און זאָגט): הער, בערטע — איד ווייס דאָך, דו
וויילסט גוט לעבען, דו ווילסט קיין נויט ניט ליידען, דו ווילסטו
פערנגניגען האַבען, ווילסט לעבען ווי אַ יונגער מענש דארף לעבען,
— איד שווער דיר, אז מיט מיינע לעצטע כחות וועל איד דיר
זעהן צופריעדען שמעלען, וועסט גליקליך לעבען... גליקליך...
ב ע ר ט ע (טראַכט אַ ווילע): ווייסטו גאָר וואָס? צו
וואָס דארפסטו מיר שווערען, ווי אַ אידענע, און איד זאָל קלע-
רען: צי גלויבען דיר צי ניט — בעווייז עס פאקטיש...
ב א ר י ס (אויפגעלעבט): אוראי וועל איד עס בעוויי-
זען, וועסט גליקליך זיין.

ב ע ר ט ע : ווען?

ב א ר י ס : גלייך ווי מיר האַבען חתונה.

ב ע ר ט ע : און, טאַמער ניט, וועל איד זיך מיט דיר
געזען גמ'ן!... ניין! נארעלע — דאָס וועט מיר ניט לוינען. אַ
גרושה איז שוין ניט אזאַ סחורה ווי אַ מיידעל... אין אַ גרושה
וועסטו זיך ניט פערליעבען אזוי שטארק...

ב א ר י ס : איז וואָס־זשע ווילסטו?

ב ע ר ט ע : דו זאָלסט אַ מאכען א רעפעטיציע...

ב א ר י ס : וואָס הייסט עס?

ב ע ר ט ע : איד וועל דיר ערקלעהרען, הער נאָר מיט
קאָפּ! אין טהעאטער ביזטו דאָך געווען. האַסטו געזעהן ווי אזוי
אויפ'ן סצענע שפיעלט יעדער אקטיאר זיין ראַליע געשיקט און
קלונג... פון וואנען קען ער עס? ווי אזוי געהט עס צו ביי
איהם אזוי גלאט און פיין, אז דאָס פובליקום קוועלט נאָר און...
פון וואנען, ווייסטו?

ב א ר י ס : אוראי ווייס איד: זיי זיינען געראַטענע
מענשען, טאַלאַנטען...

ב ע ר ט ע : גערמטענקייט און טאלאנט איז נאך ווייניג... מען דארף האבען פראקטיק אויף. פראקטיק איז דער עיקר... די אקטיאָרען נעהען ניט גלייך אויפ'ן סצענע שפיעלען פאר'ן פובליקום, נאָר זיי מאכען א צייט פריהער רעפערטיציעס— פערשטעהסט? און ביז וואנען די רעפערטיציע ניט זיך ניט איין, האָבען זיי קיין העזע ניט ארויס צו געהן אויפ'ן סצענע פאר'ן פובליקום...

ב א ר י ס (פערואונדערט): קענען וואָס זאָנסטו דאָס...
ב ע ר ט ע (ערנסט): איך זאָג עס קענען חתונה האָרען; דאָס איז אַ שווערע דראמע, פערשטעהסט, און אַ דראמע ניט אויף אַ נאָכט, נאָר אויפ'ן גאנצען לעבען... און דו ווילסט גלייך אָנהויבען שפיעלען, גאָר אַהן רעפערטיציע! אזא חוואַט ביזטו...

ב א ר י ס (פערלעגען): איך פערשטעה אלץ ניט...
ב ע ר ט ע : איז טאָקע ניט גוט... איך פערשטעה בעדער פאר דיר, האַטש איך האָב לאַנגע האָר און קורצען שכל... הער באַרים! קיין נדן האָב איך ניט, און טאָמער וואָלט איך האָבען, וואָלט איך דיר אויף אַ פייג געגעבען... ווי אזוי וועסטו זיך איינארדנען? ווי אזוי וועסטו דינגען אַ וואָהנונג, צו וועדניגסטענס פון דריי צימערן? וואו וועסטו געהען אַ טיש, בעדטע, שטוהלען אַן אַלמער, אַ קאמאָד און נאָך? האַסט אפּשר אַ ריכע משפּחה?

ב א ר י ס (פעסט): עס וועט אלץ זיין...
ב ע ר ט ע : נו, אדרבא בעווייז... מאַד אַ רעפערטיציע: דינג אַ וואָהנונג האַטש אויף אַ חודש. גיעב מיר אלע טאָג געלד פיהרען דאָס הויז, איין מאָל אין וואָך געהט מיר אין טהעאטער, אויב דו וועסט אויסהאלטען אזוי אַ חודש בין איך דיינע, ביזטו אַ טאלאנט און קענסט שפיעלען אזא שווערע דראמע.
ב א ר י ס (לאַנט כלומר'שט): אַן איינפאל אביסעל... האַטש

הא! א רעפעטיציע, ווי אזוי צו לעבען נאך דער חתונה... מיינסט
עס ערנסט?...

בער טע: נאך ניט דאס, וואס דו מיינסט... אין
א רעפיטיציע לאזט מען קלייניגקייטען דורך...

באריס: איך מוין ניט קיין ביז, מוין קלוגע בער-
טעלע... איך ווייס וואס א רעפעטיציע בעדייט.

בער טע: אויב דו ווייסט איז גוט, נאך טאמער
וואלסטו ניט געוואוסט, ווייס איך... נו, איז וואס בלייבט?
נעמסט זיך אונטער צו מאכען א רעפעטיציע?

באריס: אה, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען... מארגען
הייב איך אן, וועסט מיר העלפען? יא, בערטעלע?

בער טע: קויפען וועל איך און דו וועסט
נעלך געבען...

באריס: גוט—גוט...

בער טא: אלזא בלייבט עס אזוי?

באריס: איך בין גרייט...

בער טע: געדענק-זושע זאלסט אויספיהרען...

באריס: איך בין זיכער...

בער טע: נו, געה איך יעצט אוועק, א גומע נאכט (זי

דערלאנגט איהם די האַנד).

באריס (וויל זי א קוש טחאן, בערשא שטויסט איהם אָב

און פליהט אַרויס).

באריס (אליין): נו א קאפ! זאל זי!.. (ער שמוי-

כעלט) איך וועל עס אויספיהרען! יא, יא! א רעפעטיציע!

הא-הא-הא!... נו, א קאפ!... זאל זי!...

(פאַרהאַנג).

צו זייטער א ק.ט.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ גרויס מעבלירט צימער, אין מיט-
טען שטעהט אַ קיילעכדיגער טיש, ארום איהם פיער שטוה-
לען, ביי אַ וואַנד — אַ ווייכע קושעטקע, רעכטס פון צי-
מער געפינט זיך אַ טהיר, וואָס פיהרט אין נאָך אַ קליין
צימערל, באַרום געהט אום היין און צוריק איבער'ן צימער,
רייבט דעם שטערן, מאַכט צו די אויגען, עפענט זיי, בעד-
טראכט אַ שטוהל, דעם טיש און ברומט אַלץ: ניין, ניין.
עס הערט זיך קלאפען אין טהיר. באַרום: שטעלט זיך
מיט'ן פנים צו דער טהיר און פרעגט אונרוהיג):

ב א ר י ס : ווער איז דאָרט?

א ג ר אָ ב ע ש ט י מ ע : איד.

ב א ר י ס (לייכטער אַבעשהעמענדיג): זעלצער? געה

אַריין!

(עס געהט אַריין א יונגער מענש פון 25 יאָהר, אַרום, אַבער
ריין און פראנטיש געקליידט, ווארפט אום זיינע בליקען איבער'ן
צימער, קוועטשט מיט די פלייצעס און פרעגט):

ז ע ל צ ע ר : וואָס בעדייט עס אַלץ, באַרום?

ב א ר י ס : זעץ זיך, איד וועל דיר דערצעהלען. נאָר אייל

זיך ניט.

ז ע ל צ ע ר : וואָס זעהט מען דיר עס ניט ערגעץ, ביזט

אַ גביר געוואָרען — דיר שטעהט שוין ניט אָן צו האַבען גע-
שעפטען מיט אונז, קבצנים?

ב א ר י ס (מיט איראָניע): עס קען זיין.

ז ע ל צ ע ר : שוין לאַנג, אז דו וואָהנסט אין אזא ריי-

כען צימער?

ב א ר י ס : שוין אַ מאַנאַט (זיפצט).

ז ע ל צ ע ר : וואָס-זשע זיפצסטו, גוטער ברודער? ראַכט

זיך חוץ דיין שאַדען אויף מיר געזאָגט געוואָרען...
ב א ר י ס (טאַפט זיך די טאַש) : האָסט אפּשר א פּאפּי-
 ראָם.

ז ע ל צ ע ר : גראַדע ניט — איך האָב געוואָלט ביי דיר
 בעטען. פון אלע גליקען האָסטו ניט קיין פּאפּידאָס, הייסט עס...
ב א ר י ס : איך בין אַ גרויסער בעל-הוצאה. איך האָב
 דאָך שוין אַ וויי...
ז ע ל צ ע ר : אַ וואָס?

ב א ר י ס : גאָר נישט (געהט איבערן צימער).
ז ע ל צ ע ר (קוקט זיך אום) : זאָג מיר, וואָס איז דאָר-
 טען פאַר אַ שלאָפּצימעריל?
ב א ר י ס (אין פּערלעגענהייט) : גאָר נישט... גאָר
 נישט...
ז ע ל צ ע ר : נו, אויב דו האָסט פאַר מיר סודות וויל איך
 מיט דיר ניט רעדען — אַדיע! (ער שמעלט זיך אויף און שטרעקט
 אויס די האַנד).

ב א ר י ס : זיי ניט קיין נאַר! (האַלט איהם אָב) וואָס
 יוילסטו וויסען? דאָ איז קיין סודות ניטאָ, אַ צרה איז דאָ יע
 פאַרהאן, אבער ניט קיין סוד... אַ גרויסע צרה...
ז ע ל צ ע ר : דערצעהל דעם סוד, דיין צרה — אבי
 דערצעהל.

ב א ר י ס : קאָנסט דאָך בערטהען?
ז ע ל צ ע ר : נו? וואָס איז דאָ די צרה? דאַכט זיך אַ
 גאַנץ וואָהל מיידעל...
ב א ר י ס : איך האָב אויף אזוי געמיינט... פּערקעהרמט —

איך האָב געמיינט, אַז קיין גרעסערעס גליק איז גאָר אויף דער
 וועלט ניטאָ, ווי צו האָבען חתונה פאַר אַזאַ מיידעל ווי בערטהע
 איז.

ז ע ל צ ע ר (ערשטוינט) : דו האָסט מיט איהר שוין
 חתונה געהאַט?

באַר ים : שרעק זיך ניט... איך קען נאָך חרטה האָ-
 בען... עם איז נאָר א רעפעטיציע! ...
 זעלצער : ווי הייסט א רעפעטיציע?
 באַר ים : פשוט א רעפעטיציע ווי צו געבען א ווייב
 ברויט עסען, א דירה און נאָך אועלכע זאכען...
 זעלצער (לאכט) : אן איינפאל, ווי איך בין א איד,
 וועמעס אויפטהו איז דאָס? מסתמא איהרער — דאָס איז א
 קעפעלע! ...
 באַר ים : וואָס דען האַסטו גערעכענט, אז עם איז
 מיין אויפטהו. מיר וואָלט אזא חכמה קיינמאָל אין קאָפּ ניט
 אריינגעפאַלען...
 זעלצער : נו, איז זי צופריעדען... קענסטו געבען
 ברויט א ווייב? ...
 באַר ים : יאָ—איך בין שוין א בעל־חוב איבער הונ-
 דערט רובעל... (קראצט זיך אין קאָפּ).
 זעלצער (מיט איראַניע) : אזא חכמ, הייסט עם
 ביזנו... נו, וואָס וועט זיין ווייטער?
 באַר ים : ווייטער איז ניט גוט... זי דארף באַלד קו-
 מען און וועט אורדאי וועלען האַטש מאַרגען צו דער חופה געהן...
 א קלונע איז זי אפילו, נאָך פאַרט ווייבערשער שכל — וואו איך
 האָב גענומען דעם גאנצען חודש געלד, קען זי דאָך ניט פער-
 שטעהן...
 זעלצער : א שאַד פון דעסטוועגען איינלאָזען בער-
 טען...
 באַר ים (מיט יאוש) : עט... גלויב מיר ברודער, אז
 עם איז א נאַרישקייט, צום אָנהייב האָב איך געמיינט, אז איך
 וועל זיין דער גליקליכסטער מענש, אויב בערטע וועט זיין
 מיינע, און יעצט אז זי איז שוין כמעט ווי מיינע, איז מיר דאָס
 לעבען ניט נישט... וואָס איז דאָ פאר א גליק? חתונה האָבען
 און אַ גאַנץ לעבען אזוי שווינדלען, דרעהען מיט'ן מח וואו צו

ליהען, וואו צו באַרנען, ניט האַבען קיין בערוהטע מינוט...
היינט נאָכדעם — קינדער, א גרעסערע הוצאה... עם פאלט אָן
אַ פחד!

ז ע ל צ ע ר : אביסעל איז דאָס אמת... (פויע) איז וואָס
רעכענסטו קיינמאָל ניט חתונה האַבען?

ב א ר י ס : וואו איד וועל ניט זיין אין שטאַנד גוט צו
פערדיענען, אז מיין פרוי זאָל קענען גוט לעבען אַהן שווינד-
לעריען, אַהן קאַפּ דרעהעניש, וועל איד טאקע ניט חתונה האָר
בען... ט א ר איד ניט חתונה האַבען.. די רעפיטיציע האָט
מיר בעווויען, ווי אזוי מ י ר טאַרען קיינער ניט חתונה
האַבען..

ז ע ל צ ע ר : עמיצער געהט דאָכט זיך...
ב א ר י ס (ערשאַקען) : דאָס איז ז י געה יעצט
אוועק, איד בעט דיך, איד דארף מיט איהר רעדען, און פאר א
זייטיגען מענשען וועל איד ניט קענען...
ז ע ל צ ע ר : אודאי אזוי (אב).

(בערשע פליהט אריין מיט אַ פרעהליכען שמראהלענדען גע-
זיכט, דערלאנגט באַריס'ן די האַנד און זעצט זיך אויף אַ שטוהל).

ב ע ר ט ע : אוי, בין איד דאָס מיעד!...
ב א ר י ס : וואו ביזטו דאָס אזוי אומגעלאָפען!
ב ע ר ט ע : ווייס איד, אהער, אהין... איינקויפען... וואָס
ביזטו עפעס צעטראַגען.

ב א ר י ס : איד בין אויך עפעס מיעד —
ב ע ר ט ע : נו, אויב דו ביסט מיעד וועל איד יעצט מיט
דיר ניט רעדען.

ב א ר י ס : וואָס האָסטו געוואָלט רעדען?
ב ע ר ט ע (מיט אַ שמיכעל) : היינט ענדיגט זיך דאָך
אונזער רעפּעטיציע...
ב א ר י ס : איד ווייס.

בער טע (געהט צו צו איהם נאָהענט און לעגט איהם ארויף
די האַנד אויפ'ן פלייצע): ביזט אַ חוואַט, איך האָב דיר ליעב...
באַריס (מיט שמויכעל): איך נועל קענען שפיעלען
די ראָלע? האָ?

בער טע: יאָ — יעצט גלויב איך דיר. דעם חודש
האַסטו מיך אויסגעהאַלטען מיט אלע פּערגעניגענס, טעאטער
אפילו האָט אויך ניט געפּעהלט...

באַריס (לעגט איהר ארויף די האַנד אויפ'ן פלייצע):
בערטעלע, קענסט מיר אפשר לאָזען אַברוהען... איך בין זעהר
מיעד פון דער רעפּעטיציע, דער קאַפּ שפּאַלט זיך מיר...

בער טע (ערשטוינט): ווי הייסט?

באַריס: זוילסט וויסען דעם אמת...

בער טע: אודאי דעם אמת...

באַריס: נו, טאָ ווייס, אז די רעפּיטיציע איז טאקע
זעהר נויטיג געווען... איצטער זעה איך, ווי ווייט עס איז שווער,
ווי ווייט איך קען ניט שפיעלען... איך קען ניט!...

בער טע (סאַרקאסטיש): הייסט עס, האָסטו חרטה?

באַריס: יאָ, בערטעלע איך האָב חרטה, און דער
עיקר — איך האָב מורא... זיי מיר געזונד און אַ דאַנק דיר פאַר
דיין לעקציע, וואָס דו האָסט מיר געגעבען, זי האָט מיר אפשר
געקאָסט אַ סך געלד, אבער עס איז ווערטה, זעהר ווערטה... (ער
לאָזט אַראָב דעם קאַפּ און פּערטראַכט זיך).

בער טע (שפּרינגט אויף פון אַרם, קוקט זיך איבער אַלע
פיער ווינקלען. גיט אַ שפּיי, לאַכט זיך פּערינאָדער און שרייט אויס):
מאוסער טרום... האַ-האַ-האַ.

(זי לויפט ארויס).

דעם שדכנ'ס מאַכטער.

פ ע ר ז א נ ע ז :

נמע חייקין, א איר פון מיטעלע יאָהרען, מיט אַ ברייטער באַרד, ערמער ווייז גראַף, מיט ריהרעוודיגע היממע אויגען; געהט זויבער געקלוידט, האַלב ניו-מאָדיש — האַלב אַלט-מאָדיש; רעדט מיט אַ געדיכטער שטימע, — אַ שדכן.

ציפּע, אַ אידענע, אויך אין די מיטעלע יאָהרען, נאָר זעהט אויס פּערעלטערט, דאָס פנים אוינגעשמירט אין סאַזשע; עס זעהען זיך אַרויס איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, רעדט שמיל און בנעימות'דיג — זיין פרוי.

קוילע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 22, מיט אַן אַריגינעלען געזיכט. שוואַרצע, קלוגע, אויסדרוקספולע אויגען, געקלוידט אַרוי-גינעל, כאַטש אוינפאך; רעדט מיט אַ זאַנפטער שטימע, אָבער גענוג איבערצויגענד; שנעלע, נערוועזע בעוועגונגען — זייער טאַכטער.

חייקעלסאָז, אַ בחור פון אַ יאָהר 28, אַ לעהרער, שרייבט אויך ליע-דער, שדכנט זיך צו קוילען.

הערמאן ליכטענשטיין, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, געהט רייך גע-קלוידט, אַ שענהער ברונעט פון אַ יאָהר דרייסיג.

} יונגע מיידלעך, קוילעס חבר'מעס.	בערמע
	ליזע
	ראַזע

די סצענע קומט פאָר אין אַ גרויסער פּראָווינציעלער
 שטאָדט, אין די לעצטע יאָהרען. די סצענע שטעלט פאָר
 אַן עס־שטוב; אין מיטען אַ גרויסער טיש צוגעדעקט מיט
 אַ טישטוך, ארום טיש—שטוהלען; ביי אַ וואַנד אַנטקעגען
 פּובליקום אַן אַלטע קושעטקע, איבערגעצויגען מיט אַ
 שוואַרצע סאָראַמע; אויף די ווענד חענגט אַ זויגער, אַ שפּי־
 געל, אַ פאָר אידישע בילדער. רעכטס פון צימער זעהט זיך אַ
 מיר, וואָס פיהרט אין קליינעם צימערעל; לינקס — אַ
 צווייטע מיר פון דעם פּאַטערס שלאָף־צימער.
 ווען דער פאָרהאַנג עפענט זיך, געפינט זיך אויף דער
 סצענע קיילע, איהרע דריי חבר'טעס און חייקעלסאָן.

ק י י ל ע (צו חייקעלסאָנען): נו, הערר פּאַעט, האָט איהר
 עפעס אַנגעשריבען שעהנע ליעדער פאר דער לעצטער צייט?
 ח י י ק ע ל ס אָ ז (פּערדוירט) ניין: עס איז געווען צו
 שעהנע טעג. די זון האָט אזוי געשיינט...
 קיילע (צולאכט זיך, קוקענדיג אויף די חבר'טעס): געפעלט
 אייך אַ פּאַעט: עס איז געווען צו שעהנע טעג, איז אַ חסרון!
 ווען דען זינגט איהר?
 ח י י ק ע ל ס אָ ז: איך זינג נאָר ווען עס איז טריב
 און קאַלט — אממעהרסטען ווען עס רעגענט...
 ק י י ל ע: אַ פּאַעט פון רעגען... האַר־אַר־אַ! איך פּער־
 שמעה עס ניט...
 ל י ז ע (ערנסט): איך פּערשמעה עס יא: דער הערר חיי־
 קעלסאָן איז מעהר געשטימט אין אַ שלעכטען וועטער.

ר א ז ע : און איך האָב א בעקאנטען פּאָעט, שרייבט
ער דוקא נאָר אין זונער־מעג. איז א שעהנער טאָג, ווייס איך
שוין, וועט ער מיר ברענגען א ניי געריכט.

ק י י ל ע : אלע זייערע געדיכטען זיינען נאריש. אמת,
חייקעלסאָן? איהר האָט דאָך לייעב דעם אמת.

ח י י ק ע ל ס אָן (בעלידיגט) : פאר איך שרייבען מיר
ניט. (שפיעלט זיך מיט'ן בוך אין דער האַנד).

ק י י ל ע (לאַכענדיג) : אָ, ער האָט זיך שוין בעלידיגט
פון מיין קריטיק! זייט רוהיג, איך דרוק מיין מיינונג ניט אָב.

ח י י ק ע ל ס אָן : פרובט וועלען דרוקען, וועט מען
אויך ניט אָננעהמען ניט אלע נארישקייטען דרוקט מען... (לעגט
אָוועק דאָס בוך).

ק י י ל ע : נו, פעטערקע, רעכענט אייך, אז איהר האָט
א טעות: מען דרוקט ביי אייך אזוינע נארישקייטען, אזש די
אויערן פוילען! (צו די חבר'שעס) איהר קענט העניע פייטעל-
זאָהן — איהר ווייסט וואָס פאר א מין אידיאָטקע דאָס איז —
איז זיך די דאָזיגע אידיאָטקע מישב און הויבט אָן צו שריי-
בען.

ב ע ר ט ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען?

ק י י ל ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען! פאַרנעס-
טערן קומט זי צו געהן צו מיר און ווייזט מיר א קארטעל פון
א רעדאקציע, און מען מעלדעט איהר, אז איהר ערצעהלונג איז
העכסט געלונגען און עס וועט זיין אין גיכען געדרוקט. איצט
וועט זי שוין אָנטאן צוויי פאַר ברילען! (לאַכט).

ח י י ק ע ל ס אָן (ערנסט): פרייליין פייטעלזאָהן האָט יא
טאַלענט — איך קען זי זעהר גוט.

ל י ז ע : פונדעסטוועגען זעה איך אייך זעלטען מיט
איהר ארומגעהן.

ח י י ק ע ל ס אָן : דאָס איז עפעס אנדערש; פאר מיר
איז זי ניט אינטערעסאנט.

קיי לע: אדרבא, דוקא זי דארף זיין אינטערעסאנט פאר אייך: מיט איהר קענט איהר ריידען וועגען ליטעראטור. וואס זיינען מיר פאר אייך, ארימע שטערבליכע!

חייקעלסאן (מיט עקספאז, ווענדענדיג זיך בלויז צו קיילען): פאר מיר זענט איהר אליין א ליעד! (פערשעמט זיך).

קיי לע (מיט א גוטען געלעכטערל): איהר הערט, מיידל לעד, — איד אליין בין א ליעד! — שיקט מיר אקארשט ניט אוועק אין א רעדאקציע אבצודרוקען. (פון שלאף-צימער הערט זיך א הוסטען). זעהט איהר, איהר האט אויפגעוועקט מיין טאטען... ער וועט אייך דערזעהען, וועט ער וויעדער אויף מיר אָנפאלען: מיין טאטע האלט ניט פון פאָעמען...

חייקעלסאן (בעדייטענד): מיר זיינען פאר איהם שערליך. מיר זינגען די ליעבע, און פאר איהם איז ליעבע סם!

בערטע: פארוואָס?

ליזע: איד פערשטעה וואוהין חייקעלסאן ציעלט.

ראָזע: און איד ניט.

קיי לע (הויך און פריי): מיין טאטע איז א שדכן — א גרויסער געגנער פון דער ליעבע. עס איז גאנץ נאטירליך...

חייקעלסאן (איראָניש): און איהר זענט דעם שדכנ'ס א טאָכטער... איהר האלט אויך ניט פון ליעבע.

קיי לע (שפאסענדיג): אלענפאלס ניט פון אייער ליעבע צו מיר...

חייקעלסאן (בעליידיגט): ווער האט אייך דען געזאָגט, אז איד בין פערליעבט אין אייך...

קיי לע: אייערע אויגען. (צולאכט זיך).

(דער פאָטער שטעקט אַרויס דעם קאַפּ פון מיר. די צוויי חבר'טעס לאכען זיך פונאָנדער. קיילע דראַהט זיי מיט די פינגער. זיי קענען זיך ניט אייכהאַלטען און לויפען אַרויס ניט זעגענענדיג זיך. חייקעלסאָן וויל אויך אַרויס

געזען, נאָר נאָטע חייקין, דער פּאָטער, געהט ארויס צו זיי און קנאָקט הויך די פינגער).

חייקעלס אָן (פּערווירט): אַ גוט מאָרגען! ...

דער שדכן: מען דארף שוין באַלד מנחה דאוונען און איהר זאָגט: גוט־מאָרגען. מען קען שוין זאָגען: גוט־נאָווענד...

קייִלע: דער הערר חייקעלסאָחן איז אַ פּאָעט און איז שטענדיג צוטראָגען...

דער שדכן: אַ פּאָעט... וואָס איז דאָס אַ פּאָעט? ...

אַ שליםמזל, וואָס... וואָס אַ פּאָעט איז, ווי דער טאַטע פּערשטעהט גוט.

קייִלע (לאַכט): אַ, ווי דער טאַטע פּערשטעהט גוט, וואָס אַ פּאָעט איז.

חייקעלס אָן (בעלידיגט): אַ שדכן, וואָס האַנדעלט מיט ליעבע, פּערשטעהט אוראיי וואָס אַ פּאָעט איז... האַטש, צו־ריק גערעדט, פּאָעטען קומען צו שדכנים קיינמאָל ניט אָן...

דער שדכן (מיט פּעראַכטונג): ווער דארף אייד האַל־בען...

חייקעלס אָן (הויבט זיך אויף פון פּלאַץ): האָט מיר אַ גוטען...

דער שדכן (סאַרקאַסטיש): געהט געזונד...

קייִלע (דערלאַנגט חייקעלסאָנען די האַנד): קומט ארויף אַמאָל, מיין ליעבער פּאָעט...

דער שדכן (נאָכדעם ווי חייקעלסאָן געהט אַרויס): דאַרפסט איהם האַבען, דעם שליםמזל. צו וואָס טראָגט ער אַזאַ קאַפּ האַהר? ...

קייִלע (שמויכלענדיג): אַ שדכן קען דאָס ניט פּער־שטעהן...

דער שדכן: אַט, דיינע בעקאַנטע.... אז אַד און וועה צו דיר, טאַכטער!

קיי לע : נו, אדרבא, דו האסט דאך עפעס א בוך מיט
יונגעלייט — גיב מיר עפעס איינעם א רעכטען...
דער שדכן : פאר דיין פיהרונג וועסטו טאקע גריי-
גען א רעכטען...
קיי לע (שפאסענדיג) : גיב טאקע א חתן... גיב, גיב
א חתן...
דער שדכן (בייז) : אוועק פון מיר! איך האב
חוץ דיר, וועמען צו געבען חתנים!
קיי לע : גיסט ניט? ווי דו ווילסט זיך! (פערטראכ-
שענדיג זיך) איך האב שוין אליין געפונען...
דער שדכן : אט דעם שליממזל מיט די לאנגע
האהר?
קיי לע : א, ניוו, טאטינקע, א פיעל בעסערען: א הוי-
כער, א שעהנער, א רייכער...
דער שדכן (פערדינסערעסירט) : וואו האסטו איהם
געקראנען?
קיי לע : פאריגע וואך בין איך געווען אויף א קאנ-
צערט, האב איך זיך מיט איהם בעקענט... ער האט מיך בע-
גלייט ביז צו דער טיר...
דער שדכן : גוט נאך, וואס ניט ביז'ן צימער די-
נעם. אויף דיר קען מען אלץ גלויבען...
קיי לע : היינט פארנאכט דארף ער קומען צו מיר...
זאלסט איהם, טאטע, נאר ניט בעליידנען: ער איז ניט קיין
פאעט... הערסט!...
דער שדכן : מיינע דאגות! איך האב וויכטיגערע
זארג!.. (פערקנישט דעם שטערן און פערקלערט זיך שווער — א
קליינע פויזע) אט ווען איך פיהר אויס דעם שידוך, וואס איך
האב די לעצטע צייט אנגעהויבען צו ריידען דער פאמיליע גריי-
שפאן...
קיי לע : א רייכער שידוך?

דער שדכן : איך וואלט געפאקט א פינף הונדערט
קערבלעך... פערשטעהסטו מיר, פינף הונדערט קערבלעך!...

קיי לע : נו, עם געהט צו שווער ?

דער שדכן : נישקשה, דער חתן לאזט זיך ריידען...
עם געהט א נאנגט... איך דארף טאקע באלד אריבערגעהן צו איהם.
אך, ווען גאט העלפט מיר אויספיהרען דעם שידוך! איך בין
אזוי פערענגט אין געלד... אזוי פערענגט אין געלד, אזוי פער-
ענגט...

קיי לע : גאט וועט העלפען... נעהם זיך אויף אלע
כלים, קענסט דאך עפעס!

דער שדכן : יא, מען דארף ארבייטען... (ווענדט
זיך צום קיד) ציפע, ציפע, וואס פארעסטו זיך דארטען אין
קיך? קום אריין!
(עם ערשיינט ציפע).

ציפע : וואס דארפסטו מיר ?

דער שדכן : מאך א גלעזעל טיי... איך דארף באלד
געהן...

ציפע : טאקע אלץ וועגען יענעם שידוך ?

דער שדכן (מיט רוגזא) : וועגען יענעם שידוך, ווע-
גען יענעם שידוך... איהרע עסקים!...

ציפע (מיט א פרומער מינע) : גאט זאל געבען, אז די
כלה זאל געפינען חן אין חתן'ס אויגען! מען דארף אזוי נויטיג
געלד... אין יאטקע אליין בין איך שולדיג שוין איבער 30
קערבלעך...

דער שדכן (בייז) : נעה שוין, געה שוין, מאך א
גלעזעל טיי!

ציפע (צוריקגעהענדיג) : און פאר דירה דארף מען
שוין אויך נאך שבת צאהלען... (אב).

דער שדכן (פערטראכט זיך שווער, רעדט ווי צו זיך):
 אז איך פיהר אויס דעם שידוך, וואָלטען זיך געעפענט די אוי-
 גען! די אויגען וואָלטען זיך געעפענט. (געהט אום איבער'ן צו-
 מער, קנאַקט מיט די פינגער).

צויע (ארוינטראָגענדיג אַ גלאַז טיי און אַוועקשטעלענדיג
 דיג אויפ'ן מיש): טרינק, נאַמע, פרישער טיי, ערשט פערשאַ-
 מען... טרינק אָב און געה טאַקע אריבער וועגען שידוך...
 דער שדכן: אַט געה שוין געה, איך ווייס אַהן דיר.
 (ציפע אָב).

קויע (קוקענדיג דאָ אויפ'ן וואַנד-זייגער, דאָ אין שפי-
 געל): טאַמע, געהסט שוין באלד, האָ?

דער שדכן: אַנטקעגען וואָס פרעגסטו? ...
 קויע (אויפגערעגט): אַט אזוי... אפשר קומט ער
 באלד... ער האָט צוגעזאָגט היינט קומען... (שטאַלצער) אז דו
 ווילסט מיר קיין חתן ניט געבען, דארף מען דאָף אליין געהמען...
 אמת, טאַמע? ... (לאכט).

דער שדכן: דיינע חתנים! אודאי עפעס אַ שאַר-
 לאַטאָן, אָדער אזוי אַ טויגעניכטס...

קויע: דאָס פערלאָז זיך שוין אויף מיר, איך בין דאָך
 עפעס דיינע אַ טאַכטער... איך פערשמעה זיך אויף חתנים!

דער שדכן: פון מיינטוועגען קענסטו חתונה האָבען
 מיט אַ נאַסען-יונג... איך האָב בילכערע זאַכען צו טראַכטען...
 (הויבט זיך אויף פון אָרט אין גרייט זיך צום געהן; צוקעמט ברויט
 די באַרד, טוט אָן דעם האַרשען הוט און האַלט שוין אין האַנד דעם
 אויבער-גד אַנצוטהאַן. אין דער זעלבער צייט קוקט קויע אין שפי-
 געל און פערריכט איהר פריזור. עס הערט זיך אַ שטיל קלאַפען אין
 טיר).

קויע (העכסט אויפגערעגט): אַט דאָס מוז ער געהן...
 געה, טאַמישי, אוועק. (לויפט צום טיר).

דער שדכן: איך וויל איהם טאקע אַנקוקען...
 (עס געהט אריין הערמאן ליכטענשטיין, בעמערקט ניט דעם
 שדכן, דערלאנגט מיט אַ שיינענדיג געזיכט קיילען די האַנד).
 ליכטענשטיין: גוט־אַווענד, פרייליין!
 דער שדכן (מיט שרעק): דאָס איז דאָך ער, וועה
 איז מיר — דו חצופה! (ווענדט זיך צוטומעלט צו ליכטענשטיין-
 נען) גוט־אַווענד, גוט־אַווענד! זיצט... זיצט, פאני ליכטענ-
 שטיין...
 ליכטענשטיין (דערזעהט איהם, דערקענט איהם ניט
 גלויבן). עפעס אַ בעקאנט פנים... אַ בעקאנט פנים.. וואו האָב איך
 איך געקענט זעהן? ...
 קיילע (לאכענדיג): מיין טאַטען קענען אַ סך... ער איז
 פאַפולער ביי אלע יונגע־לייט...
 דער שדכן (צו קיילען שייפענדיג): שווייג, חצופה,
 שווייג! (צו ליכטענשטיינען) וואָס הייסט — איהר דערקענט
 מיך נישט? ... איך בין דאָך פאַריגע וואָך ביי איך געווען וועגען
 גרינשפאנס מיידעל... איהר האָט דאָך מיר געהייסען קומען צו
 איך היינט נאָך אַ תשובה... (ליכטענשטיין בלייבט פערווירט;
 קיילע קוקט איהם אָן ביז; אַ קליינע פאזע).
 דער שדכן (צו קיילען): געה אַ ווילע ארויס. איך
 דאַרף מיט דעם הערר ליכטענשטיין עפעס שמועסען.
 קיילע (שמרענג): ליכטענשטיין איז ניט צו דיר, נאָר
 צו מיר געקומען...
 ליכטענשטיין (קומענדיג צו זיך): ווירקליך, איך
 בין געקומען צו דער פרייליין...
 דער שדכן (צוטומעלט): עט... צו דער פרייליין...
 וועלכע פרייליין... דאָס איז דאָך מיינע אַ טאַכטער.. דאָס איז
 ניט די כלה... ס'איז בלויז מיינע אַ טאַכטער... ניט מעהר.
 ליכטענשטיין (שמויכלענדיג גוט־ערציג): יאָ!

אָבער אייער טאָכטער געפעלט מיר מעהר ווי פּרייליין גריני-
שפּאַן...

ק י י ל ע (צום טאַטען, לאַכענדיג): הערסט, דער הערר
ליכטענשטיין פּערשטעהט בעסער ווי דו...

ד ע ר ש ד כ ן (שרעקליך אויפגערגט): אוועק פון מיר
גע אויגען! (צו ליכטענשטיינען) דאָרטען וואָרט מען אויף אַ
תּשובּה... זיי צעהלען 5 טויזענד רובעל צו די תּנאים...

ק י י ל ע (בייז): טאַטינקע, הער אויף וועגען גרין... דער
הערר ליכטענשטיין האַלט ניט פון גרין...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : ווירקליך, ליעבער פּריינד, עס איז
ניט פאַר מיר יענער שידוך... אייער טאָכטער איז מיר זעהר
געפעלען געוואָרען: קלוג, שעהן און אַריגינעל... איד האַלט ניט
פון געלד.

ד ע ר ש ד כ ן (צושומעלט): דאָס פּרייליין גרינישפּאַן
איז אַ העכסט געבילדעט פּרייליין, שפיעלט פיאנאַ, רעדט פראַנץ
צווישן און...

ק י י ל ע : טאַטינקע...

ד ע ר ש ד כ ן (האַקט איהר איבער): מיין טאָכטער, דעם
אמת געזאָגט, איז ניט פאַר אייך... אַנ'אמת האָב איד ליעב צו
זאָגען אויף אַן אייגענער טאָכטער... איד בין אַן אַנדער סאָרט
מענש...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאַכענדיג): יאָ, עס איז זעהר
שעהן פון אייער זייט... אָבער איד האָב מיין בעזונדערן גער-
שמאַק. אייער טאָכטער געפעלט מיר דאָך...

ד ע ר ש ד כ ן (פּערגעסענדיג זיך אַן אַליץ): מיין טאָכט-
טער איז שוין אַ כּלָה מיט אַ פּאָעט מיט לאַנגע האָהר... עס האַלט
שוין ביי תּנאים!.. (ליכטענשטיין קוקט אַן פּראַגענד קיילען).

ק י י ל ע : טאַטינקע, דאָס איז שוין גאָר נישט שעהן...
ווייסט דאָך, אַז עס איז ניט ריכטיג... דער פּאָעט האָט נאָר מיר
ליעב, איד איהם, ווייסטו דאָך, אַז ניט.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : א, איך בין ווייט ניט קיין פאָעט
און דאָך... (קוקט איהר אַרײַן ליעבליך אין די אויגען — קיילע
שטראהלט פאר גליק).

ד ע ר ש ד כ ן (צוהיצט) : מיין טאָכטער האָט ניט קיין
קליידער, קיין נדן — פאר אייך איז דאָס ניט קיין כלה... איהר
פערשטעהט...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אייער טאָכטער איז שעחן אַהן
קליידער און רייך אַהן נדן... (קוקען זיך ביידע ליעבליך אָן). אי-
בעריגענס האָב איך אַלײַן אַ ביסעל געלר. איך בין גרייט אלץ
אוועקצונעבען איהר...

ד ע ר ש ד כ ן (איבערראשט) : און וואו בין איך? אַ
טאַטען קומט אויך עפעס... איך גיב ניט אוועק מיין טאָכטער
אומזיסט! איהר פערשטעהט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך פערשטעה... איך פער-
שטעה... אַז איך האָב ליעב אייער טאָכטער, האָב איך ליעב
אייך... איך וויל אייך ניט בעליידיגען. (נאָך אַ קורצער פּוּיזע)
קענט איהר מיר ניט זאָגען, ליעבער פריינד, וויפיעל וואָלט איהר
בעקומען, ווען איהר פיהרט אויס דעם שידוך מיט פרייליין גרייט
שפאן און מיר?

ד ע ר ש ד כ ן (אויפגערעגט) : אַ הונדערט קערבלעד!
איהר פערשטעהט! גאנצע אַ הונדערט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : די סומע בעקומט איהר פון מיר.
וויבאלד איהר ניט נאָר אייער ברכה...

ד ע ר ש ד כ ן (ווי שיכור פאר גליק; הויבט אויף די
הענד צום בענשען) : איך ווינש אייך, איהר זאָלט...

ק י י ע (איבערשלאָגענדיג) : מיר וועלען זיך בעגעחן
אַהן דיין ברכה, טאַטע...

ד ע ר ש ד כ ן (לאַכענדיג צופרידען) : האָב איך אזא
יאָהר, וואָס פאר אַ כלה דאָס איז פאר אייך... פרייליין גרינשפאן
קומט אזוי צו איהר, ווי אַ קאַץ צו אַ לייב...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך ווייס דאָס אַלץ אליין...
 ק י י ע (לאכענדיג): און וואָס זאָנסטו אויפ'ן חתן, דו
 ביזט דאָך אַ מבין? ...
 ד ע ר ש ד כ ן (ארוינגעהענדיג אין זיין ראַלע): דער
 חתן איז אַ מושלם, אַ שרייבער, אַ זינגער, אַ פארשוין און אַ פער-
 דיענער.
 ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאכענדיג): אזוי בין איך פער-
 שריבען אין ביכעל ביי אייך?
 ק י י ע : טאַטע, איצט געה זיך דורך אביסעל... איך
 האָב מיט ליכטענשטיינען עפעס צו ריידען! ...
 ד ע ר ש ד כ ן : יאָ, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ-
 געהן... (צו ליכטענשטיינען) אַך, ס'א פערנגיגען, וואָס איך דארף
 צו אייך ניט געהן דולען אייך אַ קאַפּ מיט פרייליין גרינשפאַן!
 (פון קיך ווייזט זיך ציפעס קאַפּ).
 צ י פ ע (ניט זעהענדיג ליכטענשטיינען): פארוואָס
 געהסטו שוין ניט, נאַטע, אריין אהין וועגען שידוך... האָסט דאָך
 געדאַרפט געהן...
 נ אָ ט ע : ס'איז שוין אויס שידוך! אויס שידוך!
 צ י פ ע : וועה איז מיר — ווער האָט דאָס קאליע גע-
 מאכט?
 (זי געהט אריין אין צימער און בלייבט פערשעמט.)
 נ אָ ט ע : וועה האָט דאָס קאליע געמאכט? — אונזער
 טעכטערל... זעהסט, זי האָט צוגענומען דעם חתן... געה טו איהר
 עפעס!
 צ י פ ע (שטראהלענדיג פאר גלוק): זאָל זיין מיט מוזל!
 (ליכטענשטיין מיט קיילען קוקען זיך ליעבליך אָן, געהען
 לאנגזאם אריין אין קיילעס צימער. ציפע געהט אריין אין
 קיך. נאַטע בלייבט שטעהן שטאַרק פערקלערט וועגען אַ
 טיעפען עיין. — לאַנגע פויזע.

(עס עפענט זיך די מיר און עס געהט אריין דער פאָעט חייר-קעלסאָן).

דער שדכן (קוקט איהם אָן מיט פּעראכטונג):
 חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.
 דער שדכן (חיטרע): מיר ווייסען, מיר ווייסען...
 מען פּערגעסט דאָס בוך, כדי נאָך אמאָל צו קומען. אבער, פּע-
 טערקע, אומזיסט...

חייקעלסאָן (שטארק פּערשעמט ווערענדיג): איהר
 מישט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפּטען ניט...
 מענשען, וואָס האַנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...
 דער שדכן (ווערט פּלוצלונג בעגייסטערט מיט א איי-
 דעע. נעהמט אריין די באָרד אין האַנד און זינגט עפעס אַ ניגונדעל,
 וואָס ווערט געזונגען ביי אַ שווער שטיקעל גמרא).

חייקעלסאָן (גרייט זיך צו געהן).
 דער שדכן (שנעל): שטעהט, שטעהט, יונגערמאן!
 איך האָב אייך געוואָלט עפעס זאָגען. שטעהט!
 חייקעלסאָן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שדכן אָן
 פּערוואונדערט און מיט שטאָליץ).

דער שדכן (בעטראכט חייקעלסאָנען פון קאָפּ ביז די
 פיס): הם... הם... (פּעטראכט זיך). גאָר נישקשה, גאָר ניש-
 קשה... כ'לעבען, און ענין... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך
 בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.
 חייקעלסאָן (פּערוואונדערט): עס שאַרט ניט.. עס
 שאַרט ניט...

דער שדכן (זעהר גוטטערציג): זאָגט מיר, איך
 בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין? ...
 חייקעלסאָן (מיט שטאָליץ): א ווילנער.
 דער שדכן (צופרידען): אזוי... א ווילנער... ווילנאָ
 איז אַ היבשע שטאָרט... איך קען ווילנאָ, ווילנאָ איז אַן אלטע

יחוס־שטאָרט... יא, ווילנאָ קען איד. (פויע). און ווי אלט זענט
איחר?...

חייקעלסאָן : 25 יאָהר.

דער שדכן : ווי אזוי זענט איחר בעפרייט געוואָר
רען פון פריזיוו?

חייקעלסאָן (קורץ) : א ברייחיד.

דער שדכן (צופרידען) : א ברייחיד, הייסט עס...
(האפט ארויס דאָס ביכעל און שרייבט).

חייקעלסאָן (פערוואונדערט) : אנטקעגען וואָס איז
איז דאָס?

דער שדכן (געשעפטסמעסיג) : דאָס איז שוין מיין
געשעפט... איחר וועט באלד הערען! (שמויכלענדיג זיס) : זאָגט
מיר, ווען איך גיב אייך א כלה, וואָלט איחר גענומען?...

חייקעלסאָן (פערווירט) : א כלה... ניין! איך
דארף ניט א כלה... דורך א שדכן... פאר מיר פאסט דאָס ניט.

דער שדכן : עט, נאָרישקייטען! וואָס הייסט, פאר
אייך פאסט עס ניט... איך ווייס מעהר ניט, צי וועט דאָרטען
פאסטען... זיי קלויבען דאָרט... די גרינשפאנס... (בעטראכט איחם
גענוי) הם... א נאנץ פיינער בחור, כ'לעבען... (בעמערקט די לאַנג
גע האָהר פון הינטען) זי זוכט נאָר א שעהנעם. יא, אַט דאָס
מאכט אייך קאליע — די האָהר... צו וואָס טראַגט איחר אזוינע
לאַנגע קודלעס? צו א שידוך איז דאָס גע'הרג'עט...

חייקעלסאָן (מיט הכנעה) : די האָהר קען איך אָב־
שערען. איך האָב שוין לאַנג געטראַכט וועגען דעם...

דער שדכן : אַט וועט איחר זיין א חוואַט... די
האָהר טאָקע שערט אָב... פערשטעהט איחר מיך... און (קוקט
איחם אָן מיט אַ ספעציעלען שדכנישען שמויכלעל) איחר וועט קריגען
א כלה...

חייקעלסאָן (שעמעוודיג) : א כלה... כ'ווייס... א
כלה... (ראש) עפעס א שעהנע?...

ד ע ר ש ד כ ן (שטרענג): א רייכע! ...
 ח י י ק ע ל ס א ן : א רייכע? און שעהן נאָר ניט? ...
 ד ע ר ש ד כ ן : שעהן... שעהן... נעהמט נאָר אראָב די
 האָהר... און לאָזט מיר אייער אַדרעס.
 ח י י ק ע ל ס א ן (הויבט אָן דיקטירען): פראנצויסקאנס-
 קא... (עס געהט אַרײַן קיילע, נאָך איהר ליכטענשטיין. חייקעלסאָן,
 שטאַרק פערשעמט, הערט אויף צו דיקטירען).
 ק י י ל ע : אד, הערר פאָעט! איהר זענט ווידער דאָ? ...
 ח י י ק ע ל ס א ן : איד האָב דאָס בוד דאָ פערגעסען...
 ד ע ר ש ד כ ן : א בוד... א בוד... ס'וועט געהאָ אַ גאננ.
 ס'וועט געהן...
 ח י י ק ע ל ס א ן (ווינקט צום שדכן).
 ד ע ר ש ד כ ן : עס שאַרט ניט... עס שאַרט ניט... איי-
 גענע מענשען.
 ק י י ל ע (לאכענדיג): יא, טאַטע, עס וועט געהן אַ גאַננ.
 א פאָעט איז אמאָל אויך פראקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גרינ-
 שפאַנס? ... (קוקט אָן ליכטענשטיינען און שמייכלט).
 ח י י ק ע ל ס א ן (קוקט זי אָן ביז): ניט אייער גע-
 שעפט!
 ד ע ר ש ד כ ן : קריג זיך ניט, טאַכטערקע, ער איז א
 וואוילער בחור, א גאַנץ וואוילער בחור... עס וועט געהן אַ גאַננ...
 איד געה טאַקע אריבער צו די גרינשפאַנס. (צו חייקעלסאָנען)
 נאָר די האָהר למען השם... די האָהר אראָבנעהמען...
 (חייקעלסאָן געהט אַרויס, נאָך איהם קיילע מיט ליכטענשטיין-
 נען).
 ד ע ר ש ד כ ן (בלויבענדיג אַלײַן): קען געמאָלט זיין,
 חייסט עס, אז איד זאָל נאָך האָבען פרנסה אין צווייען... און
 דערצו האָט מיין טאַכטער אַ וואוילען חתן... (פרעהליך) ציפע,
 דערלאנג אַ גלאַז טיי — די איז קאַלט געוואָרען...
 (פאַרהאַנג לאנגזאַם)

א רוחניע דידה.

פערזאנען:

פאך, און אלמנה, {
ביילע
זעלדע
איחרע מעכטער שניידערקעס.
חיים, איחר יונגער זון, שפיעלט פידעל.
שרייבער, א קוואמיראנא.

די סצענע קומט פאָר אין וואַרשא.

א קיך, זויבער אויפגערוימט, ביי די ווענד שמעחען
צוויי צונויפגעלעגטע אייזערנע בעמלעך, אין אַ ווינקעל
אַ נעהימאָשין, איבערגעדעקט מיט אַ לײלעך. אויף דער
פערד פערדעקמער קאַלמער פלומע שטיעהט אַ קלױנער לאַמח.
לאה זיצט ביים פלומע און פערריכט אַ העמד.

לאה, צוגעהענדיג צום טיר: ווער קראצט דאָרטען די
טיך? (שמעהט אויף און געהט עפענען)

ש ר י ב ע ר (אין אַבגעטראָגענעם קורצען אַסייען-פאלטאָ,
לאַנגע האָהר, צושראַקענע אויגען): איך האָב געטראָפּען צי
ניט... דאָ איז פערטער שטאַק?
לאַה (אַנגערוקט): פערטער, פערטער, איהר קענט ניט
צעהלען? ...

ש ר י ב ע ר (צו זיך קומענדיג): איך האָב זיך צוטור-
מעלט צעהלענדיג... (אַטהעמט אַב) ביי אויך ניט זיך אַב אַ בעט
פאר א פערזאָן?

לאַה (אַנקוקענדיג איהם מיט פערדעכטיגע בליקען): דאָ...
דאָ... דאָ... ביי מיר...

ש ר י ב ע ר: איך זעה, אז ביי איך דארף זיין שטיל,
רוהיג... אזא דירה זוף איך טאַקע...

לאַה: וואָס הייסט רוהיג... אודאי איז דאָ רוהיג... איהר
זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... א נאנצער טאַג — קיינער ניטאָ.

ש ר י ב ע ר: און ביינאַכט?

לאַה: וואָס הייסט ביי נאַכט? ביי נאַכט שלאָפט מען

דאָך.

ש ר י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד — ביי מיר איז דער עיקר די נאכט.

ל א ה : וואָס הייסט דער עיקר די נאכט?

ש ר י ב ע ר : איד בין, פערשטעהט איהר מיד, א שרייב-בער.

ל א ה : וואָס הייסט א שרייבער. איהר גיט אוראָקען?

ש ר י ב ע ר . ניט דאָס מוין איד — ס'הייסט אוראָקען

גייעב איד אויף, דאָס הייסט אבער איד בין א לעהרער — איד

בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאָס הייסט איד שרייב,

איהר פערשטעהט, איד שרייב.

ל א ה : וואָס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פאר

פירען?

ש ר י ב ע ר : ניין, איד שרייב, פערשטעהט איהר

מיד, זאכען.

ל א ה (פערוואונדערט) : זאכען — וואָס הייסט זאכען?

זאכען נייטט מען דאָך — איד פערשטעה ניט, וואָס דולט איהר

מיד א קאָפּ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י ב ע ר (שמויכעלט) : זאכען הייסט ניט דוקא

קליידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א ה : ארטיקלען? איד פערשטעה ניט, וואָס הייסט

ארטיקלען?—עפעס רערט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד)

איהר זייט שוין לאַנג אין ווארשא?

ש ר י ב ע ר . שוין צוויי יאָהר.

ל א ה איד פערשטעה אָבער ניט, וואָס איהר טהוט!

זאָגט פשוט, וואָס מיינט איהר?

ש ר י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד, איד בין א

שרייבער. איד שרייב געראנקען, זאכען, ליעדער.

ל א ה (כערוהיגט) : אַהאַ. איהר מאכט גראמען — איד

פערשטעה.

ש ר י ב ע ר (ווי בעלידיגט) : וואָס הייסט גראַמען?—
 איד שרייב אויף אַהן גראַמען. גראַמען איז ניט דער עיקר —
 דער עיקר איז דער געדאנק — אמאָל קען זיין אַ לעד אַהן
 גראַמען און זי זאָל זיין בעסער, ווי מיט גראַמען.
 ל א ה. מילא, וואָס געהט עס מיר אָן — איהר ווילט,
 הייסט עס, וואָהנען דאָ.
 ש ר י ב ע ר. יאָ. — אָבער איד זאָג דאָך אייד, דער
 עיקר, צי איז ביי איד רהיג?
 ל א ה : שייף רהיג. איהר זעהט דאָך.
 ש ר י ב ע ר : יאָ, איצט זעה איד — דאָרט וואו איד
 וואוינן איז איצט אויף קיינער ניטאָ, פונדעסטוועגען לאָז איד
 צוויי וואָכען בעצאָהלטע און איד ציה מיד ארויס.
 ל א ה : פארוואָס?
 ש ר י ב ע ר : ווייל דאָרט טומעלט זעהר ביינאכט, אַ סך
 קינדער און קוואַרטיראַנטען.
 ל א ה (ביטרע) : וואו זיינען זיי אלע בייטאָג?
 ש ר י ב ע ר : ביי טאָג אַרבייטען זיי און ביי נאַכט,
 אַז זיי קומען זיך צונויף איז שרעקליך טומעלדיג. — איד קען
 אַ וואָרט ניט שרייבען.
 ל א ה : ביי מיר איז דאָס ניטאָ. איד לאָז ניט טומלען.
 אָבגעגעסען און געגאנגען שלאָפען.
 ש ר י ב ע ר : פאָלגט מען אייד דען?
 ל א ה (בייז) : וואָס הייסט פאָלגען? מיר מוז מען
 פאָלגען. וואָס הייסט עפעס ניט פאָלגען!
 ש ר י ב ע ר (ווי דערשאַקען) : יאָ, נאַטירליך, אַל-
 זאָ וואָס וועט קאָסטען אַ חודש?
 ל א ה : איהר האָט דאָך געלעזען אונטען אויפ'ן צעטעל—
 דריי רובל. שוין מיט געקאָכט וואסער אלע אין דער פריה.
 ש ר י ב ע ר. ניין, אַ דאַנק. געקאָכט וואסער ברויך
 איד ניט — איד טרינק טהעע אין גאָס.

ל א ה : נו, איהר דארפט נישט. וועל איך איך ניט צווינגן
נען. איך צווינגן קיינעם ניט — נאָר ס'איז אלץ איינס צו מיט
נעקאכט וואסער, צו אָהן נעקאכט וואסער, דריי רובל. א דירה —
א מלוכה!

ש ר י ב ע ר (בעטראכטענדיג פון דער קיך דעם צווייטען
צימער): יא, די דירה איז א שעהנע — נאָר א שעהנע! איך
האָב אָבער מורא, אז ביינאכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען
שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר?
ל א ה (בעזאָרגט): אז אָך און וועה — דריי שטיקלעך
קינדער — צוויי מיידלעך און א אינגעל — זעהר א געראַטענער
אינגעל.

ש ר י ב ע ר: הייסט עס, נעהם איך ביי אייך די
וואוינונג. (בעטראכט די קיך מיט דעם צימער) וואו וועט איהר מיך,
למשל, ליינען?

ל א ה : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארכייטען אין
צימער און שלאָפּען אין קיך מיט'ן בחור'ל צוזאמען.
ש ר י ב ע ר: דאָס שלאָפּען איז ביי מיר נארישקייט.
דער עיקר די רוהיגקייט.

ל א ה : ווענען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר
שוין זעהן.

ש ר י ב ע ר: דאָרף מען אייך, הייסט עס, געבען האַנד-
געלד און איך ציה מיך באַלד אַרײַן.

ל א ה : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.
ש ר י ב ע ר: איך וואוין טאקע דאָ ניט ווייט, דאָס
ס'טע הויז פון אייך — כ'האָב נאָך צוויי וואָכען צו וואוינען
דאָרט, נאָר מיר ארט ניט די אַנדערהאלבען רובל — איך האָב
דאָרט פאר צוויי וואָכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד
שפיעלט ביי מיר קיין דאָלע ניט.

ל א ה (פילאָזאָפּיש): געלד איז בלאַטע.
ש ר י ב ע ר: אַלזאָ אָט האָט איהר א רובל האַנדגעלד.

ל א ה : און די אנדערע צוויי ?

ש ר י ב ע ר (ווי פערווירט) : די אנדערע צוויי בע-
קומט איהר אין דריי טעג ארום — ס'איז פערשטעהט איהר
מיד, שווער — איך לאָז צוויי וואַכען איינגעצאָהלטע דירה-
געלד.

ל א ה (גוטשערציג) : נו, נו — זאָל זיין אין דריי טעג
ארום — ביי מיר וועט איהר נישט דארפן לאָזען. איהר וועט
זיין צופרידען. געקאָכט וואַסער וויפיעל איהר ווילט.

ש ר י ב ע ר (געריהרט פון איהר ווייבקיט) : ניין,
א דאָנק—קיין געקאָכט וואַסער ברויך איך ניט — איך טרינק
שטענדיג טהעע אין גאָס, ס'הייסט, אין אַ קאוואַרניע. — איך
האָב שוין מיין קאוואַרניע.

ל א ה : נו, צווינגען וועל איך איך ניט — איך צווינג
קיינעם ניט.

ש ר י ב ע ר (אויפגערוימט) : הייסט עס, קען איך
מיד טאָקע גלייך איבערציהען.

ל א ה : פון מיינעטוועגען כאַטש די מינוט.

ש ר י ב ע ר (פרעהליך) : אלזאָ געה איך ברענגען מיין
טשעמאָדאָנטשיקעל — (אָב).

ל א ה (אליין). רוהיגקייט וויל ער — פאר דריי רובעל
אַ חודש וויל ער רוהיגקייט — א ליטוואַק אביסעל — אַלץ קע-
נען זיי — ליעדער שרייבען און נאָך — אז ער וועט ניט שרייב-
בען קיין ליעדער בין איך בדלֹות — מיינע וועהטאָגען אויף
זיין קאַפּ — פאר דריי רובעל וויל ער א רוהיגע דירה (דערהערט
מריט). די קינדער געהען שוין. (שטעלט זיך אויף).

(עס געהט אַרײַן זעלדע, א מינדעל פון אַ יאָהר 23, אויס-
געפּוצט אין אַ גרויסען חוט און אין אַ מאָדעם מאַנטעל).

ל א ה : ווייסט זעלדע, שוין דאָ אַ קוואַרטיראָנט —
א ליטוואַק.

זעלדע (ביז): פארט פערדונגען! — וואו וועסטו
איהם לעגען — ביי דיר צופוסען סיידען.

לאה (ווייד): אָט רעד ניט קיין נאַרישקייטען — וואו
וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין
געפינען אן אָרט — אזא יקות קוילען — דריי רובעל וועט צו-
ניץ קומען.

זעלדע: מילא, מאך א הקרש פון דער דירה, נעהם
צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאז זיי דא אריין! מילא
ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפעס עסען — איך וויל מיך זע-
צען נעהען.

לאה: שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל
קומט אן די יונגערע טאכטער, ביילקע).

לאה: אָט איז שוין ביילקע. ווייסט ביילקע, כ'האָב
שוין א קווארטיראנט.

ביילקע: פרעהליך איז מיר — עפעס א שעהנער
בחור?

לאה: א ליטוואק. ער מאכט לייערער.

ביילקע: אוי גוט! איך האָב טאקע לייערער.
(זינגט).

שעהן ביזטו ליבטשע, ליובטשע!

שעהן ווי די גאנצע וועלט.

נאָר איין חסרון איז אין דיר,

וואָס דו האָסט קיין געלד.

לאה (איראָניש): איצט קענסטו זינגען, באלד קומט
ער, וועט ער ניט וועלען ליידען. ער וויל רוהיגקייט — פאר דריי
רובעל א חודש וויל ער רוהיגקייט.

זעלדע (אַבעסענדיג, זעצט זיך בוי דער מאַשין נעהען...)
אָט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביז
דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

(עס הערען זיך טריט, עס געהט אריין ח י י ם א בחור פון א יאָהר 18).

ח י י ם : מאַמע גיעב עסען. איך וויל אביסעל שפיע-
לען אויף דעם פיעדעל. (געהט אריין אין צימער, ברענגט פון דאָרט
א פיעדעל, שפיעלט די גאמע).

ל א א : שפיעל, שפיעל, דער ליטוואק וויל האָבען רוהיג-
קייט. (געהט אריין אין צווייטען צימער).

(באלד געהט אריין דער שרייבער, די מאַשין קלאפט, די פיעד
דעל ברומט, ער בלויבט שמעהען מיט'ן משעמאָדאָנטשוקעל אין מיר
און קוקט פאָראַויס...)

ש ר י י ב ע ר : אָה, ענטשולדיגט. איך האָב א פנים פער-
בלאנדזשעט — איז דאָס דער פערטער שטאַק.

ל א א (צוריק ארויסגעהענדיג) : דאָ, דאָ.
ש ר י י ב ע ר (אויסשטעלענדיג די אויגען) : איך פער-
שמעה נאָר ניט. אָט אזוי נאָרט מען דאָס אָב. דאָ איז דאָך
שרעקליך. איך וועל דאָך ניט קענען א וואָרט שרייבען.

ל א א : נו, וואָס האָט איהר געוואָלט. צוליעב אייערע
דריי רובעל זאָל זיין טאָכטער ניט נעהען און מיין זוהן ניט
שפיעלען. נישקשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי-טאָג.

ש ר י י ב ע ר (אָוועקשטעלענדיג דעם משעמאָדאָנטשוק) :
מיילא, די נאכט וועל איך שוין ביי אייך נעכטיגען. איך האָב
ניט וואוהין צו געהן — מאַרגען וועלען מיר זעהן.

(פאָרהאַנג).

די ארוואכע.

פערזאנען:

ליפא שטיינער, 27 יאהר אלט.
ברוך היילפערט, אין די זעלבע יאהרען.
פענני, 23 יאהר אלט.

(די סצענע קומט פאָר אין דער לעצטער צייט
 נאָך דער רעוואָלוציע אין אַ גרויסע שטאָדט
 אין רוסלאַנד. די סצענע שטעלט פאָר אַ קלוינעם
 צימער מיט אַ בעזונדער איינגאַנג, דאָס צימער איז איינ-
 פּאָך מעבליערט, אויפ'ן מישעל, וועלכעס שמעקט ביים
 איינציגען פענסטער לוגען אייניגע דיקע ביכער, עטליכע
 בראַשורען, צייטונגען; אויף די וואַנד פון ביידע זייטען
 פענסטער הענגען אַ פּאָר קונסט־בילדער און אייניגע פּאָר
 מאָראַפישע פּאָרטרעטלעך. אַ הערבסט אָווענד, דאָס צימער
 ווערט בעלויכטען פון געז).

ל י פ א ש ט י י נ ע ר (אַנשמענדיג אָבער נאָכלעסיג גע-
 קלוידעט, וואָס גיט איהם צו אַ געוויסען חן, זיצט ביים מישעל און
 בלעמערט אַ בוך. עס הערט זיך אַ קלאפּ אין מיהר, שטיינער רייסט
 זיך אָב פון בוך, געהט צו צום מיהר און רופט): אַרײן!
 ב ר ר ו ד ה י י ל פ ע ר ט (שעהן געקליידט, זעהט אויס
 ווי אַ פּראַנט און אַן אינטעליגענט צוזאַמען, מיט אַ שמייכלעל אויף
 די ליפּען): וואָס טהוסטו, שטיינער?
 ש ט י י נ ע ר : אַט, מען בלעמערט אַ בוך... לעזען איז
 ניטאָ קיין חשק... אין אלגעמיין זיינען די ביכער זעהר לאַנג-
 ווייליג געוואָרען, איבערהויפט פאר די לעצטע צייט.
 ה י י ל פ ע ר ט : ווער הייסט דיר זיי לעזען?
 ש ט י י נ ע ר : וואָס טהוסטו דען?
 ה י י ל פ ע ר ט : איך לעז זיי ניט... איך לעז אמאָל,
 די אלטע, די קלאַסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי ריידען צו מיר גאר נישט... מוין הארץ בעגעהרט א ניי וואָרט... די אלטע זיינען געווען צו געזונד... מוין זעלע איז אָבער אָנגעגריפען... איך זוך דאָס קראַנקהאַפּטע... דאָס ראַפּענירטע... דאָס אונגעוועהנליכע... ה י י ל פ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאָך דיר דאָס אין אַ גרויסע מאָס... זיי זיינען דאָך אלע קראַנקהאַפּט, ראַפּאָנירט און ניט נור אונגעוועהנליך, נור פשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דאָ אַ פּאַר... די זיינען טאַקיי גוט, די איבעריגע אָבער זיינען נאַכאָמער, נאכ־קרימער, קייען איבער ווערטער, וואָס זיינען אין דער מאַדע, זיי פיהלען עס אָבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט אַז מיט זייער געפיהל, וועלכען זיי האָבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטאָ וואָס צו לעזען פאַר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פ ע ר ט : פּראַזען... נייער — אַלטער מענש... מענשען זיינען אלע מאָל געווען דיזעלבע, מען ברויך זיך ניט גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אַז עס גריבעלט זיך ממילא... עס קומען פּראַגען, ווי אומגעבעטענע און לאַזען דיך ניט אָפּ.

ה י י ל פ ע ר ט (אין אַ חוּזק טאָן) : למשל?

ש ט י י נ ע ר : למשל, (פּערטראַכט זיך) אַט טאַקע ווער גען לעבען... צו וואָס לעבען מיר? ... וואָס איז דער תּכּלית? וואָס איז דער זין?

ה י י ל פ ע ר ט : אַ, יא אַ מאַדערנע פּראַגע... איך בין אָבער ניט קיין מאַדערנער מענש. איך פּרעג עס ניט... היינט האָט גערעגענט, האָב איך געקויפּט אַ רעגען־שירם. א וואוילע זאָך אַ רעגען־שירם...

ש ט י י נ ע ר (פּערוואונדערט) : וואָס הייסט — אַ רעגען־שירם... עפעס אַ סימבאל? ...

ה י ו י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : א, דו סימבאליסט... אלץ
איז כיי איהם א סימבאל... וואָס האָט צו טהאָן א רעגען־שירם
מיט א סימבאָל ? פשוט, ס'האָט גערעגענט האָב איד געקויפט
א רעגען־שירם, איד זאָל מיד ניט איינצען...

ש ט י י נ ע ר : איד פערשטעה דיד נישט...

ה י ו י ל פ ע ר ט : פערשטעהסט ניט קיין איינפאכע זאך
כען... איד מיין דערמיט צו זאָגען, אז איד לעב, ווייל איד לעב,
איד טהו אלץ, אום צו לעבען און צו פעהיטען מיד פון אלץ,
וואָס מאכט מיר דאָס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויף איד א
רעגען־שירם; איז הייס, טהו איד מיר אָן אין לייכטע קליידער;
איז קאלט, טהו איד מיר אָן אין דיקע קליידער... עם איז אלץ
אזוי איינפאך...

ש ט י י נ ע ר : וואָס איז אָבער מכה דעם זין פון לעבען?
דאָס לעבען מוז דאָך האָבען א זין...

ה י ו י ל פ ע ר ט : צו וואָס א זין ? ס'איז מיר גענוג
דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר (בייז) : דו רעדסט ווי ציניקער... און
ווי איז, אז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואקסען, און
בלויבסט בלויז ביים אינטועלעקט, ביים ריינעם פערנונפט, אזוי
צו זאָגען...

ה י ו י ל פ ע ר ט : ווען דער געזונטער אינסטינקט פער־
לאָזט דיד און דו בלייבסט ביים ריינעם פערנונפט, טאָ געה דאָן
אין משוגעים הויז אריין... דאָרט געפינען זיך מענשען מיט'ן
ריינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר (פערשיעפט) : פערשטעהסט מיד שלעכט...
אָבער זאָלען מיר דאָס דערווייל לאָזען... מיין ניט אז דו האָסט
מיד בעקעמפפט, בעזיענט... איד בלייב ביי מיינס, אז דאָס
לעבען מוז האָבען א זין, אָבער איד בין גענוג געדולדיג צו זוכען
איהם; גענוג זעהענדיג צו געפינען איהם; אָבער וואָס טהוט מען,
ווען די דאָזיגע פראגע גנב'עט זיך אריין צו א שוואכערע פער־

זענליכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענליכקייט קען זעהר לייכט בעגעהן זעלבסטמאָרד...

הייַלפּערט : אַך זעלבסטמאָרד... א שעהנער וואָרט... ער קלינגט מוזיקאליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאַנג געזעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אבצוקויפּען די גאנצע אויפלאגע. שטיינער : צו וואָס האָסטו עס געדארפּט ?

הייַלפּערט : אַך, צו וואָס... נאַטירליך ניט צום לעזען, ניט צום פּערטיילען צווישען די אַרעמע מענשהייט. נאָר פשוט צום פּערברענען... אַ, ווען איך קען די אלע ביכער וואָס פּרעדיגען דעם טויט, פּערברענען ! אַדער ווען איך קען ווערען אַ צענזאר און פּערביטען אזוינע ביכער גאָר צו ערשיינען. אַט רייד בעסער מיט מיר נישט וועגען אזוינע פּראגען.. זיי זיינען ערשט טענס דום, און צווייטענס נישט אויפריכטיג, דער סאמע ניט אויפריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמערדער...

שטיינער : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאַרטשווער ?

הייַלפּערט : ליידיט מען מיט א שמייעל... דאָ מאַלס איז שוין לייכט ! פּערשטעהסט... בלויז איין שמייעל... שטיינער : ניט אלע קענען שמייעלען.

הייַלפּערט : ווארום ? יעדער וואָלט עס געקענט, ווען ער וואָלט נאָר געקוקט אויפ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען.

שטיינער : אַט צום ביישפּיעל, האָב איך א בעקאנטעסע מיידעל, פעני הייסט זי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט... די לעצטע צייט אָבער טראָגט זי זיך ארום מיט'ן געדאנק, אז דאָס לעבען איז פּוסט, וואָכעדיג, ניט אינטערעסאנט, און וועסט לאכען, איך האָב שטארק פאַר איהר מורא...

הייַלפּערט (איראָניש) : איך האָב אויך שטארק

מורא...

ש ט י י נ ע ר (נאאיוו) : פאר וואָס האָסטו מורא ?
ה י י ל פ ע ר ט : און פאר וואָס האָסטו מורא ?
ש ט י י נ ע ר : איד האָב מורא... גאָר איינפאך זי זאָל
ניט בעגעהן קיין זעלבסטמאָרד...
ה י י ל פ ע ר ט : און איד האָב מורא, אז זי זאָל זיך
ניט פערליעבען, חתונה האָבען און געבוירען קינדער...
ש ט י י נ ע ר (ווי איינפערזיכטיג) : אד, מיין גאָט
הלאו!... מיר דאכט אָבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...
ה י י ל פ ע ר ט : פון וואנען נעהמסטו עס ?
ש ט י י נ ע ר : זי קומט צו מיר אלע אָווענד... איד
וואָלט אמאָל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען ליעבע,
האָב איד אָבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיס'
מיש געשטימט... א פאָר מאָל האָט זי מיר דאָס דייטליך געגע-
בען אַנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבעררייסען,
מאכען אן ענדע.
ה י י ל פ ע ר ט (שמייכלדיג) : אַווא! ווירקליך
שרעקליך... איד הער שוין דעם שאם אין איהר איינזאם צי-
טער... (פויזע) איז זי ווירקליך אַ שעהן מיידעל ?
ש ט י י נ ע ר (שעהמעוודיג) : א זעהר, זעהר חו'עוור-
דיג, האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר...
ה י י ל פ ע ר ט : געה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע
ברוסט, לאנגע צארטע פיס...
ש ט י י נ ע ר : געה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס
האָב איד נישט געזעהן.
ה י י ל פ ע ר ט : הם... ניט געזעהן... ביזטו אן עהרליך-
כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאָך בלוז אין די דע-
קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאָס, ענטשולדיג... איד בין
ניט קיין ציניקער, איד האָב אבער שטארק ליעב דאָס לעבען... און
לעבען איז ליעבע, אין ליעבע איז די פרוי... (פויזע)
קענסט מיך אפשר בעקענען מיט דער דאָזיגער פעני,

וואָס האָט שוואַרצע אויגען, לאַנגע האַר און טראַגט זיך אַרום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגענהייט): יא... פאר וואָס ניט?...? זי דארף דאָ טאַקי זיין באלד... זי דארף דאָ נעהמען אַ בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פ ע ר ט : נאַטירליך... אז לעבען לעבט מען ניט, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראַגט זיך אַרום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר : הייסט עס, אז לעזען ביכער...

(עס הערען זיך טריט און אַ קלאפ אין טיהר).

ש ט י י נ ע ר (צוטראַגען): דאַכט זיך זי... (היילפערט

ענטפערט) אַרײַן!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקלידט איינפאך אָבער אנציהענד... פון קלוינעם הימעלע וואָס איז אַראַבגעריקט אַז בער'ן שמערען, קוקען אַרויס גלענצענדע שוואַרצע, פער'הלום'מע, פערבינקשע אויגען, זי גיט שטוינער'ן די האַנד און שמויכעלט ווי אין פערלעגענהייט).

פ ע נ י (דערזעהענדיג היילפער'ן): ביי אַיך איז דאָ אַ

פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר : אַ, ניין. עס איז אַ פריינד, און אייגע-

נער... פאַרדאָן... אַיך שטעל אַיך ניט פאַר: פרייליין פעני, הער היילפערט.

ה י י ל פ ע ר ט (אויסציהענדיג איהר פרינדליך די האַנד

און אַ דריק מהוענדיג שטאַק איהר קלוינע הענטעל): עס פרעהט מיך ווירקליך אַיך צו קענען... (קוקט זי דריסט אָן; זי לֶאָ

אַראָפּ די אויגען, הויבט זוי אָבער אויף צוריק און קוקט היילפערט'ן אָן מיט ניוגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום שישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר : דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעמען האָב

ל ז שוין פאַר אַיך...

ה י י ל פ ע ר ט : אף, גענוג שוין מיט די ביכער... לאז
 מען אביסעל אזוי שמועסען...
 פ ע נ י (מיט א טרויעריגען, אבער חן'עוודיגען שמויכעל):
 האט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?
 ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איד האב א שעחנע
 טהעמא.

פ ע נ י : וועגען וואס?
 ה י י ל פ ע ר ט : וועגען ליעבע...
 פ ע נ י (שמויכעלט, באלד אבער ווערט זי טרויריג): איז
 עס ניט פלייזן א ווארט... איז דען דא ליעבע? גלויבט איהר
 אין ליעבע? ...
 ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פלויצעס): זאג-
 דערבאר... אין ליעבע ברויך מען דען גלויבען... ליעבע איז דען
 אן אבסטראקט... ליעבע איז דאך א ממשות'דיגע זאך... מיין
 גאט!

פ ע נ י : א, איהר זייט אן אפטימיסט... עס פרעהט
 מיר... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אפטימיסט ווי איהר.
 (קוקט איהם אן גאנץ דרויסט).

ש ט י י נ ע ר (פיהלענדיג זיך ניט בעקוועט): א, דער
 הערר היילפערט איז שוין צופיעל אפטימיסט, מיט אבסטראקטע
 פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, פריינד שטיינער, איהר
 טרייבט רכילות... וואס הייסט איד אינטערעסירט מיך נישט?
 אין גענענטהייט, דאס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שעהנער
 שפיעל, אזוי צו זאגען, א גימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע
 פאדערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע-
 מיזם? שפינאזא איז ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאאיוו): אבער אנדרעיעוו... אד מיין גאט, ער
 איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיעף...

ה י י ל פ ע ר ט : א, מיין שעהנע מיידעל (פעני וויל
 ביז ווערען, קוקט איהם אָבער אָן און גיט אַ שמויכעל, שטאַרק רויט
 ווערענדיג) אנדרעיעוו זאָגט איהר, צו וואָס זשע לעזט איהר
 איהם. ווען ער וואָלט געווען אן אויפריכטיגער פעסימיסט, וואָלט
 ער דאָך אזוי פיעל ניט געשריבען, א פעסעמיסט ליגט אין זיין
 צימער'ל, פיפקעט א ליולקע און שפייט אין באלקען (אַבעהאקט)
 אַלזאָ וועגען ליעבע. (צולאכט זיך).

פ ע נ י (שמויכעלט) : אויב איהר האָט עפעס שעהנעס
 צו זאָגען...

ש ט י י נ ע ר (האַלטענדיג אַ בוך אין האַנד) : אַט האָט
 איהר דאָס בוך... לעזט איהר פריהער, נאָכדעם וועל איך לעזען.
 ה י י ל פ ע ר ט (לוסטויג און פרוינדליך צו שטיינער'ן) :

אך, גענוג שוין! מיר געהען דאָך ריידען וועגען ליעבע.
 פ ע נ י (אונשולדיג) : דאָס בוך איז דאָך קליגער פון
 אונז אלע.

ה י י ל פ ע ר ט (בייז) : ווער זאָגט עס איך? ... אלענ-
 פאלס האלט איך מיך קליגער פאר אלע ביכער...
 פ ע נ י (דרויסט) : אויב אזוי, וואָלט געווען אינטער-
 רעסאנט איך דורכצולעזען...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : א, ווען איהר לעזט מיר
 דורך, וואָלט איהר געוויס פערשפארט ביכער צו לעזען...
 פ ע נ י (ווערענדיג אין גאַנצען דרייסט און שטאַרק פער-
 כאפט פון'ם נייעם בעקאנטען) : ברויך מען איך לאנג צו לעזען?
 ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן ערענסט) : א, זעהר לאנג,
 דאָס גאנצע לעבען...

פ ע נ י (ווי איבערראשט) : און איהר וואָלט עס ער-
 לויבט? ...

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן מיט ליעבע) : איך — יא...
 ש ט י י נ ע ר (מיט אייפערזוכט אין טאָן) : ס'וועט איך

נמאס ווערען...

ה י י ל פ ע ר ט : מעגליך... אלענפאלס וואָלטען די ערש-
 טע בלעטער נעווען אינטערעסאנט...
 פ ע נ י (פערשעהמט) : און נאָכהער געהט עס פערוועלעך-
 טער און פערוועלעקטער...
 ה י י ל פ ע ר ט : וואָס נאָכדעם וועט זיין טראכטען ניט
 קיין אמת'ע קלוגע.
 פ ע נ י : איד מיין אויף אזוי...
 ה י י ל פ ע ר ט (צופריעדען פון זיין ווירקונג אויף איהר):
 וואָלט איהר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?
 פ ע נ י (כאפט זיך אָן) : אָ. יא... ווארום ניט... מיט
 פערגעניגען! (זוי קלויבען זיך צו געהן).
 פ ע נ י (קאלט) : און איהר שטיינער?
 ש ט י י נ ע ר (אונבעהאַלפען) : הא... איד... (קוקט אויף
 חילפערט'ן) ניין... איד וויל דערענדיגען א בוך...
 ה י י ל פ ע ר ט (לוסטויג) : נו, געהן מיר ביידע!
 (דורך די שוויבען הערש זיך גיסען אַ רעגען).
 פ ע נ י : אוי, מיין גאָט, א רעגען גיסט!...
 ה י י ל פ ע ר ט : אַ דאָס מאכט ניט... איד בין א פראק-
 טישער מענש... איד האָב היינט געקויפט א שירם...
 פ ע נ י (לאכט) : אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!...
 (זוי געהען אַרויס... שטיינער בלויבט אַליון, געהט אום אַ
 ווילע הין און צוריק איבער'ן צימער; מורמעלט: — א שירם...
 א שירם... ס'ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום טיש
 געהמט בלעטערן לאַנגזאם אַ בוך).
 (פאַרהאַנג)

ערשמע ליעבע.

פ ע ר ז א נ ע ן :

ליעבמאן, א מאן פון א יאָהר 30, מיט אַ סימפּאַטיש געזיכט,
אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוהט אַ פּוּי-
נע, קוים בעמערקבאַרע איראַניע. אין די גרויסע
ברוינע אויגען שווימט שווערמונג מיט ערפּאהר-
רונג.

ראַזע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23; מיטלער גראַציעזער וואַוקס,
דאָס פנים רונד און אַנציהענד. די אויגען גרויס און
שוואַרץ. זי לאַזט זיי אָפּט אראַב, אָבער ווען זי הויבט
זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איהר אַנשפּרעכענ-
דען, מערקט זיך דאָרט עפעס געהיימיניספּולעס און אונ-
בעשטיממעס.

אין ליעבמאנ'ס צימער. א דריו שמוחלען, א זאפע, א
מיש, צוויי פענסטער צום גאס, אויף די ווענד—בילדער.

ל י ע ב מ א ז (זיצענדיג אויף א ברעג זאפע און אַנבויגענ-
דיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף א שטוהל נעבען איהם) : אַל-
זא, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך ? (שמויכעלט) גוט ?
ד א ז ע (צופריעדען) : זעהר גוט... (קוקט איהם אין די
אויגען און לאַכט).

ל י ע ב מ א ז (מיט מעהר הויטערקייט) : און דו האָסט
מיד טאַקע נאָך אלץ ליעב ?

ד א ז ע (תמימות'דיג-קאָקעטיש) : רעדסט נאָרשקייט...
ל י ע ב מ א ז (לאַכט) : אזוי גאָר ? — איך רעד נאָר-
רישקייט ? דארפסטו דאָך טאַקע מיד שוין אויפהערען צו ליעב
האַבען...

ד א ז ע (שפאסענדיג) : וואָס מיינסטו ? אז דו וועסט
מיר אזוינע פראַגען שטעלען, וועל איך ביין ווערען...

ל י ע ב מ א ז (גוטמוטיג) : נו, שא, מיין ליעבע... שוין
מעהר ניט... קיינמאָל מעהר ניט. איך מאַך אלץ א שפאַס... איך
האַב אזוי ליעב מיט דיר אַמאָל א שפאַס צו מאַכען...

ד א ז ע (גלעטענדיג איהם זיינע הענד) : דו ביזט, ליעב-
מאן, אזא גוטער, אַזא גוטער...

ל י ע ב מ א ז (מאכענדיג זיך ווי דערשראָקען) : אַי,
דאָס איז שלעכט ! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט
איהר פרויען ניט ליעב...

ד א ז ע (אַנגע'ברוגז'ט) : דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איברינגענס זיינען דא פערשיעדענע... איד האָב בלויז
ליעב די נומע מענער...

ליעב מאָן : און די שלעכטע ניט ?

ר אָז ע (פעסט) : ניין ! ניין !

ליעב מאָן : נו, און מיין חבר גאָלדבערג איז געווען
א נומער ? (קוקט איהר אַרײַן אין די אויגען).

ר אָז ע (פערליערט זיך עטוואס) : גאָלדבערג... ער... ער
איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאָך געווען דער ערשט-
טער, וועמען איד האָב ליעב בעקומען... איד האָב דעמאָלט אזוי
וועניג פערשטאַנען מענשען...

ליעב מאָן (צאָרט) : אָ, מיין אַרים מיידעלע... מיר
דאכט זיך, אז דו האָסט איהם נאָך איצט אויף אמאָל אין זינען.
אמת, ראָזע...

ר אָז ע (בייז) : הער אויף צו רעדען ! מאכסט מיר
בייז ! איד האָב איהם שוין לאנג פערגעסען...

ליעב מאָן : ווייל ער איז אוועקגעפאָהרען און דו
זעהסט איהם ניט. אָבער ווען ער קומט, למשל, צוריק ? ...

ר אָז ע (פעסט) : איד וואָלט איהם אפילו אַנקוקען נישט
געוואָלט...

ליעב מאָן : פארוואָס ?

ר אָז ע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען) : ווייל... ווייל
איצט האָב איד ליעב בלויז דיך...

ליעב מאָן : ביזטו זיכער דערין ?

ר אָז ע : אודאי... זיכער ! זעהסטו דען ניט ? פיהלסט-
טו דען ניט ? ...

ליעב מאָן (צערשמרײַט) : יא... איד פיהל, איד
פיהל... (מיט אַן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך
און דורכגעחענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאָך, ווען ער קומט
צו מיר, למשל, וואָלסטו זיך שטארק אויפגערעגט...

ר אָז ע (פעסט) : איד וואָלט גלייך אוועקגענאנגען...

ל י ע ב מ א ז : פאר וואָס וואַלסטו אוועק ?
 ר א ז ע : ווייל איך האָם איהם איצט...
 ל י ע ב מ א ז : האסען ? פאר וואָס זאָלסטו איהם הא-
 סען ? נארעלע...
 ר א ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויל מעהר זיין
 נאָמען נישט הערען...
 ל י ע ב מ א ז : אַ מאָרנע זאך... ער איז מיין בעסטער
 פריינד און דאָך, ווען דו האַסט איהם, פרעה איך מיך אזוי... עס
 איז נישט שעהן פון מיר...
 ר א ז ע (שמיכלענדיג) : מעגליך, אז עס איז נישט אזוי
 שעהן... אבער דיין דאָזיגער געפיהל קומט דאָך פון דיין ליבע
 צו מיר, אמת ?...
 ל י ע ב מ א ז (ענטציקט) : אַ, דו ביזט אַ קלוגע מיידע-
 לע ! פערשטעהסט גוט זאכען...
 ר א ז ע (מיט אַ שפיעלענדען שטאַלץ) : געוויס בין איך
 קלוג... וואָס דען מיינסטו, אז נאָר איהר זענט קלוג ?...
 ל י ע ב מ א ז (ערנסט) : אַ, איך מוין עס נאָר ניט...
 אַפטמאָל דאכט מיר, אז די פרויען זיינען קליגער פאר אונז...
 אַפט שרעק איך מיך פאר זייער שכל...
 ר א ז ע : שרעק זיך ניט, ליעבמאן... מיר וועלען דיך
 קיין שלעכטס ניט טהאָן...
 ל י ע ב מ א ז : ווער ווייס... (קוקט איהר אין די אויגען
 אַרײַן) : אַפט דאכט מיר, אז נאָלדבערג איז געקומען און דו
 געהסט צו איהם צוריק אוועק... ראָזע, האָ ? קען עס אמאָל נאָך
 פאַסירען ?...
 ר א ז ע : רעד ניט, ליעבמאן... פון נאָלדבערג'ן האָב איך
 שוין אויף אימער זיך אָבגעזאָגט... איבריגענס אינטערעסירט ער
 מיך ניט מעהר...
 ל י ע ב מ א ז : איז עס מעגליך אזוי גיך צו פערגעסען ?
 ר א ז ע (שוואַד) : זעהסט דאָך אז יאָ...

ל י ע ב מ א ז (נעחט ארום חין און צוריק איבער'ן צימער, שמעלט זיך פלוצים אָב נעבען ראָזע'ן, נעחמט זי אָן פאר דער האַנד און שרױט אויס, ווי נישט מיט זײן שטימע): ווייסט, ראָזע, גאַלד-בערג איז היינט געקומען! ...

ר אָ ז ע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיך גענאַרען...

ל י ע ב מ א ז (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה איז ער געקומען... און פאַהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...

ר אָ ז ע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלוז איין טאָג? ...

ל י ע ב מ א ז: יא, בלוז אויף איין טאָג...

ר אָ ז ע: נו, האָסט מיט איהם שוין גערעדט? ...

ל י ע ב מ א ז: געוויס...

ר אָ ז ע: און זיך שוין מיט איהם געזעגענט? ...

ל י ע ב מ א ז: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט

אויפ'ן זייגער) נאָך א האלבע שעה...

ר אָ ז ע (שטארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהער-

שען): וואָס רעדסטו? באמת? נאָך א האלבע שעה! מיין

נאָט, וואָס עס קען פאַסירען...

ל י ע ב מ א ז: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט

מיך לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפן

פיהלען אין אן אונאַנגענהמער לאַגע? דו וועסט באלד אוועק-

נעהן...

ר אָ ז ע (ווי אונצופריעדען): געוויס... איך וועל גלייך

אוועקעגעהן...

ל י ע ב מ א ז: אַ, מיין גוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).

ר אָ ז ע (לויכט אָבשטויסענדיג איהם): איך בין אזוי

איבערראשט... נאָר אין מיטען דערינען גאַלדבערג! ... האָט איהר

געחערט אביסעל. (אויפגערעגט).

ל י ע ב מ א ז : ווילסט איהם ניט זעהן... איד ווייס, ראָזע, דו וועסט גלייך אוועקגעהן... איד רעכען, אז דו דארפסט טאקע שוין אוועקגעהן... אפשר געהט מיין זייגער ניט ריכטיג... מיג...

ר א ז ע (צוטומעלט) : דיין זייגער געהט שוין גאָר ריכטיג... מיג... באלד געה איד... ווען קומט ער, זאָנסטו ?

ל י ע ב מ א ז : ער קומט אכט.

ר א ז ע : איז נאָך דאָ צייט ?...

ל י ע ב מ א ז : ניין, עס איז שוין וועניג צייט געבליבן בעזן... וויבאלד אז דו ווילסט זיך מיט איהם ניט בעגעגענען, דארפסטו שוין געהן...

ר א ז ע (אַנקענדיג איהם מיט פאַרוואַרף) : דו טרייבסט מיך שוין גאָר ?...

ל י ע ב מ א ז (פערוואונדערט און בעלוידיגט) : ראָזע, וואָס דערסטו ? איד טרייב דיר ? ווי אזוי קענסטו עס זאָגען !... איד מיין בלוז צו אויסמידען פאר דיר אן אונאַנגענעמהמליכקייט, צו בעגעגענען זיך מיט איהם...

ר א ז ע (פערלאָרען) : געוויס... איד וויל איהם ניט זעהן... איד האָס איהם, איד פּעראכט איהם... ער איז אַ מיאַוס'ער מענש !...

ל י ע ב מ א ז (קוקענדיג אויפ'ן זייגער) : אָ, ער דארף שוין קומען... ראָזע, איד בעט דיר, געה אוועק... עס איז בעסער פאר אונז אלע דריי...

ר א ז ע : געוויס... איד קען זיין פרצופּ ניט אַנקוקען... איד האָב קיינמאָל אַ מענשען אזוי ניט פיינד געהאט, ווי איהם... ל י ע ב מ א ז (אויפגערעגט) : יא, ראָזע... איד ווייס...

איד גלויב דיר... אבער דו מוזט שוין געהן...

ר א ז ע : געוויס געה איד... וואָס דען האָסטו געמיינט ? איד וועל ווארטען ביז ער וועט קומען ?.. ער וועט דערצו ניט

זוכה זיין!... ערשט איצט האָב איך דערפיהלט מיין גאנצען האָס צו איהם... ערשט איצט...

ל י ע ב מ א ן (שטאַרק פּערלאָרען): איך שעץ אָב דיין געפיהלען... ביי דיר האָט ער עס פּערדיענט... אָבער, ראָזע, עס איז שוין פינף מינוט צו אַכט... ער קען דיר נאָך טרעפען אויף די טרעפּ... צו וואס דארפסטו דאָס?...
 ר אָ ז ע (שפּרינגט אויף): אז איך וועל איהם טרעפען אויף די טרעפּ וועל איך גלייך ארויפלויפען אויפ'ן העכסטען שטאַק...

ל י ע ב מ א ן (אין העכסטער אויפּרעגונג): א, מיין גאָלד־דען קינד... דיין צאָרען פּערשטעה איך... אָבער זעה, עס איז געבליבען בלויז דריי מינוט... ער קען דאָך אַנקומען, און דו וועסט קיין צייט ניט האָבען איהם אויסצומיידען...

ר אָ ז ע: איך וועל שפּרינגען דורכ'ן פּענסטער... זיי ריר היג, ליעבמאן... איהם וועל איך שוין ניט אַנקוקען...

ל י ע ב מ א ן (מיט גרויס שרעק): אָ, מיין גאָט! עס איז שוין באַלד אַכט... נאָך צוויי מינוט... שנעלער, ראָזע... אַט איז דיין מאַנטעל.

ר אָ ז ע (היסטעריש): קיינמאָל וועל איך איהם ניט וועלען זעהן... ער איז אַ שלעכטער מענש...

ל י ע ב מ א ן (שפּרינגט פּון אָרט): דו ביזט גערעכט... אָבער דאָן מוזטו דאָך שוין ענטלויפען, וואָרום נאָר איין מינוט און עס וועט שוין זיין שפּעט...

ר אָ ז ע (ווייניגנדיג): מיין ליעבער ליעבמאן... נעהם מיך ארום... דריק מיך פּעסט צו צו דיר... אָבער פּעסט... אָ, ווי ליעב איך האָב דיר!.

ל י ע ב מ א ן (צוטומעלט): יא... ראָזע... אַט, איך געה צו דיר... (עס ערשט זיך אַ קלינגען) ראָזע! ער געהט!... וואָס וועסטו טהאָן?

ר א ז ע (מיט א בעהאלטענער פרייד) : איד גלויב ניט, אז
 דאס איז ער...
 ל י ע ב מ א ז : זיכער ער... ער איז אלעמאל פינקטליך...
 ר א ז ע (בייז) : נו, אז ער — איז וואס? איד לאך
 מיד אויס פון איהם! ... איד וויל זיך גאר ניט בעהאלטען פון
 איהם... געה שנעל עפען איהם די טהיר...
 ל י ע ב מ א ז (צורודערט, געחט עפענען די טהיר).
 ר א ז ע (שמעלט זיך אוועק ביים שפיגעל... קעהרט זיך צום
 אריינקומענדיגען גאלדבערג'ן) : העללאו מר. גאלדבערג. (דריקט
 איהם די האנט).
 ל י ע ב מ א ז (בלויבט איבערראשט).

(פארהאנג)

דער נייער צימער.

פ ע ר ז א נ ע ון :

כח שפירא, דריוסיג יאָהר אלט.
חיים בערגעל, אין דיועלבע יאָהרען.
העניע בלוט, א מוידעל פון עטליכע און צוואנציג יאָהר.

די סצענע שמעלט פאָר אַ צימער מיט צוויי פענסטער, וועלכע געחען אַרויס צום הויף; די פענסטער זיינען פּערהאַנגען מיט ווייסע גאַרדינען; אין מיטען צימער אַ קיולעכדיגער טישעל, אַרום טישעל צוויי שמוחלען, ביי דער זייט אַ וויעג־שמוהל, אין איין ווינקעל צימער אַ עטאַזשערקע וואו עס ליגען אין אונאַרדענונג אייביגע ביכער; ביי דער וואנט געגען איבער די פענסטער שמעקט אַ גרויסע ברייטע, שעחן פּערבעטע בעט מיט צוויי קי־שעלעך אין דער ברייט).

ש פ י ר א (מיט אַ בלאס אינטעליגענטען אויסזעהן, שמעקט נעבען אַ פענסטער און קוקט אַ ווילע אין הויף אַרויס, נאָכדעם געהט ער צו צום בעט, גיט אַ פּיחער איבער אַ קישעלע און בלייבט ווידער פּערטועפט, עס הערט זיך אַ קלאַפּען אין מיחער, שפּיראַ רופּט אויס): אַרײַן!

ב ע ר ג ע ל (קוקט זיך אַרום ווי איבערראשט מיט אַ שמי־בעל אויפ'ן גלאט ראזירטען פנים): אָבער אַ צימער, אַ פּאַלאַץ, וואָס איז מיט דיר, שפּיראַ, ביזט רייך געוואָרען!...

ש פ י ר א (שמיכלענדיג): ניין, ברודער, קיין גביר בין איך ניט געוואָרען. אָבער עס האָט זיך מיר געמאַכט אַ מציאה, שטעל זיך פּאָר, אזא צימער דריי דאָלאַר אַ וואָך... עס איז דאָך ווירקליך אונערהערט ביליג!

ב ע ר ג ע ל : יא, ווירקליך ביליג (קוקט זיך ווידער אַרום זיינע בליקען פּאַלען אויף'ן בעט, צולאכט זיך): אבער, ברודער, אַ בעט! ווערסט דאָך אין איהם פּערלאָרען...

ש פ י ר א (פערלעגען): אמת טאקע... צו גרויס! ס'איז
 אייגענטליך א בעט פאר א פאך פאלק...
 ב ע ר ג ע ל (שמייכלענדיג): וואס מיינסטו? שפירא
 ס'וואלט שוין טאקע צייט געווען... ביזט שוין, ברודער ניט קיין
 אינגעלע... ווי באלד א בעט איז שוין דא, נעהם א ווייב און
 פטר אן עסק!
 ש פ י ר א (כלומרשט ביז): דול מיר ניט קיין קאפ...
 איך האב ניט ליעב די נארישקייט...
 ב ע ר ג ע ל (ערענסטער): נארישקייט? איך בין נאך
 ניט זיכער, אז עס איז נארישקייט... די גרעסטע חכמים האבען
 געהאט ווייבער.
 ש פ י ר א (לאכענדיג): ס'הייסט ווייל ס'איז דא א גרוי-
 סע בעט, דארף מען שוין חתונה האבען...
 ב ע ר ג ע ל : נו, יא, דאס בעט האט אביסעל א שייכות
 דערצו.
 ש פ י ר א : נא... איך לייקען דאס ניט... איך זאכער קוק
 אויף די הייראט אביסעל העכער...
 ב ע ר ג ע ל (וויציג): ווארום? דאס בעט איז גענוג
 הויך...
 ש פ י ר א : אט לאמיר ריידען וועגען פרעהליכערע זא-
 כען! (צושראגען) קאפע וועסטו טרינקען? ... איך קען בעשמעך
 לען ביי דער מיסעס, זי איז א זעהר פריינדליכע קריסטין. זי
 האט מיר געזאגט, אז אויב איך וויל אמאל אויפגעהמען א גאסט,
 קען איך אָנקלינגען, וועט זי מיר ברענגען קאפע.
 ב ע ר ג ע ל : ניין, א דאנק... איך דארף שוין געהן...
 איך בין בלויז אריין אויף א ווילע, געוואלט זעהן דיין נייעם
 צימער.
 ש פ י ר א : איך דאנק דיר... עס איז טאקע אומעטיג-
 ליך. איך האב געשריבען העניצען אויך, זי זאל קומען, קען זיין
 זי זאל נאך היינט קומען. איך געה דערפאר ניט אוועק.

בער געל (צופריעדען): אַט דאָס מיין איד טאַקע,
וואָל זיין העניע, זאָל זיין איידע... אבי ניט אליין (קוקענדיג אין
בעט) און בפרט איצט, אז דו האָסט אזא ווירקליך בעקוועם
בעט...

שפירא (כלומרשט ביז): נו גענוג!...

בער געל: זיי מיר מוחל, איד מיין ניט קיין שלעכטס...
גלאט אזוי — מען קוקט אויפ'ן בעט, רעדט זיך ממילא... איצט
ברודערקע, געה איד... איד דאַרף דאָ אריין געהן פאר דריי
בלאָקס.

שפירא: קום נאָכדעם צוריק...

בער געל: אפשר, אויב איד וועל דאַרטען ניט טרע-
פען קיינעם אין דער היים. דערווייל גור-באי, פריינד. (אב).

שפירא (כלויבענדיג אליין): זי וועט קומען צו ניט?
(געט צו צום בעט און ציהט זיך אויס אין דער ברויט. עס הערט
זיך אַ קלאפ אין טיהר. ער שפּרינגט אויף, לויפט צו צום טיהר און
עפענט איהר. עס קומט ארוין העניע; אָנגעטהאָן אין אַ נייעם סוט,
דאָס געזוכט אביסעל אָבגעלעכט, אָבער נאָך מיט צאַרטען חן; די אוי-
גען גלאַנצען מיט בענקשאפט און בעגעהר).

העניע: אַ קוים געטראָפען! הייסט עס — דאָ וואָהנט
איהר! (בעטראכט דאָס צימער) א זעלמען שעהנער רום, צוויי
פענסטער... (געט ווייטער): א וויעג-שטוהל אויך... איד וועל
זיך טאַקע אביסעלע וויעגען (בעטראכט דאָס בעט, שיסט אויס מיט
אַ גרויס געלעכטער) אַ, מיין גאַט, זעהט ס'ארע בעט! אזא גרויס
בעט! שפירא, צו וואָס בעדארפט איהר אַזא גרויס בעט?
חי-חי-חי! אוי, איד דערהאלט ניט.. דאָ קען דאך שלאָפען אַ
גאַנצע פאַמיליע...

שפירא (פערשהמט): נו, וואָס קען איד העלפען...
דאָס איז אן אמעריקאנער מיסעס.. ביי די אמעריקאנער זיינען
אלע בעטען אוועלכע גרויסע...

ה ע נ י ע (לאכענדיג אלץ) : נו, איהר האט גאר ניט
 קיין מורא צו שלאפען אליין אין אזא בעט ? ...
 ש פ י ר א : וואס מיינט איהר... אביסעל איז טאקע נישט
 בעקוועם, מיר דאכט זיך, אז איד ווער אין איהר פערלאָרען, יי
 ערשטע נאכט האָב איד ניט געקענט איינשלאָפען. איד האָב מאַד-
 גע געפיהלט.
 ה ע נ י ע (ערנסטער) : ווירקליך מאַדנע.. איד וואַלט
 ניט געקענט ליגען אליין אין אזא גרויסע בעט...
 ש פ י ר א : יא, מיר איז אויך ניט אנגענעהם... מעג
 ליד, אז די מיסעס וועט מיר געבען אן אנדער בעט...
 ה ע נ י ע (כאפט זיך אָן) : אָ, ניין, צו וואָס איבער-
 טרייבען? פערקעהרט, ס'איז נאנץ בעקוועם. ניין, בייט ניט
 אום... מיר געפעלט עס — ברייט, פריי!
 ש פ י ר א : יא, אָבער איהר האָט דאָך געלאַכט...
 ה ע נ י ע : אָ, איד האָב ניט געלאַכט... איד האָב גלאַט
 געזאָגט, אז עס איז א גרויסע בעט...
 ש פ י ר א : אָבער עס איז כאמת ניט בעקוועם...
 ה ע נ י ע : פאר וואָס אייגענטליך ?
 ש פ י ר א (דרויסער) : ווייס איד, עס איז אייגענטליך
 א בעט פאר א פאָר פאָלק, פאר א מאן און ווייב... איד בין דאָך
 א בחור... איהר ווייסט דאָך... צו וואָס זאָל איד געברויכען אזא
 גרויס בעט...
 ה ע נ י ע (שמיכלענדיג) : נו, נעהמט מען א ווייב...
 וואָס איז ? וועניג מיידלעך זיינען דאָ אין אמעריקא...
 ש פ י ר א : אד מיין גאָט! נעהמען א ווייב... קויפט מען
 דען א ווייב אין א דעפארטמענט סטאָר...
 ה ע נ י ע : צו וואָס קויפען ? איהר קענט דאָך אויס-
 קליבען איינע פון אייערע בעקאנטע.
 ש פ י ר א : ווייס איד, עפעס האָב איד דאריבער קיינ-

מאָל ניט געטראכט... אָט קען איך אייך שוין א צוויי־דריי יאָהר
און דאָך האָבען מיר וועגען אוועלכעם קיינמאָל ניט גערעדט...
ה ע נ י ע (פאכעט זיך מיט'ן טיכעל): אוי, ביי אייך
איז דאכט מיר, צו הייס... עפענט אויף א פענסטער...
ש פ י ר א : יא, איך קען עפענען... אָבער טהוט אויס דעם
דזשעקעט...

ה ע נ י ע (פערלעגען): יא, ווירקליך, איך וועל מיר
אויסטהאָן! (טהוט אויס דעם דזשעקעט, בלויבט אין אַ דורכזיכ־
טיגע ווייסע ווייסט, דורך וועלכע עס קוקט ארויס איהר שעחנע
ווייסע ברוסט).

ש פ י ר א (קוקענדיג אויף איהר ווייסט): אד, מיין
גאָט, איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן אייך אזוי שעחן...
ה ע נ י ע : אַ, איהר מאכט מיר קאָמפלימענטען... פון
אייך האָב איך עס ניט ערווארטעט...

ש פ י ר א (אויפגערעגט): פאר וואָס? איהר מיינט אַז
אייך ווייסט ניט ווי אזוי צו שעצען אייך?...
ה ע נ י ע (רויטלענדיג זיך): פאר וואָס עפעס דוקא
היינט?

ש פ י ר א : היינט האָב איך מיר עפעס דערפיהלט
דרייסטער, לעבענסלוסטיגער... א ניער צימער... נייע האָפנונג
גען (נעהמט זי אַן פאר'ן האַנד): זעצט זיך, העניע, לעבען מיר...
אָט דאָ...

ה ע נ י ע (פערשעהמט): וואָס עפעס דאָ? איך וועל
מיר זעצען אויפ'ן וויעג - שטוהל...

ש פ י ר א (אין העכערע אויפגענונג): א, צו וואָס אויפ'ן
וויעג־שטוהל... דאָ, איז זעהר, זעהר אנגענעהם... (ער ציחט זי
צו זיך, זי פאָלגט איהם ווילענלאָז, זיי זעצען זיך ביידע צו. ער
גלעט איהר די האַר). איהר האָט זעלמען שעחנע האַר... צולאָזט
זיי, איך בעט אייך, צו וואָס די שטאהלענע האַר־נאָרלען, די
שווערע קאמען, בעפרייט זיך פון זיי...

ה ע נ י ע (ווי דערשאַקען): ניו, ניו, מען דארף
ניט!... עם קען נאָך אימעצער אַנקומען...

ש פ י ר א (פּלויסערענדיג): ניו, מוין הענעלע, קיינער
וועט ניט קומען... קיינער ניט... אז איהר זייט דאָ, ברויך איד
קיינעם ניט... איד וועל קיינעם ניט אריינלאָזען... (שלעפט נער-
ווען די האַר-נאָדלען און די קאמען פון איהר קאַפּ, אַ מאַמענט, אין
די שוואַרצע שעהנע האַר ווערען צושאַמען איבער די שולטערען).

ש פ י ר א (שרויט אויס מיט ענטציקונג): ווי הערליך!
מיין נאָט! (שליסט זי אין זיינע ארעמס) הענעלע, טהייערע, איד
האַב אייך יעצט אזוי ליעב, אזוי ליעב!

ה ע נ י ע (אין זיינע אַרעמס): בלוזן איצט?...

ש פ י ר א (פּויערדיג): ניט בלוזן איצט.. שמענדיג,
שמענדיג, שמענדיג וועל איד דיד ליעבען... (ראש) ווילסט, הער-
נעלע, זיין מיט מיר שמענדיג?...

ה ע נ י ע (קוקט איהם אָן מיט פערשעהמענדע בליקען):
מיינט איהר עם ערענסט?

ש פ י ר א (מיט גלוט): אָ, מיט דעם הייליגסטען
ערענסט, העניעלע, מיינן נאָלדענע! גלויב מיר! איד מוין עם
ערענסט... (נעהמען זיך שטאַרק ארום).

ה ע נ י ע (בליבענדיג פּערגליווערש אין זיינע ארמס):
א מיינן טהייערער! ווי גוט עם איז צו זיין צוזאמען!

ש פ י ר א : דאָס העכסטע גליק פון וועלכע איד האָב
די לעצטע יאָהרען געטרוימט...

ה ע נ י ע (צולאכט זיך): און ווער, שפּירא, איז אונזער
שדכן געווען...

ש פ י ר א (גלעמענדיג זי): א, דער שדכן איז דאָס שעה
נע בעט, וועלכע האָט שאַרפּער געמאכט מיינן איינזאמקייט.

ה ע נ י ע (אין עקסטאז) : געבענטשמ זאל עם זיין אויף
אימער!

ש פ י ר א (מיט כונה) : יא, געבענטשמ!
(העניע און שפירא קושען זיך הייסער און הייסער).

(פארהענג)

דער שפאניער.

פערזאנען:

ליזא, 25 יאָהר, אַ ברונעמין, זעהט אויס ווי אַ שפּאַניערין.
ראַזא, 20 יאָהר, איהר שוועסטער.
נחום, 25 יאָהר, זייערער אַ קוזין.
באַרדאַשי, 30 יאָהר, עכטער ברונעט.
(די סצענע קומט פאַר אין ניו-יאָרק, די לעצטע צייט)

די סצענע שמעלט פאַר אן אַרױם, אָבער זױבער אױפֿגע־
רױמט צימער. די צױױ בעמען זאָרגפעלטיג פֿערבעט.
בלאנקדױוסע ציכען אױף די קישענס. איבעראל מערקט
זיך די אַרבייט פֿון געשמאַקפֿולע פֿרױען־הענד. 7 א זױ־
גער אין אַױענד. דער גאַז איז שױן אָנגעצונדען. אַז
דער פֿאַרהאַנג הױבט זיך אױף, געפֿינט זיך אױף דער
סצענע ליזא און ראָזאַ.

ל י ז א : די אידישע יונגעלייט מעגען זיך אלע אױפֿ־
הענגען... אלע ביז איינעם...
ר א ז א : יאַ, זױ זױנען אלע גראַב... אױך האָב זױ אױף
פֿױנט...
ל י ז א : זױ זױנען נישט אױפֿריכטיג און האָבען נישט
קױן שום אהנונג פֿון וואָהרער ליעבע...
ר א ז א : פֿאַרהאַן זאָגאַר אױסנאַהמען..
ל י ז א (האַקט זי בױז איבער): געה זוך די אױסנאַהמען!
דו בױזט נאָך יונג, אָבער אױך... פֿון אַלע מױנע ליעבעס מיט
אידישע יונגעלייט האָט זיך אױסגעלאָזט א טױף. (פֿערהאַפט זיך)
קױן טױף אױך נישט... דאָס האַרץ איז אזױ טרוקען...
ר א ז א : מױנסט, אז נױט־אידען זױנען בעסער? ...
ל י ז א : יאַ! אױך בױז זיכער... אױך בױז זיכער... (געהט
אום אױפֿגערעגט הױן און צוריק איבער'ן צימער).
ר א ז א (מיט אַנטייל): לױזע, עפעס ביזטו צופיעל פֿער־
טיעפט...
ל י ז א : יאַ, אױך האָב עפעס צו דערצעהלען, נאָר אױך
ױיס נישט, וועמען קען אױך עס ענטרעקען...

ר א ז א : פאר מיר, דאכט זיך, קענסטו אלץ דערצעהר לען... ווייסט דאך, אז איד פערשטעה דיך און פיהל דיר מיט.
 ל י ז א (פאלט איהר א וויינענדיגע אויפ'ן האלז) : אוי, ראזעלע, אז דו וואלסט וויסען, וואס ביי מיר קומט איצט פאר אין הארצען...

ר א ז א (געריהרט) : דערצעהל מיר, לויזא, דערצעהל...
 ל י ז א (בערוהיגט זיך אביסעל) : יא, דיר וועל איד עס דערצעהלען... אייגענטליך וועל איד עס מוזען אלעמען דערצעהר לען... איד האב פאר קיינעם קיין מורא נישט... ווייסט, ראזע-לע, עס קאן זיין, אז אינגיכען זאל איד פריי ווערען פון מיין שאפ...

ר א ז א (שטארק פעראינטערעסירט) : וואס הייסט?
 ל י ז א : איד האב מיט א פאר וואכען צוריק זיך בע-קענט מיט איינעם, וואס געהט אויס נאך מינע טריט...
 ר א ז א (גליקליך) : זעהר גוט! זעהר גוט... אוי, ווי צו-פרידען איד בין... דערצעהל מיר, ווער ער איז... בעקען מיך מיט איהם...

ל י ז א : אט דאס איז אבער דאס איינציגע, וואס איז מיר שווער...

ר א ז א : פארוואס ...

ל י ז א : ער איז נישט קיין איד.

ר א ז א (ווי דערשראקען) : חם... א גוי...

ל י ז א (בייז) : דו אויך! ... א גוי! קענסט נישט זא-גען האַמטש א קריסט...

ר א ז א : ענטשולדיג, איד האב מיך אויסגעעדט... איד מיין טאקע... א קריסט...

ל י ז א : ביי מיר איז נישטאָ קיין גוי און נישט קיין קריסט — איד ווייס נאָר, אז ער איז א שפּאַניער...

ר א ז א : ווי אזוי האַסטו זיך מיט איהם בעקענט? ...

5 י ו א (שטראהלענד) : אויף זעהר אן אינטערעסאנטען אופן... איך בין מיט א פאָר וואַכען צוריק געפאָהרען מיט'ן עלע-ווייטער, זיצט אזוי נעבען מיר א ברונעטער יונגעראן מיט אויגען, שוועסטערקע, מיט אויגען, אז זיי האָבען מיר דורכגע-דרונגען... שוואַרץ ווי קויהל! ... און האלט אזוי די אויגען אויף מיר און קוקט אויף מיר אזוי.. איך בין זיך מודה, אז איך האָב אויך אויף איהם געקוקט... עפעס האָב איך זיך נישט געפיהלט גענוג שטארק, נישט צו קוקען אויף איהם... ענדליך הער איך ווי ער פרעגט מיר: — זענט איהר נישט קיין שפאניערין? ... איך בין אין אַנפאנג געוואָרען צוטומעלט און האָב נישט געקענט איהם ענטפערן, נאָר באלד האָב איך געפאסט מוט און איהם געענטפערט: צום בעדויערען, ניין... ער האָט א שמייכל געטהאָן און זיך אָנגערופען: ווירקליך צום בעדויערן... איך האָב געד-מיינט, איהר זענט מיינס א לאַנדס-מיידעל... דאָ זיינען דאָ אזוי וועניג אונזערע פרויען... ער האָט מיר אזוי דערמיט געריהרט, אז איך האָב גלייך בעקומען מוט און געפרעגט: און נישט קיין שפאניערין קען אייך דען קיין פריינד נישט זיין? איך ווייס אליין נישט, וואו איך האָב געקריגען דעם מוט צו זאָגען איהם דאָס... ער האָט מיר אָנגעקוקט מיט אזוי פיעל ליעבע, אז איך האָב געמיינט, איך צוגעה. נאָכדעם רופט ער זיך אָן: קען איך האָבען דאָס גליק צו זעהן אייך נאָך אמאָל?

איך האָב איהם געענטפערט, אז איך קען איהם נישט... דאָך האָב איך איהם פערשפראכען צו טרעפען זיך מיט איהם אמאָל... אז עס איז געקומען די סטיישאָן, וואו איך האָב געדארפט אראָב, איז ער אויך אראָב און האָט זיך אָנגערופען: איך וועל אייך אליין נישט לאָזען געהן, איך וועל אייך בעגלייטען... אראָב-געהענדיג פון די טרעפ, האָט ער מיר גלייך גענומען אונטערן אַרם. איך האָב נישט געהאט קיין קראפט ווידערצושטעהן און ער האָט מיר בעגלייט ביז'ן הויז...

ד א ז א : זעהר אינטערעסאנט!

ל י ז א : זייט דאן טרעפען מיר זיך אלע אווענדר...
 ר א ז א : האָט איהר שוין גערעדט וועגען ערנסטעס? ...
 כ'מיון, צו וואָס קען עס פיהרען? ...
 ל י ז א : ער דארף היינט צו מיר קומען אהער. מיר
 דאכט, ראָזעלע, אז ער וועט זיין מיין חתן און שפעטער מיין
 מאַן... איד וויל, דו זאָלסט איהם טאקע קענען...
 ר א ז א : איד וויל איהם טאקע זעהן... איד האָב נאָך
 קיינמאָל קיין שפּאַניער נישט געזעהען... מען זאָגט, זיי האָבען
 זעהר הייס בלוט... אן אמת טאקע, ליזא? ...
 ל י ז א (פּערשעמט) : ווייס איד...
 ר א ז א : ווי הייסט, דו ווייסט נישט... האָט ער דען
 דיך נישט געקושט אמאָל...
 ל י ז א (לאכענדיג גומטערציג) : נארעלע, אויף דער גאס
 קען מען זיך נישט קושען... א פּאַליסמאן קען נאָך אוועקפיהרען
 אַין סטיישאָן-הויז... אָט וועסטו איהם היינט זעהן...
 ר א ז א : איד וויל איהם זעהר זעהן! (נאַאיוו) איד וועל
 גלייך אוועקגעהן, איד וועל דיר נישט שטערען...
 ל י ז א (פּערשעמט) : ביזט א נאַר... וואָס וועסטו מיר
 שטערען... דארפסט נישט אוועקגעהן...
 ר א ז א (צוהיצט) : ניין, איד וועל אוועקגעהן, איהר
 וועט זיך דאָ פּערברענגען...
 ל י ז א (אויפּגערעגט) : אוי, מיין גוט שוועסטערל!
 (צעוויינט זיך).
 ר א ז א : טאָ וואָס וויינסטו, נארעלע? געהערט אבי-
 סעל... וויינט גאָר... (בתמימות) וויינסטו ווייל א קריסט? ...
 ל י ז א : ניין, דאָס אַרט מיר נישט. וואָס אַרט מיר, ווער
 עס וועט מיר געבען גליק... איד וויין גלאט אזוי, עס וויינט זיך...
 ר א ז א (דערמאָהנענדיג זיך אן עפעס) : אוי, ליזא... ווען
 נחום זאָל דאָס וויסען! ער איז אזא נאַציאָנאליסט, ער וועט אזוי
 ביזן זיין!

ל י ז א : נו, וועט ער ביין זיין! איהם איז גוט, אז ער
האט ארום זיך פיעל אידישע מיידלעך... זאל ער פרובירען לער-
בען אזוי איינזאם ווי איד... א גאנצען טאג ארבייטען אין שאפ
און אין אַווענד לייענען א פייפער, — וועט ער אויך נישט מאך
בען קיין אונטערשיד פון א אידישער ביז א קריסטין...

ר א ז א : (נאָכדענקענדיג) : אוראי אזוי... אין לעבע-זאך
בען איז נישטאָ קיין איד און קיין קריסט...

ל י ז א : בכלל האָב איד קיין מורא נישט פאר קיינעם...
איד וועל מיין גליק נישט אַבשטויסען צוליעב אמונה... אז נחום
קומט, דערצעהל איד איהם...

ר א ז א : ער דארף שוין טאקי דאָ באַלד זיין. ער האָט
געכמען מיר געזאָגט, אז היינט קומט ער. — שא, מיר דאכט.
אז ער געהט...

ל י ז א : אפשר געהט דאָס דער שפאניער? (עס עפענט
זיך די טיר און נחום געהט אריין).

נ ח ו ם : (דערלאנגענדיג ביידען די הענד) : וואָס מאכט
איהר, מיינע שוועסטערליך?...

ר א ז א : (לאַכענדיג) : א תנאים!

ל י ז א : (צו ראָזען) : רייד נישט קיין נאָרישקייט..

נ ח ו ם : עפעס א סוד... דערצעהלט מיר, נאָרישע קינד-
דער. עפעס בין איד דאָך אייער גייסטיגער אָפּעקוּן...

ל י ז א : א נאָרישקייט, איד האָב מיך בעקענט מיט א
יונגענמאן, הייסט שוין ביי איהר מאכען תנאים...

נ ח ו ם : אַדרבא, גאנץ פיין. תנאים איז א אידישע
זאך...

ל י ז א : (ראש) : דער חתן איז אַבער נישט קיין איד.

נ ח ו ם : (איבערראשט) : נישט קיין איד... וואָס הייסט
נישט קיין איד?...

ר א ז א : (שיסט אויס) : א קריסט...

נחום : א קריסט ! ווי קומט ליזא צו קריסטען ? אר-
 בייטסט דאך אין א אידישען שאפ !...
 ליזא : וואָס מיינסטו טאָקע, אז אין ניריאָרק איז שוין
 גאָר קיין קריסטען נישטאָ ?...
 נחום (לאכענדיג) : סידען אין בראַנזוויל... איך בין
 שוין דאָ דריי יאָהר און האָב נאָך קיין קריסט נישט געזעהען...
 ליזא : נו, איז דאָך גוט... טאָ וואָס דאַרפסטו ארץ-
 ישראל ? איז דאָך דאָ ארץ - ישראל...
 נחום : דאָס איז אן אנדער פראַגע. וועגען ארץ-ישראל
 האָבען מיר מאָרגען טאָקע א מיטינג... היינט אָבער דערצעהל
 מיר, ווער איז טאָקע דיין נייער בעקאנטער. זיי פאַרויכטיג.
 ליזא א (בייז) : פאַרויכטיג ! פאַרויכטיג ! נאָר זיי
 היטען זיך !
 ראָזאַ (קען נישט איינהאַלטען זיך) : ווייסט, ווער איהר
 חתן איז ?... א שפּאַניער !...
 נחום (דערשראָקען) : א שפּאַניער ! ווי קומט זי צו א
 שפּאַניער... דו בלאָפּסט.
 ליזא : ניין, ברודערל, זי בלאָפּט נישט. מײן בעקאנ-
 טער איז א ריינער שפּאַניער. •
 נחום (ערנסט) : ליזא, וואָס רעדסטו, — געהסט זיך
 פערבינדען מיט א שפּאַניער ?... האָסט נישט געלעזען די אידי-
 שע געשיכטע ?...
 ליזא : וועלכע געשיכטע ?...
 נחום (צוקאָכט) : דו ווייסט נישט פון דער געשיכטע
 פון אידען אין שפּאַניע... ווייסט נישט, אז מען האָט אונז דאָר-
 טען געברענגט אויפ'ן אויטאָדאָפּע...
 ליזא (פער'הדוש'ט) : אויפ'ן וואָס ?
 נחום (קרימט זי בייז) : אויפ'ן וואָס ? אויפ'ן וואָס ?
 — אויפ'ן אויטאָדאָפּע... די אינקוויזיציע...

ל י ז א : אינקוויזיציע... מיינע געשעפטען... אין שאפ
איז מעהר אינקוויזיציע...

נ ח ו ם : איך וועל דיר נישט לאָזען האָבען קיין געשעפֿ-
טען מיט'ן שפּאַניער... (אויפגעבראכט) : וועה! וואָס אַ אַידישע
מאַכטער קען זיך ערלויבען!... אַט דאָס זאָגט טאַקע מאַקס
נאַרדוי...

ל י ז א : שוין מאַקס נאַרדוי — וואָס איז דאָס פאַר אַ
מין אינקוויזיציע?

נ ח ו ם (ווייכער) : ליזא, ווייסט דאָך, אַז איך בין נישט
קיין פּאַנאַטיקער, מיך אַרט נישט זאַלסט חתונה האָבען, למשל,
מיט אַ סאַציאַליסט, כאַטש פיינט האָב איך זיי אויך, ווי אַ
איד — חזיר. (ווידער בייז) האָב חתונה מיט אַן איטאַליענער,
צו אַלדי טייוועל! מיט אַ יאַפּאַנעזער, מיט אַ חִינעזער, מיט אַן
עסקימאַס... וויבאלד אַז איך ציהט צו גוים! אָבער מיט אַ שפּאַ-
ניער... דאָס פּאָלק, וואָס האָט אידען אזוי געפייניגט...

ל י ז א (סאַרקאַסטיש) : מיך האָבען זיי נישט געפוי-
ניגט... מיין אַידישער באָס פייניגט מיך מעהר...

נ ח ו ם : רעדסט ווי אַן אַנטיסעמיטין, ווי אַ פּעררעטע-
רין!

ר אַ ז א (חאַקט איבער) : עמיצער געהט.

ל י ז א (אויפכאַפענדיג זיך) : דאָס איז ער! דער שפּאַ-
ניער!

נ ח ו ם : איך וועל איהם ארויסיאָגען!

ל י ז א : איך בעט דיך, זיי אַ מענש, געה אַריין אין
מיין לאַגע...

נ ח ו ם : אַ, טאַרקוועמאַראַ! אינקוויזיציע! אויטאַ-דאָ-
פע! פּערפּלוצט זאַלט איהר זיין!

ר אַ ז א : ששש...

(עס עפענט זיך די טיר און עס געהט אריין בארדאשי. נחום שמעלט אויף איהם אויס די אויגען, גיט זיך אַ האַפּ צו איהם און צולאַכט זיך).

נ ח ו ם : פייטעלאָוויטש... א רוח אין דיין טאַמען אריין! ... ווען ביזטו דאָס געוואָרען א שפּאַניער? ...
(ליזא פערברעכט מיט די הענד; ראַזא האַלט זי צו, זי זאָל ניט פאַלען).

נ ח ו ם (צו בארדאשי): אוי, איידער אזא איד, איז שוין טאַקע בעסער אַ שפּאַניער...

(פאַרחאַנג)

ליידען.

פ ע ר ז א נ ע ו ן :

פיערמאן, א שריפטשמעלער, א פעסט געבויטער מאן
פון 30 יאָהר.
מערי, זיין פרוי, אונגעפעהר 25 יאָהר.

סצענע: א שרױב־קאבינעט, פאר מומאג, די שמארען זױ-
 נען אראָבגעלאָזט איבער די פענסטער. אויף די ווענט קא-
 פּיעס פון מאָדערנע און קלאסישע קונסט־בילדער. אין מי-
 טען צימער דער שרױב־טיש, ארום מיט אַ צוויי שמוח-
 לען, בױ דער זײט אַ סאפע, די פרוי הויך און שלאַנק
 מיט אַ בלאסט צארט געזיכט, מיט גרויסע, קלוגע און
 ענערגישע אויגען. מאַכט אַרדענונג אין צימער. זי איז
 געקלױדעט אין אַ מאָרגען־ראַק. עס געחט אַרײן פּיערמאן
 מיט אַ צױטונג אין דער האַנד. דאָס יונגע פּריש ראזיר-
 טע געזיכט שפּראַצט מיט לעבען, גלױבען און גלױק. ער
 בעמיהט זיך אָבער צו זײן אונצופריעדען, אומזיסט. די
 אויגען גרויסע, שווארצע און אויסדרוקספאלע, ווי בױ
 אַ קלוג קינד — לאַכען.

פ י ע ר מ א ן (אזוי ווי בױז) : שוין ווידער א קרי-
 טיק איבער מיין נײעסטעם בוך...
 מ ע ר (צופריעדען) י ריהמט מען דיך ווידער ? (לא-
 כענדיג) געוויס ריהמט מען דיך... כ'האַב נאָך קײנמאָל קײן
 שלעכט וואָרט איבער דיר געלעזען.
 פ י ע ר מ א ן (שמיכעלש) : די אידאַטען ריהמען מיך
 שמענדיג. אבער דער הײנטיגער קריטיקער איז שוין עטוואַס
 קליגער — ער ווארפט מיר וואָס פאַר.
 מ ע ר י (אונרוהיג) : אזוי גאָר ! ווי וואגט ער עס אײ-
 נענטליך ? ...
 פ י ע ר מ א ן (ווי פּערוואלקענט) : ער האָט געכאַפט
 מיין שוואכע זײט...

מ ע ר י : נעמליך, וועלכע ?
פ י י ע ר מ א ן (בייז): ער שרייבט, אז אין מיין
שאמען מעהלט דאָס ליידען..

מ ע ר י : א חסרון: די כלה איז צו שעהן! ...
פ י י ע ר מ א ן (בייז אויף מערין): ער איז דאָך געד-
רעכט... איך האָב עס שטענדיג געפיהלט און האָב געוואוסט, אז
ענדליך וועט מען מיר פאקען. איצט האָט מען מיר געפאקט!
(נאָכדענקענדיג) אין דער אמת'ן — ווי אזוי האָב איך פרעד-
טענויעס אויף געניאליטעט, אז איך האָב אין מיין לעבען קיין
מאָל ניט געליטען, נישט פיזיש, נישט מאָראליש... מיר האָט
קיין מאָל קיין צאָהן ניט וועה געטהאָן, מיר האָט קיין מאָל
דאָס געוויסען ניט געביסען (נאָך אַ פּויזע, בייז): איך וויל ליי-
דען, הערסט, מערי, איך וויל ליידען!
מ ע ר י (צולאכט זיך): אה מיין גאָט, ווי קאָמיש! אַ
מענש וויל ליידען...

פ י י ע ר מ א ן : נאר דו, נישט צוליעב מיר וויל איך
ליידען — צוליעב דער קונסט!

מ ע ר י (אָנקוקענדיג איהם פער'חדוש'ט): נו, וואָס קען
איך דיר טהאָן, דו זאָלסט ליידען? ... זאָל איך דיר אפשר אויפ-
הערען טריי צו זיין? ...

פ י י ע ר מ א ן (מיט אַ שטראהלענדען געזיכט): דענקסטו,
אז עם וואָלט געהאָלפען? ...

מ ע ר י (בייז): און דו ווייסט עם ניט? פיהלסט עם
ניט, אז דו וואָלסט דערפון געליטען?

פ י י ע ר מ א ן (ערענסט): געוויס, געוויס, נשמה מיין-
נע! אד, ווי וואָלט איך געליטען! אָט איך פיהל שוין די ליידען!
אָה, מערי, פערלאָז מיר ניט!

מ ע ר י (שמייכלענד): אבער דו ווילסט דאָך ליידען
צוליעב דער קונסט!

פ י י ע ר מ א ז : הא, צוליעב דער קונסט.. די קונסט...
 אד, יא, עם וואָלט כראי געווען, מערי — איד פיהל, אז אָהן
 שטארקע איבערלעבעניש לעשט זיך מיין שאפען. איד מוז אָנ-
 הויבען שטארק פון עפעס צו ליידען. איד מוז מיין קונסט פער-
 טיעפען. צו שעהן איז זי, צו גלאט; זי מוז אין דער טיעף געהן,
 מערי! וואָלסט אימשטאַנדע געווען מיר אונטריי ווערען?
 מ ע ר י (שמיובלענד): צי איד וואָלט אימשטאַנד געווען?
 וואָס מיינסטו, דו ביזט דער איינציגער, וועלכען מען קען ליעב
 האָבען? נאָר דו! (קוקט איהם אַביסעל חוזק'דיג אָן).
 פ י י ע ר מ א ז (איבערראשט): דאָס איז פאר מיר אן
 אונערווארטעטע ענטדעקונג. טאָקע אמת? נאָך אזא ליעבע
 וואָלסטו מיר געקענט פערלאָזען?
 מ ע ר י (רוהיג און שטאַלי): נאָך ווי פערלאָזען!
 ס'איז נאָר ניט אזוי שווער ווי דו מיינסט..
 פ י י ע ר מ א ז (פערטראכט זיך): אוי, וואָלט עם גוט
 געווען... אוי, וואָלט איד געליטען!
 מ ע ר י (שמרענג): קענסט שוין ליידען..
 פ י י ע ר מ א ז : ווארום עפעס שוין? ...
 מ ע ר י (בעדייטענד): ווייל איד האָב דיר שוין לאַנג
 פערראטהען, אונטריי געבליבען...
 פ י י ע ר מ א ז (שפּרינגט אויף): דו האָסט מיר שוין
 לאַנג פערראטהען, ווען? ווי אזוי? דערצעהל!
 מ ע ר י (לאָזט אראָב די אויגען): ניין דערצעהלען דיר
 קען איד עם ניט, איד וואָג עם ניט, איד האָב מורא...
 פ י י ע ר מ א ז (נעהמט זי אָן ביי די הענד): ניין, דו
 מוזט, דו מוזט מיר אלץ דערצעהלען. איד וועל דיר אלץ מוחל
 זיין, נאָך דערצעהל... (קושט זי) דערצעהל, טהייערע מערי, דער-
 צעהל ווען און ווי אזוי איז דאָס צוגעגאנגען...
 מ ע ר י (שעמעוודיג): דאָס איז געווען מיט א יאָהר
 צוריק, געדענקסטו ווען דו האָסט פון דער זומער-וואהנונג גע-

מוזט וועגען דיינע ליטערארישע געשעפטען אויף א פאָר וואָ-
כען אָבפּאַהרען? ...

פ י י ע ר מ א ז (מיט ברענענדיגע אויגען): איך גע-
דענק, נו? ...

מ ע ר י (פערדעקט מיט די הענד די אויגען): ניין, כ'קען
ניט דערצעהלען... איך קען ניט... איך קען ניט דערצעהלען...
איך קען ניט... איך בעט דיד, פייערמאן, לאָז מיר איצט אָב...
אָן אנדערס מאַל...

פ י י ע ר מ א ז (העכסט אויפגעבראכט כאַפּט זי פאר די
הענד): ניין, מערי, איך לאָז דיד ניט אָב, מוזט מיר איצט אלץ
דערצעהלען, אלץ, פון אלף ביז תיו... ווי אזוי איז עס צוגעגאנגען
און ווער איז ער געווען, און וואו איז ער איצט... אלץ, אלץ...
מ ע ר י (וויינענדיג): וועסט שוין צופיעל ליידען...

פ י י ע ר מ א ז (בעפעהלענדיג): ניט דיין עסק! פער-
ניכט שוין מיר ניט דאָס ביסעל גליק, אז איך וועל ליידען?
אזוי ווייט האַלט עס שוין! ...

מ ע ר י (צארט): ניין, מיין ליעבער — אזוי ווייט
האַלט עס ניט! אויב דאָס ליידען איז פאר דיר ווירקליך א מוז,
וואָלט איך אודאי געוואָלט דו זאָלסט ליידען, מיר פערדריסט
אָבער, פארוואָס זאָלסטו דוקא דורך מיר דיין ערשטע שווערע
איבערלעבעניש בעקומען... אף, מיין גאָט... (זי זיפצט פער-
צווייפעלט).

פ י י ע ר מ א ז (צושטעהענדיג צו איהר): נו, מערי,
דאָס זאָל דיר גאָר ניט אַארען, פערקעהרט, דו דארפסט זיך פון
איין זייט גליקליך פיהלען, וואָס א דאנק דיר וועט מיין שאפען
נעהמען אן אנדער ווענדונג.

מ ע ר י (אויסלויכטענד): אויב דיר איז ניהא... אל-
זאָ איך וועל דיר אלעס דערצעהלען.

פ י י ע ר מ א ז (שטארק געשאפאנט): גיבער... ווי אזוי איז
עס פארגעקומען.

מ ע ר י (עטוואָס שעמענדיג, אָבער דרייסט): דו ביזט דאמאָלס אוועקגעפּאָהרען, קעגען איבער, געדענקסט דאָך, האָט געוואָהנט א יונגער מאַן...

פ י י ע ר מ א ן (גלעטענדיג דעם שטערען): אָט דער ברונעט פון קרים, וואָס האָט אויסגעזעהן ווי א גרוזין.

מ ע ר י (שמייכלט פּערשולדיגט): יא, אָט דער יונגער-מאַן... אָנפּאנגס האָט ער מיר בלוזן פּריינדליך בעגריסט, נאָכרעם האָט ער געבעטען ערלויבעניש מיך צו בעגלייטען ביז'ן וועלדעל אויף מיין שפּאַציער. דאָס דריטע מאָל האָט מיך שוין אליין צו איהם געצויגען און ווען ער האָט מיך איין מאָל איינגע-לאָדען צו זיך אין שטיבעל א גלעזעל קרימער וויין טרינקען, האָב איך ניט געקענט ביישמעהן און בין אריין צו איהם... אָך, מיין גאָט, עס איז געווען א שטארקער מאַמענט.

פ י י ע ר מ א ן (אין גאַנצען פּערכאפט פון דעם ראַמאָן): איין וואָס איז דער מאַמענט אייגענטליך בעשטאַנען... דערצעהל דאָך...

מ ע ר י (פּרעך שמייכלענדיג): איז עס דיר ניט בע-קאַנט... האָסטו דען מיך אויך אָנפּאנגס אזוי ניט פּערלאַקט, זוען אפילו ביי אנדערע אומשמענדען! ? אָבער דעם אמת גע-זאָגט, ביי דעם „קרימער בריונעט“ איז עס נאָך פּאנטאַסטישער און מעהר בעצויבערענד געווען... אָך, זיין ערשטער קוש! דעם וועל איך ניט פּערגעסען כל זמן איך וועל לעבען. ניין, פּיער-מאַן, דו האָסט נאָך קיין מאָל מיך אזוי שעהן און ליידענשאפט-ליך ניט געקושט... זיין קוש איז אזוי ווי א פּיער איז מיינע ביינער אריין און האָט מיך פּאַרבּרענט...

פ י י ע ר מ א ן (מיט שטראַהלענדע אויגען): אַה, עס איז אזוי הערליך!...

מ ע ר י (גאַנץ ערשטוינט): וואָס איז הערליך ?
פ י י ע ר מ א ן (מיט בעגייסטערטען געזיכט): אָט די

גאנצע געשיכטע און ווי אזוי דו גיבסט עס איצט איבער —
ס'איז ווירקליך א זעלטענע פאָעמע...

מ ע ר י (בייז): נו, און וואָס איז פון דיין ליידען? ...
פ י י ע ר מ אָן (ווי דערמאנענדיג זיך אן עפעס): אה,
בנאמנות, איך האָב גאָר פערנעסען.. די געשיכטע איז אזוי
שעהן, און איך האָב גאָר פערנעסען, און דאָס אלץ האָט מיט
דיר, מיין געליעבטער, פאסירט.

מ ע ר י (אויסשטעלענדיג די אויגען): נו, ליידיסטו
דערפון גאָר ניט?

פ י י ע ר מ אָן (פערוואונדערט): יא, ביזט גערעכט,
איך ווייס אויך ניט... מיר דאכט, און איך לייך גאָר ניט.. איך
פערשטעה עס גאָר ניט... די גאנצע געשיכטע איז צו שעהן...

מ ע ר י (בייז): ביזט אן אידיאָט! די גאנצע געשיכט
טע איז א לינען, דאָס האָב איך בלויז אויסגעטראכט צוליב
דיין גליק...

פ י י ע ר מ אָן (שטאַרק ענטוישט): אה, ס'איז א לייד
גען.. אה, אזא שעהנע געשיכטע! א שאַד! ... ביזט א שלעכט
טע! ... עס פערדריסט מיר באמת, עס טהוט מיר ווירקליך
לייד...

מ ע ר י (וויינט): איצט זעה איך, און דו האָסט מיר
גאָר ניט לייעב... איצט לייך איד...

פ י י ע ר מ אָן (קוישט זי): נארעלע, איך האָב דיר
זעהר, זעהר לייעב, אָבער די קונסט האָב איך דאָך לייעבער...
פערשטעהסט? — די קונסט. איך וואָלט פאר איהר באמת גע-
וואָלט ליידען.

מ ע ר י (נאָך אלץ בייז): וועסט גאָר ליידען, ווארט!

פ י י ע ר מ אָן (פרוה): הלואי!

ט ע ר י (געחט אָב פון כעס, צולאכט זיך).

(פאָרהאנג).

די שידונג.

פערזאנען:

ראַזע און ליזא, צוויי מוידלאך — חבר'טעס.
בערמאן א יונגערהאן פון עטלאכע און צוואנציג.

אין ראָזע'ס צימער, ריין אויפגערוימט. אַ קליינע שמאַלע
בעט ביי דער וואנט. איבער'ן בעט הענגען בילדער און
אַ קליינער פּאַרטערט. ראָזע און ליוּע זיצען ביים קליין
טישעל. לאנגע פּאָזיזן).

ל י ז א (אויפשטעלענדיג זיך) : ראָזע... איז דאָס טאקע
אן אמת. אז... (האקט זיך אָב).

ר א ז ע (קוקט זי אָן) : וואָס? ...

ל י ז ע (צוגעהענדיג צו דער וואנט און אַנקוקענדיג דאָס
פּאַרטערטעל) : אז ער האָט שוין אן אנדער מיידעל...

ר א ז ע : מען זאָגט... (שמויכעלט).

ל י ז ע : נו, וואָס געהסטו פּאַרנעהמען?

ר א ז ע (דריקט מיט די פלויצעס) : פּאַרנעהמען? ! מיין
נאָט! צו אזא שטופע בין איך נאָך נאָט צו דאנקען ניט דערגאנג-
גען — שלעפען אין געריכט וועל איך איהם ניט. קיין טויזענד
דאָלאַר פאר יעדען קוש, וואָס ער האָט מיר געגעבען וועל איך
ביי איהם ניט פּאַדערען.

ל י ז ע (לאכט) : טויזענד דאָלאַר פאר יעדען קוש! ... עס
וואָלט אזוי פיעל געלט אויף דער וועלט ניט געווען. איך דענק,
אז ווען דו מאַהנסט ביי איהם אַ ניקעל פאר א קוש וואָלסטו
אויף געוואָרען א גביר'מע...

ר א ז ע (אַביסעל פערשעמט) : ניט אזוי ווי דו מיינסט...
 אָבער וואָס געווען איז געווען... איצט איז אלעס אויס...
 ל י ז ע : ארט עם דיר נאָר ניט? ...
 ר א ז ע (נאָכדענקענדיג) : פאר דיר וועל איך זאָגען דעם
 אמת... עם טהוט אזוי וועה, שוועסטער...
 (קעהרט זיך אום מיט'ן פנים צום וואנט).
 ל י ז ע (געריהרט) : האָסטו שוין גערעדט מיט איהם?
 ר א ז ע : יא... אָבער ניט וועגען דעם... איך שפיעל דאָך
 די ראַלע, אזוי ווי מיר וואַלט די גאנצע זאָך ניט אָנגעגאנגען...
 ער איז גאנץ איבערראשט.
 ל י ז ע (פאָרשענדיג) : זעהסטו זיך נאָך אמאָל מיט
 איהם?
 ר א ז ע : יא... ער דארף דאָ באלד אויף זיין... אבער שוין
 דאָס לעצטע מאָל...
 ל י ז ע : צו וואָס?
 ר א ז ע : (שמייכלענדיג) : זעגענען זיך.. ער וויל זיך
 צוגעהן, ווי פריינד.
 ל י ז ע (פעררוואונדערט) : דאָס איז קאָמיש... מיין מיין
 נונג איז, אז קוים פערלאָזט ער מיר, וואַלט איך איהם אפילו
 ניט וועלען בעגעגענען...
 ראָזע (מיט וועהטאָג) : עם איז גרינג צו זאָגען...
 ל י ז ע : געוויס איז עם ניט אזוי לייכט... איבריגענס וועל
 איך דיר לאָזען אליין. איך וויל זיך מיט איהם ניט טרעפען...
 איך קען איהם אין פנים ניט קוקען...
 ר א ז ע : וואָס ביזטו אויף איהם אזוי בייז? ...
 ל י ז ע : איך ווייס... א מאן, וואָס ליעכט ניט טריי זיין
 געלעכטער האָב איך פיינט...
 ר א ז ע (פערטיעפט) : פיינט? ... נאָך אלע זאכען איז
 דאָך דאָס א געפיהל זאך... אבער אויב דו ווילסט געהן וועל איך

דיך ניט אָנהאלטען... עם איז טאַקע בעסער... די צושיידונג וועט
וואהרשיינליך פאַרקומען זעהר טראַגיש (לאכט מיט גאַל).
ל י ז ע : נו, טאָ זיי מיר געזונט... האלט זיך מוטיג.
ר אָ ז ע (ווי בעלידיגט) : דאָס לאָז שוין איבער צו
מיר.

(ליזע אָב).

ר אָ ז ע (אליין) : אַך, ווי דאָס האַרץ קלעמט! גאַט גיב
מיר כח! (עס הערט זיך אַ קלאַפען אין טהיר) דאָס איז ער!...
(כאַפט זיך פאַר'ן ברוסט, געהט עפענען).
ב ע ר מ אָן (ארוינגעהענדיג, בלויבט שמעחן פּערווירט).
ר אָ ז ע : (בעהערשענדיג זיך) : זעצט זיך, מיסטער
בערמאַן.

ב ע ר מ אָן (מאַכט איהר נאָך) : „מיסטער“ בערמאַן!...
ווי לאַנג בין איך אַ מיסטער געוואָרען?
ר אָ ז ע : דאָס ווייסט איהר בעסער...
ב ע ר מ אָן (בעטראַכטענדיג זי) : מיסטער... איהר? !...
אַך, מיין גאַט!... ווי אלץ לאָזט זיך אויס אזוי!
ר אָ ז ע : איהר האָט נאָך טענות? ...
ב ע ר מ אָן (לאָזט אַראַב דעם קאַפּ) : נעוויס... אָבער דאָך
די פּריינדרשאַפט קען מען דאָך נאָך אָנהאלטען...
ר אָ ז ע : פּריינדרשאַפט? יא... איך ווינש אייך ניט קיין
שלעכטס...

ב ע ר מ אָן (בעלויכטען) : מינט איהר עם אמת?
מיין לייעבע ראָזע!
ר אָ ז ע (שמרענג) : אַהן צערטליכקייטען! איך לייעב עם
גיט...

ב ע ר מ אָן (פּערהדוּש'ט) : ראָזע! איהר לייעבט ניט
קיין צערטליכקייטען?
ר אָ ז ע (נאָך שמרענגער) : אלענפאלס ניט איצט און
ניט פון אייך...

ב ע ר מ א ז (קוקט זי אָן אַ בעלידיגטער): יא... אפשר
 ביזטו גערעכט... פארדאָן — אפשר זיינט איהר גערעכט...
 איד קען מיך אלץ ניט אבגעוועהנען פון דעם „דו“...
 ר אָ ז ע (סארקאסטיש): אזוי געפעלט ער אייד, דער
 ליעבער „דו“?...

ב ע ר מ א ז (ענטציקט): יא... לאַמיר זיין ווידער אויף
 דו...

ר אָ ז ע (שמויכעלט זיעגעריש): און יענע מיידעל? ...
 ווי אזוי וועט איהר זיין מיט יענער מיידעל? ...

ב ע ר מ א ז: ראָזע, פייניג מיך ניט!

ר אָ ז ע: איד פייניג אייד? אויב אזוי, געהט אוועק...

ב ע ר מ א ז: אוועקגעהן אין אזא שטימונג? ניין, דאָס
 איז מיר אונמעגליך... אַלרייט, איד געה... אבער מיר מוזען זיך
 שוידען ווי פריינד...

ר אָ ז ע (האַלטענדיג זיך שטאַלץ): געוויס...

ב ע ר מ א ז (בעטענדיג): גיט מיר אייער האנט...

ר אָ ז ע (ציהט איהם אויס די האנט)...

ב ע ר מ א ז: מעג איד א קוש טהאָן? ...

ר אָ ז ע (מוט ווירדע ווי אַ קעניגין): אין האנט—יא...

ב ע ר מ א ז: ערלויבט מיר אויך אין די ליפען...

ר אָ ז ע (ווי בעלידיגט): אין די ליפען! דאָס איז

שוין פון אייער זייט א ביסעל פרעך...

ב ע ר מ א ז: פרעך? וואָס רעדט איהר? ...

ר אָ ז ע (בייז): צוואַגנאר צו פרעך (זי נעהמט צו צור

ריק די האנט) ניין, איד ערלויבט איד אפילו אין האנט אויך
 ניט... איבריגענס, עס איז שוין שפעט... איד האָב נאָך וואו צו
 געהן...

ב ע ר מ א ז (אַ צושומעלטער): ראָזע... איד בעט דיך,

איד קען פון דיר אזוי נישט אוועקגעהן... זאָנדרבאר... דער

געדאנק, אז די, וואָס איז מיר אזוי נאָהענט געווען, זאָל פֿלוצים מיר ווערען אזוי פרעמד, מאכט מיך משוגע... עס איז דאָך אונ־בעגרייפֿליך!... די, וואָס איך האָב אין מיינע אַרימס געהאַלטען, זאָל איך פֿלוצים נישט טאָרען אָנריהרען און אזוי אויף אייביג פֿערלירען... דאָס איז אַ גרויזאמע שטראַף... (נאָכדענקענדיג) אויב אזוי... (קען עס ניט אַרויסזאָגען).

ר א ז ע : אויב אזוי — איז וואָס ?

ב ע ר מ א ז (קומענדיג צו זיך): אויב אזוי, ביזטו מיינע ווידער... איך ווייס ניט פֿון קיין אנדערע... ראָזע, מיינ טייערע... איך קען נישט אוועקגעהן פֿון דיר אַהן אַ קוש!... דו און נאָר דו ביזט מיינע...

ר א ז ע (ווי אַ זיעגערין): וואָס־זשע וועט איצט יענע זאָגען?...

ב ע ר מ א נ ע ז : אַ, דאָס איז געווען אַ מיספֿערשטענדר־ניס, אַ טעות. לייעב האָב איך בלוין דיך.

ר א ז ע (ציהט צו איהם אויס די האַנט): איצט מעגסטו...

ב ע ר מ א ז : און אין די ליפֿען?...

ר א ז ע (קלערט מיט אַ שעלמישער מינע): אין די ליפֿען?

אין די ליפֿען?... נא, זאָל זיין אין די ליפֿען אויך! אַבער מיט אַ בעדינגט... מוזט מיר זאָגען, ווער איז יענע...

ב ע ר מ א ז (ווי פֿערשעהמט): אַך, פרעג ניט... צו וואָס

זאָלסטו פֿערלירען אַ חבר'טע...

ר א ז ע (איבערראשט): איז עס ליזע?

ב ע ר מ א ז (לאָזט אַראָב דעם קאַפּ): יא...

ר א ז ע (לאַכענדיג): אויב אזוי, ביזטו ווערט אַ קוש...

(פֿאלען אַרױן איינע די אַנדערע אין די אַרעמס...)

(פֿאַרהאַנג שניעל).

דער הומאָריסם.

פערזאנען:

פיערמאן, א שריפטשמעלער, א יאָהר עטליכע און דרויסןג,
ביילא, זיין פרוי; אין זעלבען עלטער, זעהט אָבער אויס
פער'חשד'ט און געעלטערט פאר דער צייט.
דער לענדלאָר, א איד פון עטליכע און פירציג
יאָהר.

די סצענע קומט פאר אין ניריאָרק.

פ י י ע ר מ א ז (קומט אַרױן פון גאָס אין קיך, דאָס װױב
שמעהט מיט אַ פּערקאשערטע קלױד, האַלט אין מיטען װאַשען דעם
פּלאַר) : האַר-אַהאַ (לאכט נאָכאַנאַנד).
ב י י ל אַ (קוקט איהם אָן ערשטױנט) : װאַס איז מיט
דיר די שמחה ?
פ י י ע ר מ א ז : קענסט עס נישט פּערשמעהן ? איד קען
דיר נאָר זאַגען אײן װאָרט: פּרנסה...
ב י י ל ע (דערשראָקען) : פּרנסה ? פון לאכען װעסטו
האַבען פּרנסה...
פ י י ע ר מ א ז (מיט געבעט) : איד בעט דיר בײלא, פון
הײנט אָן מוזטו מיט מיר לעבען גוט, װעניגסטענס װען איד װעל
דאַרפּען שרײבען. (דערמאַנט זיך עפעס און צולאכט זיך װידער).
ב י י ל אַ (קוקט איהם אָן) : װאַס איז מיט דיר, זעהסט
דאָך אױס װי אַ חוזק...
פ י י ע ר מ א ז : װי אַ חוזק... חוזק איז איצט מײן
פּרנסה.
ב י י ל אַ (פּערוואַנדערט) : חוזק דײן פּרנסה... ביזט
װירקליך משוגע געװאָרען.
פ י י ע ר מ א ז (ערנסטער) : משוגע געװאָרען בין איד
ניט, מײן עװבא איז אבער איצט, צו מאכען זיך משוגע, (דער-
מאַנט זיך אין עפעס) האַר-אַהאַ : װי מײנסטו, איד װעל קע-
נען?... (פּערמראכט) איד דאַרף בלױז ארײן אין דער שטימונג...
דו זאָלסט מיר אבער נישט קאַליע מאכען מיט דײנע תּחױנות...
ב י י ל אַ : מיט װעלכע תּחױנות ?

פ י י ע ר מ א ז : איך רעד עס וויציג, איך מיין מיט
דיינע טרויריגע שמועסען וועגען געלד און נאך זאכען... פאר
מיר איז דאס איצט סם.

ב י י ל א : דער לענדלאַרד איז שוין דא צוויי מאל גע-
ווען, ער...

פ י י ע ר מ א ז (האקט איהר דערשראָקען איבער) : דער-
צעהל מיר ניט קיין מעשות איצט... איך בעט דיר רחמים, איך
טאָר עס ניט וויסען...

ב י י ל א : (בייז) וואָס זאָגט מען צו איהם? ער וויל
שוין גאָר פון לענדלאַרד ניט וויסען... ער וועט דיר ארויסשמע-
לען אויפ'ן גאָס...

פ י י ע ר מ א ז (פערשטאַפּט זיך די אוירען) : גזל'טע,
הרג'עסט מיר אוועק!... איך טאָר היינט אזוינס ניט הערען, ווען
ניט בין איך קאפּוט מיט מיין נייעם דזשאב...

ב י י ל א : וואָס פאר א נייעם דזשאב? האָסט דאך אין
פויפער א דזשאב ביי דעם פּנקס פון די מתים, האָט מען דען
איהם דיר שוין אויסגעכאַפּט — דיינע קאַלעגען!...

פ י י ע ר מ א ז : הערסטו דאָך, אָט דאָס איז דאָך דאָס
אונגליק... איך האָב בין אהער געהאַט מיין אבטיילונג, דעם
פּנקס פון די מתים, די מודעות שרייבען וועגען די בית-עולם'ס,
דאָס איז געווען אנגעמאַסטען פאר מיר, אין דעם אבטיילונג
האָב איך מיך געפיהלט ווי א פיש אין וואַסער... מיינס א
מודעה'לע וועגען א שטיקעל קרקע אויף א קבר איז געווען אן
אמת שטיקעל שעקספיער... דעם טויט פערשמעה איך דורך און
דורך... אז איך בין געווען א אינגעל, אין מיין שטעדטעל, פלעג
איך גאנצע טעג אבליגען אויף'ן בית-עולם... איז דאך אַכער
אמעריקא... מען כאפּט אויס דעם ביסען פון מויל...

ב י י ל א (דערשראָקען) : ווער האָט דיר דעם פּנקס פון
די טויטע אויסגעכאַפּט?

פ י י ע ר מ א ז : ווער פרענסטו, טאקי דער רעווערענד פון דער רעדאקציע... דאכט זיך א טייערער איד, פסקנ'ט שאלות אלע ווייבער, נעהמט זיך צו מתיר מאכען די עגונות התונה צו האַבען און האָט ברויט בשפע, האָט זיך איהם פערוואַלט מיינע מתים...

ב י י ל א : אַט דאָס רעוורענדיג... איד וואָלט איהם די ציעגענע בערדעל אויסרייסען...

פ י י ע ר מ א ז (ווייכער): ער איז אין גאנצען נישט שולדיג, אביסעל האָט דער „מענעדזשער“ זיך געסטארעט פאר איהם, דער מענעדזשער איז א גרויסער קלעריקאל, טענה'ט ער: אז ביי דעם מתים פנקס פאסט זיך בעסער א רעוורענד.

ב י י ל א : וואָס איז, און דו ביזט דען אן אפיקורס חלילה?

פ י י ע ר מ א ז : נאַרישקייט, אן אפיקורס? זיי וויי-סען, אז איד האָב מיין פליכט צו די מתים ערפילט עהרליך... נאָר געה טענה מיט זיי, בפרט, אז זיי האַבען מיר געגעבען אן אנדער אבטהיילונג אין דער צייטונג...

ב י י ל א : וועלכע?

פ י י ע ר מ א ז (דערמאנענדיג זיך, סטארעט זיך צו זיין פרעהליך): די קיצעלדיגע וועלט... אביסעל משמח זיין דעם לע-זער.

ב י י ל א : וועסטו דאָס קענען?

פ י י ע ר מ א ז (פערטראכט זיך): כ'מיון, וואָס איז שייך קענען... מיט די מתים איז לייכטער, אָבער אז מען מוז... אַט דאָס בעט איד דיך דאָך טאקע — דערצעהל מיר ניט קיין טרויריגע זאַכען: דאָס קען מיר אוועק'הרג'ענען. איד דארף אויף מאַרנען אוועקשטעלען א פאָר פרעהליכע שטיקלעך... גאָט ווייס...

ב י י ל א (כייז): א, דו מרה שחורה'ניק איינער, ער נעהמט זיך אָן צו קיצלען דעם עולם! ביזט דאָך א טויטער

מענש... און וואָס איז מכת דין מאַגען... נעווען ביים דאָקטאר
היינט?

פ י י ע ר מ א ז (דערשראָקען): דערמאן מיר ניט מיינ
מאַגען, איך בעט דיד, איך טאָר עס ניט וויסען...
ב י י א (נאָך מעהר ביי): ער טאָר עס ניט וויסען!...
ביזט דאָך שוין אַ סקעלעט...

פ י י ע ר מ א ז (וואַרפט מיט די הענד): גזלן'טע, הער
אויף!... קוילעסט מיד... איך דאַרף היינט אזוינע זאַכען ניט
הערען... לאָז מיר עפעס אנשרייבען אַ פרעהליך שטיקעל...
ב י י א (פער'יאַושו'ט): אַ פרעהליך שטיקעלע... גע-
פעלט אייך מיינ בעל-שמחה... דער לענדלאָרד דאַרף באַלד קור
מען, און ער וויל פרעהליך זיין...

פ י י ע ר מ א ז (וואַרפט זיך בייז צו ביולא'ן): הערסט
ניט אויף?... ווידער דער לענדלאָרד...

ב י י א (העכסט אויפגערעגט): אויב דער לענדלאָרד
איז דיר וועניג, קומט באַלד דער גראַסערי-מאַן אויף...

פ י י ע ר מ א ז (פערצווייפעלט): דו לאָז מיד אַב היינט
מיט דיינע טרויעריגע ידיעות, וואָרים מיר וועלען בלייבען אַהן
ברויט... איך מוז מאַרנען ברענגען אַ וויציגע זאַכעלע... דאָס
ערשטע מאָל, פערשטעהסט?...

ב י י א (וויל עפעס ענטפערען, נאָר עס עפענט זיך די
טיהר און עס געהט אריין דער לענדלאָרד).

ל ע נ ד ל אָ ר ד : נו, וואָס וועט זיין, היינט איז שוין
דער צעהנטער, איהר צאָהלט זעהר ניט פינקטליך... איך וועל מור
זען אַננעהמען מיטלען...

פ י י ע ר מ א ז (מיט גרויס בקשה אין טאָן סטאַרעט זיך צו
שטויבלען): איך בעט אייך היינטיגעס מאָל ניט אַבעסען מיר
דאָס האַרץ, עס נעהט מיר אין לעבען... איהר פערשטעהט.
ל ע נ ד ל אָ ר ד (פערואונדערט): וואָס הייסט, ניט

אַבעמען אייך דאָס האַרץ? ... וואָס זייט איהר ביי מיר, א בן יחיד? צו וואָס? וואָס מאַכט איהר זיך נאַריש? ...

פ י י ע ר מ א ן (ווייל איהם געבען צו פערשטעהן): פער-
שטעהט איהר מיך מיסטער... איך האָב פערשטעהט איהר מיך
אַזא שטעלע געקראָגען, וואָס איך טאָר נישט האָבען קיין עגמת
נפש... דאָס איז אַזא מיין אבטהיילונג אין מיין צייטונג... ס'איז
אַ פּרעהליכע אבטהיילונג, פערשטעהט איהר מיך, זעהר א פּרעה-
ליכע אבטהיילונג...

ל ע נ ד ל אָ ר ד (מיט אויסגעשטעלטע אויגען): הייסט
עס, אז איך זאָל אייך נישט מאַהנען... און געבען אייך פרייע
וואָהנונג...

פ י י ע ר מ א ן : ניין, ניט דאָס... פערשטעהט איהר
מיך, ביז אהער האָב איך געהאט מיין אבטהיילונג וועגען די
מתים, סעמעטעריע און דאָס גלייכען... דאמאָלס וואָלט מיך
אפילו נישט געארט, איהר זאָלט מיך ארויסשטעלען אויפ'ן
נאַס, איצט אָבער, פערשטעהט איהר מיך, האָט די מתים דער
רעוורענד אין די רעדאקציע איבערגענומען און מיר האָט ער
איבערגעגעבען די קיצעלדיגע וועלט, ס'איז אַזא מיין אבטהייל-
לונג צום לאַכען... א צייטונג דארף האָבען אלץ, אומעטינגעס און
פּרעהליכעס, ווי א טהעאטער לַמישל... נו, האָט מען מיר אַנ-
שטאָדט די מתים מפּצה געווען מיט דער פּרעהליכער אבטהייל-
לונג... היינט פערשטעהט איהר מיך, מוז איך אָנשרייבען די
ערשטע פּרעהליכע זאָד... נאַטירליך, דארף עס זיין געראַטען,
ס'הייסט וויציג, פול מיט הומאָר... נו, אז איהר וועט מיך „בא-
דערען“ מיט דירה געלד, וועל איך דען קענען?

ל ע נ ד ל אָ ר ד : דאָס זיינען תּרוצים, איך וויל פון אזוי-
נע זאַכען ניט וויסען, פון מיינעט וועגען מענט איהר בעגראַד-
בען מתים, פון מיינעט וועגען מענט איהר קיצלען אייערע לע-
זער — איך וויל דירה געלד, מאַרגען פריה וועט איהר מיר מיר
זען געבען... (לענדלאַנד ביי זאָב).

פ י י ע ר מ א ז : נו, ווי עס איז פטור געווארען... דער
 גראַסערי-מאן זאָל כאַטש היינט נישט קומען..
 ב י י ל א : און אז ער וועט מאַרגען קומען, איז שוין
 גוט ?

פ י י ע ר מ א ז (מיט געבעט) : דו אויך...
 ב י י ל א יא, איך אויך...
 פ י י ע ר מ א ז : גזלן'טע, לאָז מיר שרייבען א פרעהליכע
 זאך אויף מאַרגען...
 ב י י ל א (בעטראכט זיך און געהט אַוועק פון איהם עפעס
 מורמלענדיג, אַ לאַנגע פויזע).

פ י י ע ר מ א ז (אויפ'ן קול) : מיר איז גוט! מיר איז
 גוט! ... אלץ איז א ליגען : דער לענדלאַרד מיט'ן גראַסערי
 מאַן, דער מאַגען מיינער קאַכט אויסגעצייכענט... עס וועט זיין
 מאַרגען א פרעהליכע זאך.. (זעצט זיך שרייבען, שרייבט אַן עטליכע
 ציילען און לאַכט צו ביילע'ן) הערסטו ביילע, עס געהט! נישט
 ערגער פון די מתים... דער עולם וועט צופלאצט ווערען פאר גע-
 לעכטער...

סינדרער.

פ ע ר ז א נ ע ן :

יאזעף, א יונגערמאן פון א יאָהר דרויסן.
אידאָ, זיין פרוי, א יאָהר זעקס־און־צוואנציג.
ביילע, אידאָס אַ שוועסטער, פינף־און־דרויסיג יאָהר אַלט.
אייב, אַ אינגעל פון ניין יאָהר.
בעני, אַ אינגעל פון אַכט יאָהר.
בעסי, אַ מוידעלע פון זיבען יאָהר.
אַ קינד, אויף דער ברוסט.
אַלע ביילעס קינדער.

די סצענע קומט פאר אין ניריאָרק, אין דאָן־טאָן.
אַ זונטאָגדיגער פרייהלינג־טאָג, נאַכמיטאָג, אירא זיצט אין
אַרױס־מעבלירטען פראַנטימער און האַלט אַ בריעף אין
האַנד, די אויגען איהרע קוקען אָבער אין דער זייט, ווי
זי וואַלט געווען שטאַרק פערטראַכט,
עס געהט אַרױן יאָזעף פון צווייטען צימער.

י א ז ע פ : נו, אירא... וואָס טראַכטו? ווילסט אפּשר
אויס־טראַכטען אַ מיטעל, ווי אזוי רייף צו ווערען?
א י ד א (פרויעריג): אויף דעם האָף איך שוין נישט.
איבעריגענס, יאָזעף, יאָג איך מיך גאָר נישט אזוי שטאַרק נאָך
רייכקייט.

י א ז ע פ : רייכקייט... עס רעדט זיך נאָר אזוי... מיין
נען מיין איך, איך זאָל זיך אַרױפֿאַרבייטען כאָטש אויף פינף־
און־צוואַנציג דאָלאַר די וואָך, דו זאָלסט נישט דארפֿען געהן
אַרבייטען... מיין טייער טייבעלע! (נעהמט זי צערטליך אַרום).
א י ד א (שוואַך אַבשטויסענדיג איהם): לאָז מיך אָב,
איך בעט דיך.

י א ז ע פ : דו ביסט ביין, אירא?
א י ד א (פרוינדליכער): ניין, איך בין נישט ביין...
איך האָב געלייענט דעם בריעף פון דער מאַמען, וואָס איך האָב
נעכטען פאַרנאָכט בעקומען פון יוראָפּ.

י א ז ע פ : וואָס שרייבט זי? זי וויל אודאי עטליכע
דאָלאַר... מומה נפשֿה, וועלען מיר אַברייסען פון אונזערע וויי־
דזשעס און שיקען איהר.

א י ד א : זי בעט נישט און דאַרף נישט קיין געלד...

י א ז ע פ : וואס דען ?
 א י ד א (ווי פערשעמט) : זי פאָדערט נאָר עפעס אַנ-
 דערש.
 י א ז ע פ : וואָס, צום ביישפּיעל ? ...
 א י ד א (שוואַד) : ווייס איך וואָס... (דרייטער) און
 אפשר איז זי טאַקע גערעכט ?
 י א ז ע פ : ווייז אהער דעם בריעף.
 א י ד א : עס איז רעכט, אז דו וועסט נישט לייענען מיין
 מאַמעס חכמות... אַ אידענע פון דער אַלטער וועלט... זי ווייס
 נישט פון היינטיגע המצאות...
 י א ז ע פ : (נייגיריג) : וואָס, למשל, שרייבט זי ?
 א י ד א (מיט אַ טרויעריגען שמייכל) : זי הייסט מיר
 דאָקטאָרען זיך.
 י א ז ע פ : וואָס איז דען ? האָסט איהר געשרייעבן, אַז
 דו ביזט קראַנק ?
 א י ד א (בייז) : ביסט אַ נאַר.
 י א ז ע פ : פּלוצלונג אַ נאַר געוואָרען... דאָס שטעהט
 אויך אין דיין מאַמעס בריעף ?
 א י ד א : ניין, דאָס זאָג איך אליין...
 י א ז ע פ : פאָרוואָס בין איך אַ נאַר ?
 א י ד א (ערנסט) : ביסט אַ טרום.
 י א ז ע פ : שוין אַ טרום אויך ?
 א י ד א (פעסט) : יאָ... איך אויך. מיר זיינען נאַרען און
 טרוסען... מיר, די היינטיגע, די כלומרשט ענטוויקעלטע, בעד
 וואָסמייניגע... די מאַמע אָבער ווייס פון קיין חכמות נישט... זי
 מאַהנט אַן אייניקעל...
 י א ז ע פ (ווי ערוואַכענד) : אַהאָ ! אַ קינד ! (געהט
 אַרום היין און צוריק איבער'ן צימער).
 א י ד א : יאָ, אַ קינד... זי הייסט מיר געהן צו אַ דאָק-
 טאָר... קורירען זיך... (סאַרקאָסטיש) די קליינשטעדטעלדיגע אי-

דענע ווייס נישט, אז איך בין שוין געווען ביי א דאקטאר א פאר
מאָל, ווי אזוי קיין קינדער נישט צו האַבען...
י א ז ע פ : אַט וועל איך זיך אפשר אינגיכען ארויפאר-
בייטען אויף העכערע וויידזשעס... דו וועסט נישט דאַרפען גע-
הען אַרבייטען, פערשטעהסט, מיין טייערע? (געהט צו צו איהר
און קושט זי מיט גרויס ליעבשאַפט).

א י ד א (ווערט געריהרט) : אַט דאָס זאָג איך דאָך, אז
מיר זיינען טרוםען. און מיט קלענערע וויידזשעס קען מען זיך
נישט ערלויבען קינדער צו האַבען? ... (זי צעוויינט זיך). יאַזעף,
עס איז מיר זעהר אומעטיג. איך בענק אזוי נאָך אַ קינד... אפטר-
מאָל פארנאכט, אז עס ווערט פינסטערליך אין האַל, איך געה
דורך און זעה א וועלכעס קינד אויף די טרעפ זיצען, מעג עס
זיין אַן אַרימס, א שמוציגעס, האפ איך עס און קוש עס אויס
די גליעדער. קומט די מוטער פון קינד, דאן אנטלויף איך פון
קינד כבושת ננב... איך בין דאָך עפעס א היינטיגע, האלט נישט
פון קינדער...

י א ז ע פ (זיפצט).

א י ד א (היציגער) : און וואָס איז דאָס אומגליק, אז
מען געהט וועניגער וויידזשעס? ... אַט, מיין שוועסטער דאָ,
זי איז אַ פראַסט ווייבעל, איהר מאן פערדינט, דאכט זיך, וועני-
גער ווי דו, און דאָך...

י א ז ע פ (איראַניש) : ביזט איהר מקנא?

א י ד א : אפשר יאַ... (פויזע). איך האָב איהר געשריעד
בען, זי זאָל קומען אהער. עס קען זיין, זי זאָל טאַקע באלד קו-
מען... זי האָט אפילו געבעד קיין צייט נישט. שטענדיג מיט די
קינדער האָט זי צו טאָן... אפשר וועט זי קומען...

י א ז ע פ (איראַניש) : אַ גרויס גליק. „אַנגעפלאַדיעט“
אזוי פיעל קינדער, לעבען אלע אין שמוץ, אין דחקות... ניין, זאג
דיר, וואָס דו ווילסט... מיר געפעלט עס נישט...
(עס הערט זיך אַ קלאַפען אין מיר).

א י ד א : יאָזעף, געה עפען, עמיצער געהט.
 (יאָזעף געהט אויפמאָכען די טיר. עס שוימען זיך אַרײַן אין
 צימער אייב, בעני, בעסי, נאָכדעם ביילע מיט אַ קינד אויף ד הענד).
 א י ד א (דערפרעהט) : א, ביילע! גוט, וואָס דו ביזט
 געקומען... וואָס מאכסטו? (זי צוקושען זיך) און דאָס איז ריין
 קלייניקע... (וויל דאָס קינד געהמען צו זיך, דאָס קינד צעוויינט
 זיך).

ב י י ע : וואָס רעדסטו... זי וועט דען געהן צו אַ
 פרעמדען? אַט נאָר אויף די הענד און אויף די הענד.
 א י ד א (פערזאָרגט) : האָסט פון זיי גענוג, נעבעך...
 ב י י ע : קיין ביי נישט... זיי האַדעווען זיך אויס...
 אַט אייב איז שוין אַ פערדינער (לאכט).

(איידא און יאָזעף ווענדען זיך צו אייב'ן. יענער פערשעמט זיך)
 א י ד א : אזוי, אייב, דו פערדיענסט שוין געלד... וואָס
 טהוסטו דען?

א י י ב (מיט גרויס גדלות) : איך פערקויף שבת נאָכ'ן
 סקוהל „הענקיטשיפס“ און פייפערס.

ב י י ע (שמייכלט מוטערליך) : אז אָך און וועה צו זיין
 פרנסה! פונדעסטוועגען פערדיענט ער אַ האַלבען דאָלאַר...

י אָ ז ע פ : א, איז ער דאָך טאַקי אַ לייט. וואָס טהוט
 ער מיט'ן געלד? מוז אורדאי אויסספענדען אויף קענדי?

ב י י ע : דאָס דוקא נישט... ער גיט אוועק ביז אַ גראַד
 שען... עס קומט צוניץ... און בעני, מיינט איהר, פערדיענט שוין
 אייך אַ קוואַדער אַ וואָך (לאכט).

א י ד א (לאכט לוסטיג) : אַ נאנצען קוואַדער...
 י אָ ז ע פ : וואָס טהוט ער?

ב י י ע (מיט עניוות) : איך הייס איהם אַ פנים, נאָר
 ער וויל אַליין... שבת און זונטאג פריה האפט ער זיך ארויס מיט
 א בערשטעלע און אַ קליין בענקעלע און מאכט אַ „שיין“, ווער עס
 וויל... ער גיט מיר אויך אוועק אינגאנצען...

א י ד א (לוסטיג): שפייזער!
 ב י י ל ע : וואס מיינט איהר, מיר האָפּען טאקע, אז זיי
 וועלען אונז אמאָל שפייזען... זיי זאָלען זיך נאָר אויסהאַדע-
 ווען...

(יאָזע מיט אידען קוקען זיך איבער).
 ב י י ל ע : און דו אידא... נאָך אלץ אזוי אָהן א קינד...
 פע, עס געפּעלט מיר נישט...

א י ד א (סארקאסטיש): מייַן יאָזעף דארף אָנהויבען נעה-
 מען מעהר וויידזשעס... (רעדט צום קינד): שא, שא! (דאָס קינד
 ציחט זיך צו איהר. זי ווערט דערפרעהט) קום, טייערינקער, קום צו
 מיר. (דאָס קינד געהט, אידא נעהמט עס ליעב ארום און געהט אַרום
 איבער'ן צימער, זינגענדיג אַ קינדיש ליעדעלע).

ב י י ל ע : נישקשה, וועסט קענען זיין אַ מאַמע...
 י אָ ז ע פ (ליעב אַנקוקענדיג אידען מיט'ן קינד): מיר
 האָפּען...

1889

פ ע ר ו א נ ע ו :

שטארק, א מאן פון אונגעפעהר 35 יאָהר.

שטילמאָן, אין דעם זעלבען עלטער.

ראַזע, אַ פרוי פון אַ יאָהר 30.

די סצענע שטעלט פאַר אַ גרויסען זאַל, רויך מעבלירט,
לינקס אַ סאַמעטענער פאַרהאַנג, וואו עס געפינט זיך די
צווייטע אבטהיילונג פון זאַל. אווענד. דער זאַל איז
העל בעלויכטען. שטאַרק, אַ זעלבסטצופריעדענער מיט אַ
גליקליכען שמייכל אויף די ליפען, שפאצירט אַרום אי-
בער'ן זאַל. געהט צו צו דעם פאַרהאַנג, נעהמט איהם פאַר-
נאַנדער און מורמעלט.

ש ט א ר ק (פאר זיך): זי שלאָפט... גליקליך ווי אַ
קינד... ריין פון זינד... זאַל זי שלאָפען. (מאַכט צו צוריק די צוויי
טהיילען פון פאַרהאַנג, דערהערט קלינגען). ווער זאַל עס זיין?
(געהט עפענען די טהיר).

ש ט י ל מ א ז (געהט אַרײַן שמיל, מיט געמאַסענע טריט,
די ליפען פערביסען, ווי ער וואַלט מורא האַבען זיי אויפצומאַכען,
עס זאַל פון מויל נישט ארויספליהען אַ סוד. ענדליך מורמעלט ער
אַרויס): גוטען אַווענד.

ש ט א ר ק : גוטען אַווענד (גענעצט צופריעדען).

ש ט י ל מ א ז : מעג איך זיך זעצען?

ש ט א ר ק (גענעצט געמאַכטערהייט): וואָס פרענסטו?

ש ט י ל מ א ז (קוים שמייכלענדיג): ווייס איך... איך

האַב מורא דו זאַלסט מיר נישט הייסען ארויסגעהן.

ש ט א ר ק : נו, אזוי ווייט בין איך נאָך נישט שלעכט.

(שמייכלעט).

ש ט י ל מ א ז : יא... אזוי ווייט נאָך נישט. (זעצט זיך

אַבידער. — פאַוזע).

ש ט א ר ק : האַסט עפעס צו זאַגען? ...

ש ט י ל מ א ז : אַ סך.. זעהר א סך...
 ש ט א ר ק (גענעצט) : פאר א סך האב איך ניט קיין
 געדולד. וואָס? וויעדער טענות...
 ש ט י ל מ א ז : האָסט מורא פאר מיינע טענות? ...
 ש ט א ר ק : מורא? גאָט בעוואַהר... איך האָב קיין
 מאָל ניט מורא געהאט פאר שטארקערע, בפרט פאר דיר.
 ש ט י ל מ א ז : אזוי שטארק פיהלסטו זיך?
 ש ט א ר ק : געוויס... ווען איך וואָלט ניט געפיהלט אין
 מיר א גרויסע מאכט וואָלט איך ניט בעזעסען דעם דאָזיגען
 זאָל.
 ש ט י ל מ א ז : (שמייכלט) : וואָלט דער דאָזיגער זאָל
 מיינער געווען.
 ש ט א ר ק : מעגליך... איך וויל עס ניט לייסקענען.
 ש ט י ל מ א ז : לייסקענען? אלע ווייסען, אז דו האָסט
 מיך בערויבט...
 ש ט א ר ק : דאָס הייסט ניט בערויבט... קיין רויבער
 בין איך ניט... איך האָב בלויז געהאט די מאכט און אלעס איז
 צו מיר אריבערגעגאנגען.
 ש ט י ל מ א ז : אפילו מיין יונגישעהן ווייבעל...
 ש ט א ר ק (גוטמוטיג) : אפילו דיין יונג, שעהן וויי-
 בעל... איבריגענס שעהן איז זי ערשט ביי מיר געוואָרען... אבער
 לאָמיר ניט רעדען אזוי הויך. זי שלאָפט דאָ אונטערן פאָרהאנג
 זי קען זיך אויפכאפען און זיך איבערשרעקען...
 ש ט י ל מ א ז : ניין, זי שלאָפט אלע מאָל נאנץ גע-
 שמאק... איך קען איהר שלאָפן...
 ש ט א ר ק : אלזאָ, וואָס ווילסטו זאָגען?
 ש ט י ל מ א ז : זאָגען? זאָגען וויל איך גאָר ניט... איך
 וויל נאָר אביסעל פילאָזאָפירען!
 ש ט א ר ק (קוקט איהם אָן פערוואונדערט) : וואָס עפעס

אין מיטען דערינען. ווייסט דאך, אז צו פילאָזאָפיע האָב איך קיינמאָל קיין נייגונג ניט געהאט.

ש ט י ל מ א ז : יא, אבער איך — יא. די לעצטע צייט, זייט דו האָסט דאָס געשעפט פון מיר אוועקגערויבט און מיין ווייב, בין איך שטענדיג פערטראכט: ווי אזוי איז דאָס געשעהן. ש ט א ר ק : איינפאך: איך בין שטארקער פאר דיר... איך האָב די מאכט.

ש ט י ל מ א ז : מאכט? יא... געוויס... (פאָזע). און ווי וועט זיין, אז איך וועל קריעגען די מאכט? ש ט א ר ק (שמייכלעך): דאָס קען קיינמאָל ניט פאר-סירען. מיט דער מאכט ווערט מען געבאָרען...

ש ט י ל מ א ז : געבאָרען... הם... טשיקאווע... אָט ווע-גען דעם טאָקע טראכט איך: צו איז מאכט א צופאל, אָדער עס ליעגט אין דעם מענשען'ס נאָטור...

ש ט א ר ק : דו ברעכסט זיך אומזיסט דעם קאָפּ. מאכט איז ניט קיין צופאל. אזעלכע שלים-מזל'ס, האָב איך קיין פאר-איבעל ניט, ווי דו, ווילען זיך איינגרעדען, אז עס איז א צופאל, אז ס'ווענדעט זיך אָן קאפּריז פון דער השגחה ווי איהר פילאָ-זאָפישע שלים-מזל'ס רופט עס... א, איך ווער שוין באלד אליין א פילאָזאָף (לאכט).

ש ט י ל מ א ז : אביסעל פילאָזאָפיע קען דיר ניט שא-דען... ווער ווייס — אפשר וועסטו אויך אמאָל א שלים-מזל ווערען, וועט עס דיר צוניץ קומען.

ש ט א ר ק : איך בין היינט צו גוטמוטיג געשטימט. זאָנסט וואָלט איך דיר דיינע לעצטע ווערטער ניט געשווייגען — איך וועל ווערען א שלים-מזל? — קיינמאָל ניט!

ש ט י ל מ א ז (שמייכלענדיג קוים בעמערקבאר): מעגליך... אז ניט... אבער מיין מיינונג וועגען מאכט איז אן אנדערע. ש ט א ר ק (נייגעריג): נעמליך?

ש ט י ל מ א ז : נעמליך, אז אָט היינט האָסטו זי און
מאַרנען האָב איך זי, די מאכט, מיין איד.
ש ט א ר ק : דו רעדסט נארוישקייטען.
ש ט י ל מ א ז (שטאַלנער) : בעלידיג מיך ניט...
ש ט א ר ק (בייז): וואָס איז דען ?
ש ט י ל מ א ז (שטאַלץ) : אזוי... איד האָב ניט ליעב, אז
מען בעלידיגט מיך...
ש ט א ר ק (מיט חוזק) : ביזט א גאנצער שיסער גע-
וואָרען...
ש ט י ל מ א ז (טראַציג) : אפשר יא... איבריגענס בין
איד געקומען ברעכען דיין מאכט.
ש ט א ר ק (לאכט) : עם אמוזירט מיך. איד פערשפאָר
צו געהן מיט ראָזע'ן אין טהעאטער: ער איז געקומען צוברעכען
מיין מאכט! ווי געפעלט עם איד ? (לאכט געזונד און צופריע-
דען).
ש ט י ל מ א ז (אריינלעגענדיג די רעכטע האַנד אין טאַש) :
לאך נישט!
ש ט א ר ק (לאכט נאָך שטאַרקער).
ש ט י ל מ א ז : איבריגענס — לאַך... דו ביזט דאָך אז
אַלמעכטיגער...
ש ט א ר ק : געוויס!
ש ט י ל מ א ז : ביזטו זיכער ?
ש ט א ר ק : נאָך ווי.
ש ט י ל מ א ז (געהט צו געהנטער צו איהם, קוקט איהם אָן
מיט פויערזיגע, אָבער שמויכלענדיגע בליקען) : קיין מינדעסטער
צווייפעל ?
ש ט א ר ק : דער וואָס האָט די מאכט צווייפעלט ניט.
ש ט י ל מ א ז : און איצט ?
ש ט א ר ק (דערשראָקען) : שטילמאן! וואָס בעדייטעט
עם ?

(פאר שטארק'ס אויגען גיט א בליץ דער שפיץ פון א רעוואָל-
ווער).

ש ט י ל מ א ז : דאָס איז א רעוואָלווער געלאָדען... זיי
פאַרזיכטיג, וואָרים איין דריק און דו ליגעסט מיט דיין מאכט,
ווי א פּגראַף אויף דר'ערד... נו, וואָס זאָגסטו איצט וועגען מאכט?
ש ט א ר ק (שטאַמלענדיג) : נאַטירליך... אזוי אונער-
ווארטעט... אבער בערוהיג זיך, שטילמאַן...
ש ט י ל מ א ז : איך בין גאנץ רוהיג... זיי רוהיג בלויז
דו... ווייל איין וואָרט, וואָס עס וועט מיר ניט געפּעלען פון דיר,
קען דיר טויטען...
ש ט א ר ק (בלויך און דערשראָקען) : אַ, יאָ! איך בין
רוהיג.

ש ט י ל מ א ז : דיין מיינונג וועגען מאכט?
ש ט א ר ק : נאַטירליך, מיר מאכען אָפט טעות'ן...
ש ט י ל מ א ז : ניין, דאָס שטעלט מיר ניט צופרידן.
דען — דו זאָג דייטליך: דו ביזט א נישטיגקייט.
ש ט א ר ק : בעליידיגסט מיר.
ש ט י ל מ א ז : קיין דינגעניש ניט! איך האָב איצט די
מאַכט, אלזאָ: (שטעלט אן דעם רעוואָלווער).
ש ט א ר ק : נאַטירליך...
ש ט י ל מ א ז : וואָס, נאַטירליך?
ש ט א ר ק (גאנץ שטיל) : איך בין א נישטיגקייט.
ש ט י ל מ א ז : איצט זעה איך, ווי וואָהר עס איז: ביזט
אַ נישטיגקייט און א לומפ. אַ יאָ, ביזט א לומפ?
ש ט א ר ק : מעהר אָדער וועניגער...
ש ט י ל מ א ז : און איז מאכט גלויבסטו נאָך?...
ש ט א ר ק (פּילזאָאָפּיש) : וואָס איז מאכט... א נאַ-
רישער צופאַל. א פּערבלענדעניש...
ש ט א ר ק : אַט איצט האָב איך דיר גערן, ערסט ווי

א פילאָזאָפּ, ווי א שלים-מזל, ווי איד האָב פאראכטאַגען גע-
רעדט... (פאזע) און זי שלאָפט?

ש ט א ר ק : יא... זי האָט מיין חרפה ניט בייגעוואָהנט...

ש ט י ל מ א ז : איד האָב געוואָלט זי זאָל יאָ ביינוואָה-

נען... געה וועק זי אויף...

ש ט א ר ק (פערצווייפעלט) : א, ניין, ניט זיי אזוי

גרויזאם... נוין ניט אויס דיין מאכט געגען א שוואַכערען...

ש ט י ל מ א ז (גרויסמוטיג) : גוט... טאָ פערלאָז גלייך

דאָס הויז... איד וויל דאָ בלייבען אליין מיט איהר...

ש ט א ר ק (כאפט זיך אָן) : א, אויב דו לאָזט מיך אָפּ,

געה איד אוועק מיט פערגעניגען... זי איז דאָך דיין ווייב... איד

האָב זי ביי דיר אוועקגענומען מיט מיין מאכט, — איצט קלינגט

עס אזוי וויציג... אדיע... ווען זאָל איד צוריק קומען?

ש ט י ל מ א ז : וועסט שוין קומען צו מיר...

ש ט א ר ק : זיכער, זיכער! געהם זי געזונטערהייד... זי

זאָל נאָר וועלען.

ש ט י ל מ א ז : א, זי וועט שוין וועלען...

(שטאַרק אָב).

ש ט י ל מ א ז (פונאָנדערנעהמענדיג די צוויי טהיילען פון

פאַרהאנג, עס בעווייזט זיך אַ ברויטע בעט. ביי אַ ווינקעל, איינ-
געוויקעלט אין קישענס ליעגט ראָזע אין די קליידער און שלאָפט).

ש ט י ל מ א ז (אריינלעגענדיג דעם רעוואָלוער צוריק אין

טאַש) : ראָזע!

ר אַ ז ע (וועקענדיג זיך) : שטאַרק?

ש ט י ל מ א ז : שטעה אויף, ראָזע.

ר אַ ז ע (דערקענט נישט די שטימע) : שטאַרק, ניב מיר אַ

קוש...

ש ט י ל מ א ז : ווארט א ווילע...

ר אַ ז ע (כאפט זיך אויף, דערזעקט שטילמאן'ען און בלייבט

פערווירט) : שטילמאן, ווי קומסטו אהער? ...
 ש ט י ל מ א ז : איך בין געקומען דיר געוואָהר ווער
 רען, זעהען וואָס דו מאכסט. (נעהמט זי אָן ביי דער האַנד).
 ר א ז ע (בייז) : לאַז אָב, צווישען אונז איז איצט אלעם
 צוריסען.

ש ט י ל מ א ז : געוויס, געוויס...
 ר א ז ע : וואָס טהוסטו דאָ? און וואו איז שטארק?
 ש ט י ל מ א ז : מיט שטארקען איז שוין אויס... (לאַכט).
 ר א ז ע : וואָס מיינסטו אויס... שלים-מזל איינער. (ווייל
 אַרויס פון בעט).

ש ט י ל מ א ז : ליעג נאָך! ...
 ר א ז ע (שטופט איהם אָפּ) : ריהר מיר נישט אָן, ביזט
 מיר דערוויעדער... (שרייט) שטארק... שטארק! וואו ביזטו?
 ש ט י ל מ א ז : שטארקען האָב איך געהייסען געהן...
 ר א ז ע : דו איהם? ווי אזוי, וואָס פלוידערסטו? ביזט
 משונע געוואָרען? ...

ש ט י ל מ א ז : אפשר הייסט עם משונע... איך האָב
 איהם געצייגט אַ רעוואָלווער... גלויבסט ניט? נאָ זעה!
 (נעהמט אַרויס פון טאַש און צייגט איהר).

ר א ז ע (דערשראָקען) : מיין נאָט, ווי קומט עם צו
 דיר? ...

ש ט י ל מ א ז : איך האָב מיר איבערנעלעגנט... פער-
 שטעהסט, איך האָב ערפאָהרען, אז מיט די מעכטיגע מוז מען זיך
 בעגעהן ווי מיט הינט... אד, ווי ער האָט זיך דערשראָקען. דער-
 הונד.

ר א ז ע : ווער האָט זיך דערשראָקען?
 ש ט י ל מ א ז : דיין מעכטיגער שטארק! ...
 ר א ז ע : ווירקליך?

ש ט י ל מ א ז : נאָך ווי.. ער האָט מיר צוגעגעבען, אז
ער איז נישטיגקייט און א לומפ און איז געלעגען ביי מיינע
פּיס... עס איז געווען א הערליכע סצענע...

ר א ז ע (שמויכעלט) : ביזט דאָך גאָר א גאנצער העלד
געוואָרען... אינטערעסאנט.

ש ט י ל מ א ז : זעהסטו!

ר א ז ע : אויב אזוי דריק איך דיר די האנד.

ש ט י ל מ א ז : און מעהר גאָר נישט? ... א, דו שלעכט
ווייבעלעך...

ר א ז ע (שעלמיש) : ווילסט, איך זאָל דיר טאקע א קוש
געבען?

ש ט י ל מ א ז : געווייס...

(כאפט איהם אַרײַן אין איהרע אַרעמס).

ר א ז ע : אינטערעסאנט... איז ער געלעגען פאר דייןע
פּיס...? אַט דער מעכטיגער מאַן...

ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : שמעל זיך פאָר!

ר א ז ע : יא, ווירקליך — מאַדנע... ער האָט ביי מיר
אַלעס פערלאָרען...

ש ט י ל מ א ז : און איך?

ר א ז ע : א, דו האָסט ביי מיר צוריק געוואונען...

ש ט י ל מ א ז : אַלעס?

ר א ז ע (שעלמיש) : אַלעס... אַלעס...

(עס הערט זיך אַ קלינגען).

ר א ז ע : ער קומט דאָך צוריק...

ש ט י ל מ א ז : איך בין זיכער, אַז מיט פּאַליציי.

ר א ז ע (געריהרט) : ער וועט דיר אַרעסטירען?

ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : מעגליך...

ר א ז ע : א, ניין, איך וועל ניט ערלויבען. דער פּייגלינג!

ניין! כּעהאַלט דעם רעוואָלווער... ניב מיר איהם אהער, איך וועל

איהם כּעהאַלטען ביי מיר... געה עפען!

ש ט י ל מ א ז (געקומט אויפמאכען. עס געהט אריין שטארק מיט צוויי פאליציי לייט).

ש ט א ר ק (אָנווייזענדיג אויף שטילמאָן'ען): אַ, יעד איז דאָס!

ר א ז ע (לויפט צו): וואָס איז?

ש ט א ר ק: בעזוכט איהם!

(די פאליציי בעזוכט שטילמאָן'ען).

א י ז פ א ל י צ י ס ט: ער האָט ניט קיין רעוואָלווער.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר: ווירקליך..

ר א ז ע (מאכט זיך כאלו לא ידעה): וואָס פאר א רע-

וואָלווער — ער איז מיין מאן און איז געקומען נאָך מיר.

ש ט א ר ק: דו ביזט דאן געשלאָפען. דאָן... וואָס ווייס-

טו דען. פערלאָזן זיך אויף מיין...

ר א ז ע (אויפגערעגט): אַ, דו פייגלינג, לומפ, אויף

דיר זיך פערלאָזען! ... (צו די פאליציי לייט): דער הערר שטארק

מאכט א בלכול... איד בין ניט געשלאָפען... ער וויל רואינירען

מיין מאן...

ד י פ א ל י צ י י ל י י ט (העפליד): אויב אזוי

ענטשולדיגט... (צו שטארק'ען): דאָס עדות זאָגען פון אַ דאָמע

מוזען מיר אָננעהמען, בעיאָנרערס, ווען קיין שום רעוואָלווער

האָבען מיר ניט געפונען.

ר א ז ע: ווי קומט צו מיין מאן הערר שטילמאן, א רע-

וואָלווער... א געמיינער בלכול!

(די פאליציי אָב).

ר א ז ע (צו שטארק'ען): ביזט א נאָר און א פיינד

לינג...

ש ט א ר ק (איבעראשט): ראָזע!

ר א ז ע: איד האָט דיד! (צו שטילמאָן'ען): קום, שטיל-

מאן. פערציית מיר...

ש ט י ל מ א ז : אַדיע, שטארק. נו, וואָס איז עפעס מכח
מאַכט...

ש ט א ר ק : ביזט א העלד מיט א רעוואָלווער...
ש ט י ל מ א ז : שוטה — דער רעוואָלווער איז א קינ-
דערשער, צום שפיעלען, ניט צום שיסען... דו האָסט זיך אומ-
זיסט געשראַקען.

ר א ז ע (נעהמט ארויס דעם רעוואָלווער פון אונטער דער
בלוזה, וואו זי האָט איהם בעהאַלטען): ווירקליך — האַ — האַ —
מיין העלד! און פאר אזא רעוואָלווער האָט ער זיך דערשראַקען...
שטילמאן! ביזט ווירקליך א העלד! .. קום!

ש ט י ל מ א ז : נו, שטארק... וואָס איז עפעס מכח
מאַכט... א געבוירענע זאך אדער א נאַרישער צופאַל?...
ש ט א ר ק (בלויבט שטעהען אונבעוועגליך מיט אַן אַראַב-
געלאָזטען קאַפּ...)

(פאַרהענג. לאַנגזאַם).

ז' שפ"מ.

פ ע ר ז א נ ע ן :

לאה, א מוידעל פון א יאָהר זיבען־און־צוואנציג, מיט א פערוועלקט
געזיכט, האַלב אויסגעלאָשענע אויגען. א נויטאָרין.
בילקע, א יונג מוידעל, מיט א בליהענדען געזיכט, שווארצע ברע־
נענדיגע און גוטע אויגען, אויף שכירות ביי לאה'ן.
די אַלטע מוטער, א אידענע פון א יאָהר פינף־און־זעכציג, געהט
אוינגעבויגען, רוקט זיך אין שטיבעל ווי א
שאַטען, רעדט שמיל מיט א קרעכץ.
איסאק, א בחור פון א יאָהר דרייסיג, מיט אן ערנסט פנים, טראַגט א
שווארצע בלוזע.

די סצענע קומט פאָר אין אַ פּראָווינציעלער שטאָדט אין דער ליטא, אין די לעצטע יאָהרען נאָך דער רוסישער רע-וואָלוציע.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין שטיבעל, ביי דער מיר — רעכטס — אַן אויווען; קעגענאיבער דער מיר ביים איינ-ציגען פענסטער, וואָס קוקט ארויס אין שמוציגען הויף, אַ הילצערנער נישט-געפארבטער מיש, אויף וועלכען עס זייגען אַנגעוואָרפען וועשצייג; נעבען מיש שטעהט אַ נייהאַמאַשין און אַ טאַבורעט. ביי די איבעריגע צוויי שוואַרצע ווענד פון שטיבעל שטעהען — רעכטס אַ בעמעל מיט בעט-צייג, לינקס אַ הילצערנע סאַפקע. אַ ווינטער-אַווענד. לאה און ביי קע זיצען ביי דער אַרבייט ביים מיש און נייהען, פערזונקען אין געדאנקען. דער לאַמפּ אין מיטען מיש ברענט טונקעל.

ב י י ק ע (נאָך אַ לאַנגער פּוּזע, קוקענדיג צום אַלמען וואַנד-זייגער): שוין צוואַנציג מינוט צו אַכט, נאָך צוואַנציג מי-נוט...

לאה (גוטמוטיג): קוקסט מיר צופיעל אויפ'ן זייגער. ב י י ק ע (האַלב פּערשעמט): ס'איז אַ געוועהנהייט... לאה: ס'איז נישט קיין געוועהנהייט. ס'איז אַ ליעבע. ער שטעהט שוין אודאי אין ראָגן און וואַרט אויף דיר. יא, בייל-קע?...

ב י י ק ע (לאכט): ס'איז נישט אזוי ברענענדיג, ווי איהר מיינט. (קוקט ווידער צום זייגער, מיינענדיג, אַז לאה בער מערקט ניט).

ל א א ה (מיט א זיפץ) : יאָ, ס'איז נישט אזוי ווי איד
 מיין. וואָס ווייסען מיר פון אזוינע זאכען... (שטיל ווי צו זיך)
 אויף מיר האָט קיינער ניט געווארט... קיינער ניט געווארט...
 ב י י ל ק ע : וואָס איז?.. פארוואָס? (קוקט אויף איהר
 ווי מיט מיטגעפייהל).

ל א א ה : פארוואָס? הא, פארוואָס? (שמייכלט בימער-
 ליד) כ'לעבען, איד ווייס אלײן ניט פארוואָס. (קוקט אויפ'ן זייד-
 גער). נו, קענסט שוין באלד געהן, וועסטו איהם שוין זעהן.
 באלד... עם ציהט, וואָס?.. זאָג, שעם זיך נישט... עם ציהט?..
 ב י י ל ק ע (מיט אראָבגעלאָזטע בליקען) : וואָס איז זיך דאָ
 צו שעמען. איד וויל איהם טאָקי זעהן... ס'ציהט טאָקי..
 ל א א ה : יאָ, עם ציהט, איד ווייס... (אויפגערגט עטוואָס)
 זאָג מיר ביילקע, אז איהר טרעפט זיך ביידע, וואָס טהוט איהר?
 זאָג, נארעלע, זאָג...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : וואָס הייסט וואָס טוען מיר...
 מיר געהען שפאצירען, מיר ריידען...

ל א א ה (קוקט זי אָן ליידענשאַפטליך) : און אז דו קומסט
 צו איהם... זאָג נאָר...

ב י י ל ק ע : צו איהם... צו איהם געה איד זעהר זעלטען..
 כ'לעבען זעהר זעלטען..

ל א א ה (מיט מעהר ליידענשאַפט) : אָבער אז דו ביזט ביי
 איהם, ווי אזוי פערברענגט איהר?.. זאָג... מיר מענסטו זאָגען...
 איד בין דאָך דינע נישט קיין בעל-הבית'טע, איד בין דאָך דייד-
 נע א חבר'טאָרין... זאָג מיר אלץ.

ב י י ל ק ע : אוראי וועל איד אייך זאָגען... איד האָב
 נאָר קיין מורא נישט... ער גיט מיר אמאָל א קוש...

ל א א ה (לעגט אַוועק די אַרבייט) : אמאָל א קוש... נישט
 מעהר? דאָס ביזטו שוין א ליגנעריז... איד גלויב נישט... איד
 מיין, אז איהר מוזט זיצען נאָכאנאָנד און קושען זיך... יא?..

בייסקע (לאכט פערשעמט) : נאכאנאנד טאקע נישט...
נאר מען קושט זיך גענוג... חייהיחי! איך איהם נישט, אפשר
זעלטען אמאל... אבער ער — א מאדנער! מילא איך וועל איך
שוין אלץ דערזעהלען — ער וואלט זיך נאר געקושט און גע-
קושט...

לאה (פלאמט אויף, אטעמט שווער) : וואו, למשל, קושט
ער דיך... זאג, שעהם זיך נישט...

בייסקע (שוין ווערענדיג פרוי) : א מאדנער איז
ער... איהר ווייסט וואו — אט דא א. (זי ווייזט אויף איהר וויי-
סען האלז) אט דא! זעלטען ווען אויף די ליפען.

לאה (לאכט ליידענשאפטליך) : ער איז נישט קיין נאר!...
האסט טאקי א שעהנעם האלז...

בייסקע (אלץ מעהר צוקאכענדיג זיך) : אז איך וואלט
ווייסען, אז איהר וועט נישט לאכען, וואלט איך אייך נאך עפעס
דערזעהלט... ניין! דאס דערזעהל איך שוין נישט... ער איז
אזא מאדנער!...

לאה (ווידער שטארק אויפגערגט) : נארעלע, וועמען וועל
איך דערזעהלען? וואס בין איך עפעס — א בעריידערין... איך
האלט דאס דען פאר אן עולה? ... אדרבא, הלואי וואלט איך
אמאל... ניין, נישט דאס... דערזעהל, וואס איז עס פאר א מאד-
נער... איך קען דאך איהם, ער איז דאך, פערקעהרט, א גאנץ
ליעבער יונג... דערזעהל...

בייסקע (בויגט זיך אן צו איהר) : אבער געדענקט!
איהר זאלט קיינעם נישט דערזעהלען... אז מיר בלייבען אמאל
לאנג אליין, בעט ער מיך. נאר ניין... איך שעהם מיך... איך
וועל עס נישט דערזעהלען...

לאה (שמעלט זיך אויף, מיט א צימערענדען קול) : איך
בעשווער דיך, דו מוזט דערזעהלען! האסט אָנגעהויבען, מוזטו
דערזעהלען,

ב י י ל ק ע (שוין איך לוינדענשאַפּמליך, פּליסמערט שטיל):
 אז ער קושט מיך שוין גוט אָן דאָ אין האַלז, בעט ער מיך, איך
 זאָל אָבשפּיליען די בלוזקע... און אז איך וויל נישט, שפּיליעט
 ער אליין אָב... איך האָב דאמאָלס קיין כוחות נישט צו וועהרען
 זיך... איך פּאַל עפעס אריין ווי אין אַ חלשות... עפעס געהען
 מיר ווי אויס די כחות, און ער קושט מיר אין ברוסט... אוי,
 לאה'לע, איך מוז איך שוין דערצעהלען אלץ: עס איז מיר דאָ
 מאָלס עפעס אזא מחיה... אַזא מחיה... איך געה אויס...

ל א ה (פאלט צו איהר צו און נעהמט זי שטאַרק אַרום): אוי,
 מיין קלוגע ביי'קע! טהוסט גוט! גוט! גוט!

ב י י ל ק ע (ווי נישט גלויבענדיג): טאַקע, איהר מיינט
 עס מיט אז אמת? זאָגט, איהר זענט דאָך אַ געבילדעטע... איהר
 לייענט דאָך אזוי פיעל ביכלעך... איך ווייס גאַרנישט. אמאָל
 האָב איך חרטה דערויף, און אמאָל דאכט זיך מיר, אז עס איז
 גאַרנישט. ער זאָגט, אז מען מעג אלץ... פונדעסטוועגען „אלץ“
 וויל איך נישט...

ל א ה (העכט אויפגערעגט): מען מעג אלץ, אלץ!...

ב י י ל ק ע: איך מיין אויך, אז מען מעג, אויב מען האָט
 זיך ליעב אויף אז אמת.

ל א ה: מען מעג, מען מעג... קלוגע מעגען, אבער נאַרען
 טאַרען נישט...

ב י י ל ק ע: איצטער בעט איך אייך, דערצעהלט מיר
 אויך, אייער איסאק קושט אייך אמאָל? ... ער איז עפעס אזא גער
 בילדעטער... מיינער איז קנאפ געבילדעט... זאָגט, איך בעט
 אייך... איך מוז דאָס וויסען...

ל א ה (טראכט אַ ווילע): מיינער? איסאק? ער איז
 גאַר נישט מיינער... אזוי בעקאנט... מען ארבייט צוזאמען אין
 בעוועגונג... ער קומט אמאָל ארויף...

ב י י ל ק ע: ביי אייך קושט מען זיך נישט, איך ווייס...
 איהר זענט ערנסטע מענשען.

לאה (האלב איראָניש): יאָ, מיר זיינען ערנסטע מענ-
שען. מיר האָבען דערצו קיין צייט נישט. (עס הערען זיך שווערע
טריט פון אַן אלטען מענשען). די מאמע געהט, געה שוין, בייל-
קעלע, שוין אכט.

די אלטע מוטער (קומט מיט אַ קויש, אין וועל-
כען עס ליגען אויפ'ן דעק אָנגעפרוירענע עפעלער): נו, א טאָג
אַ ביסעל... אָנגעקאליעט זיך און פרעג וואָס... נישט געלייזט
קיין גאנצען פערציגער. און דער גאָרדאָוואי, א קלאַג נאָך איהם,
ס'אַר אַ מין הונד אַ גוי דאָס איז, לאָזט נישט שמעהן אויפ'ן
טראַטואר. האַטש ניב איהם אַ קרענק... אוי, מיינע שמעכעניש
איהם! (קרעכצט).

ביי לקע (שוין אן אָנגעטאָענענע צום אַוועקגעהן, שטיל
צו לאה'ן): געדענקט-זשע, לאה... א סוד...

לאה: גוט, מייזן קינד, האָב קיין מורא נישט... געה
שוין גיכער, א רחמנות אויף איהם...

ביי לקע: נישקשה, ער האָט צייט. (לאכט) א גוטע
נאכט!

לאה: א גוטע נאכט! (זיפצט).

די אלטע מוטער: א גוטע נאכט, טאָכטערקע...
געה געזונד! ... (צו לאה'ן) ס'אַר אַ פארשוין אַ מיידעל! אַ
מחיה אויף איהר צו קוקען... האָט שוין אַ חתן, האָב איד גע-
הערט.

לאה (פערטראכט): יאָ... זי האָט...

די מוטער: נו, וואָס ביזטו אזוי פערזאָרנט... דו
וועסט אויך האָבען...

לאה (בייז): מאַמע רייך נישט!...

די מוטער (מיט אַ קרעכץ): נו, שאַ, איד רייך
נישט. נו, עס עפעס, איד האָב געבראכט אַ גוט שמיקעל שמע-
טענעקען, אָבער טאקע אמת שמעטענעקען...

לאה: מאַמע, איד בעט דיד, רייך נישט וועגען קעזן...

ד י מ ו ט ע ר : רייד נישט וועגען קעז? ... פארוואס
נישט ריידען? ... איך האָב מיט א כיון געקויפט שמעטענע-קעז...
עם היילט אין הארצען...

ל א ה (איראָניש) : היילט אין הארצען... וועסט שוין
מיר דאָס האַרץ נישט היילען...

ד י מ ו ט ע ר : ביי דיר איז דאָך אלץ פערקעהרט, וואָס
מען זאָגט דיר פאָלגסטו נישט... זעה ס'אַר אַ פנים דו האָסט
טאַקע...

ל א ה (אויפגערגט) : מאַמע, הערסט נישט אויף אַמאָל!
(שמעלט זיך קוקען אין דעם קלוינעם שפּיגעלע ביים וואַנד, פער-
ריכט נערוועז די האָהר) מאַמע!

ד י מ ו ט ע ר : וואָס איז?

ל א ה (נישט דרייסט) : מאַמע... איך וויל דיר עפעס בע-
טען, זאָלסט קיין פאראיבעל נישט האָבען... דו מוזט דאָס מיר
טהאָן... איך וויל, זאָלסט היינט געהן נעכטיגען צו דער מוהמע
שרה'ן...

ד י מ ו ט ע ר (ערשטוינט) : וואָס איז אזוי? צו וואָס?
הא, לאַה?

ל א ה (נישט געפינענדיג באַלד קיין ווערטער) : פער-
שמעחסטו, איסאק האָט מיך געבעטען... איסאק האָט געזאָגט,
אַז מען וועט זיך דאָ היינט צונויפקלויבען... מען דארף דאָ רייד
דען וועגען א וויכטיגע זאַך... ווייסט דאָך... זיי ווילען נישט,
אַז אַ פרעמדער מענש זאָל זיין דערביי... פערשטעהסט... ביי
דער מוהמע שרה'ן איז דאָך גוט צו שלאָפען...

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז דאָך מיר א חרפה... וואָס וועל
איך זאָגען? ציצעליסטען דארפען זיך אן עצה האַלטען... מען
וועט דאָך מיך אויסלאַכען...

ל א ה : מאַמע, איך בעט דיר, היינט טהו דאָס מיר,
אַבער ניכער... (אויפגערגט) אָבער ניכער! ... מאַמע, האָב קיין
פאראיבעל נישט, איך מוז... איך האָב צוגעזאָגט... (געהט אום

הין און צוריק) מאמע, געה אוועק...
 ד י מ ו ט ע ה : שא, איך געה, איך געה...
 ל א ה : נעהם עם עפעס גאב... נור גיבער, מאמע... ער
 קומט באלד.. זיי קומען באלד...
 ד י מ ו ט ע ר (האלב בייז) : איך וועל שוין דארטען
 עסען... אז אף און וועה איז צו מיר... (רוקט זיך ארויס ווי א
 שאמען. לאה בלייבט אליין, געהט אום חין און צוריק איבער דער
 סצענע, קוקט אלע וויילע אין שפיגעל און מורמעלט.)
 ל א ה (פאר זיך) : היינט מוז איך זיך אויסזאגען... איך
 וויל געניסען! געניסען! געניסען! (זי דערהערט טריט, ווערט
 אויפגערעגט).
 א י ס א ק (געהט אריין פאוואליע, דער אָבערמאָגענער מאַנ-
 טעל איז פונאנדערגעשפילועט, עם זעהט זיך אַרויס די שווארצע
 בלוזע). גומען אָווענד! (גיט לאח'ן די האַנד).
 ל א ה (האלט די האַנד אַ לענגערע וויילע און דריקט) : גו-
 מען אָווענד, איסאק... נו?...
 א י ס א ק (אָוועקצענדיג זיך) : וואָס נו? געווען היינט
 א סך ארבייט... איך מוז באלד ווידער געהן. היינט איז א סתאָד-
 קע...
 ל א ה : אזוי, א סתאָדקע... ווידער א סתאָדקע... איהר
 מוזט געהן טאקע?
 א י ס א ק (קוקט זי אָן) : עם פערשטעהט זיך — איך
 מוז... וואָס איז דאָס פאר א פראגע... איהר וועט אויך געהן...
 ל א ה : יא... אוראי — איך וועל אויך געהן... (פויזע)
 איסאק!
 א י ס א ק : „איסאק און איסאק“! וואָס איז אזוינס?
 ל א ה : איך האָב געוואָלט... בלייבט נאָר דאָ... די מאמע
 איז נישטאָ...
 א י ס א ק : וואָס רעדט איהר... מען מוז געהן אויף דער
 סתאָדקע... מען ווארט דאָרט... קומט!

ל א א ה : איך קען נישט געהן... די מאמע איז נישטאָ...
א י ס א ק : וואו איז די מאמע? זי קומט דאָך מסתמא
באלד...

ל א א ה : ניין, זי קומט נישט... זי קומט נישט...
א י ס א ק (פערואונדערט) : פארוואָס?
ל א א ה (שטאַמלענדיג) : איך האָב זי בכיון אוועקגעשיקט.
איך האָב געוואָלט... (האקט זיך אָב).

א י ס א ק : עפעס זענט איהר, לאה, היינט מאָדנע... איהר
רעדט נישט. עפעס אַ מאָדנע קאָנספיראציע...
ל א א ה : אַ קאָנספיראציע... יאָ... א געפעהרליכע זאך...
א י ס א ק (ווי בעלעדיגט) : פאר מיר האָט איהר קאָנס-
פיראציעס? פאר מיר?!

ל א א ה (קוקט איהם אָן) : איהר מיינט דען, אז איהר
מענט וויסען פון אלע קאָנספיראציעס (שמויכעלט ביטער).
א י ס א ק (זיכער) : איך מוין, אז יא. איהר ווייסט
עס גאנץ גוט...

ל א א ה : איך? איך ווייס גאָרנישט... איך ווייס גאָר-
נישט...

א י ס א ק : נו, לאה, דערצעהלט...

ל א א ה : וועט איהר בלייבען דאָ?

א י ס א ק : איך קען נישט... די סחאָדקע... מיר מוזען

געהן...

ל א א ה : אזוי, די סחאָדקע... נו, טאָ קומט... איך געה

אויף.

א י ס א ק : און איהר וועט טאָקע נישט דערצעהלען?

ל א א ה (פערביסען) : ניין... מען טאָר נישט... מען טאָר

נישט... קאָנספיראציע... (לאכט זיך היסטעריש פונאָנדער).

א י ס א ק (קוקט זי אָן פערואונדערט) : לאה, וואָס איז

מיט אייך? זאָגט! רעדט!

ל א ה (בערוהיגט זיך) : ניין, ס'איז גארנישט. פרעג
 וואס האָב איך אוועקגעשיקט די מאַמע... איך האָב עפעס גע-
 מיינט... איך האָב עפעס געוואָלט, און האָב גאר פּערגעסען, אז
 ס'איז שוין שפּעט...
 א י ס א ק (ניט פּערשטעהענדיג) : יא, ס'איז שוין טאקע
 ש פ ע ט... קומט אויף דער סחאָרקע...

די מצוה.

פערזאנען:

דער גבאי.
די רביצין.
קסידים.

די סצענע שטעלט פאָר אַ חסידיש שטיבעל אין אַלטען סמיל.
אַ נידעריגער באלקען. אין מומען אַ גרויסער טיש, צוויי-
שען פיער הילצערנע רונדע זיילען, איבערגעדעקט מיט אַ
צוהאַקטער מאַפע, ביי די זייטען אַלטע בענק, ארום די
דונקעלע ווענד שטעהען קלענערע און גרעסערע טישען,
אַנגעוואָרפען מיט אַלטע ספרים. ביים עמוד רויכערן צוויי
גרויסע יאָהרצויט-ליכט, מיעפער פון עמוד הענגט דער
ארום-קודש, פערדעקט מיט אַ פרכות, פון אויבען מיט אַ
גאַלדענער עמרה. עס איז צוויי דער זייגער ביימאָג, אַ
נאַסער גראַהער הערבסט-מאָג קוקט ארויף דורך די פענס-
טער מיט די קלוינע שויבען. די מצולה, אַ מיעפער זומפ,
ליגט אויסגעצויגען הינטערן שטיבעל. ערשערווייז איז
זי פערצויגען מיט אַ געדיכטען שימעל. אויף חסיד
מיט אַ צופלאַכטענער באַרד, מיט לאַנגע געקרייזעלטע פאות
קוקט אַרויס דורכ'ן פענסטער, קוקט צו דער מצולה און
ברומט ענדליך אַרויס צו די איבעריגע חסידים.

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : אַזאַ נבלה! מען זאָל מסר'ן
אַ רבין! דאָס איז נאָר אַ מתנגדישע מלאכה!
צוויי ט ע ר ח ס י ד (אַ יונגערמאַנשיק מיט אַ געל
שימער בערדעל, האַלב הייזעריגלעד): וואָס דען, אַ חסיד וועט
אזוינס טאָן? קיינמאָל נישט! — אַ חסיד מען אפילו נתפּקר
ווערען, וועט ער אַ רבין נישט מסר'ן! דאָס איז געוויס זייערס אַ
שטיקעל ארבייט! עוכרי ישראל!
אַ ד ר י ט ע ר ח ס י ד (אין די מיטעלע יאָהרען, אין
אַ צוריסענער אַלטער זשופיצע, מיט אויסגעשמאַרעט בלויזע אילענ-
ען)

בווגענס, מיט אַ געדיכטער שווארצער באַרד און סיעפע שווארצע אויגען): וואָס ווילען זיי, די ימח־שמו'ניקעס, וואָס אַרט זיי די מצולָה? באַשר זיי זאָגען — עס איז שעדליך פאַר'ן געזונד, אַ שלעכטע לופט... נאסקייט... ווייס איך וואָס! אַט האָט דער אל־טער זכרונ־לברכה געלעבט צוויי און אכציג יאָהר...

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (סאַרקאַסטיש): לופט... שמופּט... אלץ איז ביי זיי לופט... קיין הימעל איז נישטאָ, נאָר לופט... מען קען זיי, די אפיקורסים... די מצולָה, האָבען מיר אַ מסורה, איז דוקא אַ רפואה פאַר אַ סך שלאַפקייטען.. דער אלטער האָט נאָך דאָ מיט זיינע חסידים תּשליך אַבגעריכט. ווילען זיי עס נאָר פּערשיטען!...

צווייטער חסיד: חי־חי־חי! זיי ווילען... און אז זיי ווילען, איז וואָס? נישקשה, זיי וועלען נישט אויספיהרען... דער גבאי איז אוועקגעפאַהרען צום איספּראווינק — עס וועט שוין ווערען רעכט... די חסידים וועלען קיין ועלד נישט זשאַלעווען...

(פון חסידישען הויף דערהערט זיך אַ געוויין).

דער ערשטער חסיד (פּערזאָרגט): די יונגס־טע טאַכטער, רחל'ע, איז עפעס אַ חולה.

אַלע חסידים: אַוואַ! אַוואַ!

דריטער חסיד: מיט די קינדער האָט דער רבי געבעד נישט קיין גליק. פאַר צוויי יאָהרען איז געשטאַרבען ר' היימ'על צו צוויי און צוואַנציג יאָהר... אזא צדיק! ער וואָלט איבערגעשטיגען דעם רבין אין תּורה... פאַראַיאָהרען איז די על־טערע טאַכטער נפּטר געוואָרען — צוויי וואָכען נאָך דער חתונה... אזא יפת תּואר... היינט איהר צדקות... גאָט זאָל שוין זיך מרחם זיין אויף רחל'ען... (פּויע) ווייסט איהר נישט, וואָס איז איהר אוינס?...

דער יונגער מאַנטשיק: עפעס זאָגט מען, אַז וועה טהוט איהר גאָרנישט... נאָר זי בענקט... וואָס איז

דאָס פאר א מין חולנית, ווייס איך נישט... בענקען! וואָס איז שייך בענקען... דאכט זיך אין הויף איז פרעהליך... פרויטאנצור-נאכטס, שבת, שבת-צורנאכטס — אזוי פיעל נגינה... פארוואָס זאָל זי בענקען? ... א מאָדנע זאך!...

ד ר י ט ע ר ח ס י ד (שושקענדיג): מען זאָגט כלומרשט, אז זי האָט געוואָלט ערגיץ פאָהרען... עס איז אפילו אַ זאך, וואָס לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל... דעם רבינס א טאָכ-מער...

(דאָס געוויין ווערט גרעסער, די שטימע פון אַ פרוי הערט זיך אַלץ געהענטער און געהענטער. ענדליך עפענט זיך אויף די טיר און אין שטיבעל פאלט אַריין די רביצין — אַ מאָגערע פרוי אין די פופֿ-ציגער יאָהרען; זי איז אַנגעמחאָן אין אַ שוואַרץ קלייד, אויפ'ן קאָפּ אַ האַהר-באַנד. זי לויפט צו צום ארון-קודש, פאלט צו איהם צו און חליפעט).

ד ר י ח ס י ד י ם : גאָט זאָל העלפען, גאָט זאָל העל-פען...

ד ר י ר ב י צ י ן (פון ארון-קודש חליפענדיג): זי איז מסוכן... זי געהט אויס ווי א ליכט... (זי געהט אַראָב פון ארון-קודש און בלויבט שטעהן אין מיטען שטיבעל, די אויגען צו דער מצולה געווענדט).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (טרויסטענדיג): זי וועט אם ירצה השם זיין געזונד... אַ נאָווינע, אז מען איז אמאָל קראַנק!...

ד ר י ר ב י צ י ן : דער גבאי איז נאָך נישטאָ פון אים-פראַוויק? ...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד : ניין...

ד ע ר ד ר י ט ע ר ח ס י ד : גאָט וועט העלפען... דער איספראוויק, זאָגט מען, איז א גוטער גוי, ער נעהמט געלד...

די רבי ציין : הא... ער נעהמט געלד... הייסט עס וועט די מצולה בלייבען...

ער שט ער חסיד : נאך א שאלה ! וואס דען? מען וועט זי פערשימען? גאט זאל אויסהימען... די מצולה וועט בלייבען, בען, ביז וואנען דער הויף וועט בלייבען... ביי אונז איז די מצולה הייליג... דא האט נאך דער אלטער, זכרוננו לברכה, תשליך אב"ג געריכט מיט זיינע טויווענדער חסידים...

דער יונגער מאנטשיק (הניפה'דיג) : זאגט זיך נישט, רבי ציין ! די מצולה וועט בלייבען... (ער שטארקט זיך) רבי ציין זאלט איהר מיר געזונד זיין... וואס איז דען אייער רחל'ען? ... טאקע א שטארקער חולה ?

די רבי ציין (וויינענדיג) : אוי, גאט זאל זיך מרחם זיין ! א גרויסע חולה איז זי, איז געל ווי א וואקס...

דער יונגער מאנטשיק : נו, און וואס זאגט דער דאקטאר ?

די רבי ציין (וויינענדיג) : ער זאגט, אז יענע קינדער, וועה איז מיר, זיינען אויך צוליעב דער מצולה אוועק גענאנגען יונגע פון דער וועלט...

(די חסידים לאזען טרויעריג אראב די קעפ).

דער יונגער מאנטשיק : הייסט עס טאקע, אז די מצולה שאדט... היתכן... אזא הייליגע זאך ? ...

די רבי ציין : דער רבי מענה'ט אבער, אז דער דאך טאך ווייס נישט... ער זאגט, גאט וועט וועלען, וועט רחל'ע זיין געזונד... די מצולה, זאגט ער, איז דער מקור פון גאנצען חסיד'ישען לעבען... אז מען זאל פערשימען די מצולה...

די חסידים (איבערראשט) : ננו ? ...

די רבי ציין : אז מען וועט פערשימען די מצולה, וועלען אלע חסידים אראב פון דרך הישר... ער האט א קבלה נאך פון אלטען רבין...

דער ערשטער חסיד: זעהט איהר! און דאָ
 קומען די אפיקורסים און ווילען זי פערשימען... אויסגעראַט זאָר
 לען זיי ווערען!...

די רבי צין (טרויסעלט זיך פאר שרעק): שילט זיך
 נישט, אידען... מען טאָר נישט...
 דער יונגער מאַנטשיק: אוראי טאָר מען
 נישט שילטען...
 די רבי צין (א וויינענדיגע, אָב)...
 (עס לופט אריין דער גבאי — א הויכער, שטאַרק געבויטער
 איד אין די מיטעלע יאָהרען... רעדט פּרעהליך).
 דער גבאי (צום ערשטען חסיד): נו, אביסעל אַן
 אַרבייט געהאט!... קוים מיט צרות גע'פּוועל'ט...
 די חסידים (אין איין קול): געפּוועלט? ...
 דער גבאי: א מטמון גאָלד וועט עס קאַסמען. אָבער
 פערשימען וועט מען נישט... גאָט צו דאַנקען, גע'פּוועלט! ...!
 דער יונגער מאַנטשיק (פרעהליך): דאַרף
 מען דאָך געהמען אביסעל משקה...
 דער גבאי (רױבענדיג די הענד): אין אַווענד וועט
 מען א הוליע טאָן... דער רבי וועט אויך זיין... ווי ער שטעהט
 אויף פון שלאָף, זאָג אויך איהם אַן די שמחה.
 דער יונגער מאַנטשיק: אויך מיין, אז ער
 ווייס דאָס שוין אליין...
 דער ערשטער חסיד (מיט אמונה): א שאלת,
 צי ער ווייס...
 דער גבאי: הם... ווייסען ווייס ער שוין אליין.
 אָבער אויך וויל האַבט די מצוה פון אַנזאַגען א גוטע בשורה...
 דער יונגער מאַנטשיק: טאַקע א גרויסע
 מצוה!... אויך בין אויך מקנא!

אברהם רייזען

8

(פון הויף הערש זיך דאס געוויין פון דער רביצין : רחל'ע !

רחל'ע !)

דריי מיזלעך.

פ ע ר ז א נ ע ז :

חיים זישעס, א פערמעגליכער בעלי-חבית.

חנה, זיין פרוי.

נאלדע } זייערע צוויי שעהנע טעכטער.
אסתר }

דער עלטסטער } דרוי רוסישע אפיציערען.
דער מיטעלסטער }
דער אינגסטער }

חייקעל מעקלער, חיים זישעס א פרוינד.

חייענקע } דרוי מיידלעך פון א הייזעל.
העלענא }
מאניע }

ציט: וועלש-קרוג. ארט: לעמבערג.

אין חיים זישעס הויז, אין גרויסען עס-חדר. מעבלירט
 אויפ'ן אַלט בעל-חביתישען שטייגער : אין מיטען שטוב
 אַ גרויסער טיש אָבער געדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש
 עטליכע שטוחלען, אויף די ווענט בילדער פון גוטע אי-
 דען און אַ מאפּ פון ארץ ישראל, אין שטוב דרעהען זיך
 ארום ווי שאַמענס חיים זישעס, זיין ווייב, די צוויי
 טעכטער, די מוטער ברעכט אַלע וויילע מיט די הענד. עס
 הערט זיך אַ קלינגען. אַלע צימערען אויף. גאַלדע און
 אסתר טוליען זיך צו דער מאַמען. חיים זישעס געהט
 עפענען די טהיר. עס קומט אריין חיים מעקלער, אַ איד
 אין די מיטעלע יאָהרען מיט לעבעדיגע אָבער גוטע אוי-
 גען. חסידיש אָבער זויבער געקליידט, די לאַנגע באָרד און
 די לענגליכע פּאות אין אַרדענונג. אריונקומענדיג שווייגט
 ער אַ וויילע, ווי ער וואָלט אַרין אין אַ הויז פון אַן
 אבל און ער וואָלט לויט'ן דין, פריהער פאר'ן בעל חבית
 גיט געטאַרט אָנהויבען רעדען. ענדליך מורמעלט ער
 אַרויס :

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : צייטען!
 ח י י ם (קוקענדיג אויף דער ערד) : נו... וואָס הערט
 זיך עפעס אין שטאַרט?
 ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : שלעכט, אָבער נאָך מיט
 חסד... קיין בראַנפען איז ניטאָ זיינען זיי רוהיגער. זיי פּאָדערן
 אלץ פּראָדוקטען און געלד.
 ח י י ם : האָט מען דאָך שוין זיי געגעבען...

חייקעל מעקלער (בישער שמויכלענדיג): עם אין דען דאָ אַ שיעור פאר'ן שונא... דערצו מסר'ן די פאָליאקען און די רומטענער ווייזען אָן אויף יעדען רייכערען אידען...

חיים: עם אין איצט דען פאָראַן א רייכער איד? ... אלע תרוב...

חיים מעקלער: מילא, אז עם אין ניטאָ וועט מען זיי ניט געבען... אָבער דאָס וואָס עם אין דאָ און זיי נעהמען אליין — אָט דאָס אין שלעכט... (קוקט אויף די צוויי טעכטער, גאָלדע און אסתר) צו וואָס דרעהען זיי זיך ארום אין שטוב, קער גען פענסטער? עם אין א סכנה...

חנה: זיי זיינען ביז איצט געווען אין קעלער... דער פרוירען געוואָרען, זיינען זיי ארויף אביסעל אָנווארעמען זיך... אַרימע פייגעלעך מיינע... דער זוהן אין מלחמה, ווער ווייס וואו זיין געביין אין אהינגעקומען און די טעכטער דאַרפען ציטער רען ווי א בלאט פאר יעדען שאַרף... (צואוויינט זיך) געהט קינד דערלעך, צוריק אין קעלער אריין...

חייקעל מעקלער: אוראי אין קעלער! ... איד האָב געזעהען דאָ אין גאָס ארומדרעהען זיך א באנדע אָפיציע-רען... זיי האָבען מיך נישט בעמערקט, איד ווייס? קען זיין, אז א מאַנסביל טשעפען זיי דוקא ניט. (שמויכלענדיג) זאָלען זיי מיר טשעפען! וואָס פאר א ווערט האָט היינטיגע צייטען דאָס לעבען אין גאנצען? ... עם אין נמאס געוואָרען! איד האָב פאר זיי קיין מורא ניט! אבי מיינע טעכטער זיינען גאָט צו דאנקען אין וויען... ווער ווייס, צו זיי האָבען דאַרטען צו עסען, אָבער לכול הפחות זיינען זיי זיכער פון דעם שונא...

חנה (וויינענדיג): און אונז האָט דאָס הארץ ניט גער לאַזט אין אַזא צייט אוועקשיקען זי... דער זוהן אין מלחמה, זאָלען כאָטש די טעכטער מיט אונז בלייבען... ווער האָט זיך געריכט, אז דער שונא וועט אזוי גיך אריינפאלען אהער... (צו די קינדער) נו, איהר האָט זיך שוין אָנגעווארעמט? געהט, קינד

דערלעך אין קעלער אריין — זיי קענען אלע וויילע אהער אריין-
פאלען. (אסתר און גאלדע דערשראקענע אָב).

ח נ ה (קוקט ארום אין פענסטער, שטעהט אַ וויילע און
לויפט אָב פון פענסטער, פערברעכענדיג די הענד מיט אַ שרעקלי-
כען געשריין): וועה איז מיר! — דריי אָפיציערען געהען גלייך
אָהער!

ח י י ם (געהט צו צום פענסטער): יא... מיר דאכט, אן
זיי געהען אהער... שלעכט! געה אריין צו די קינדער אין קע-
לער...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (בעטראכטענדיג הנה'ן): עט...
אן אלטע אידענע... זי קען בלייבען...

ח נ ה (פערשעהמט): וויים איך וואָס...
(הינטער'ן טהיר הערט זיך אַ קלאַנג פון שפּאַרען און שווער-
דען און אַ הויך רעדען געמישט מיט אַ געלעכטער).

א ל ע : (מיט שרעק) זיי געהען...

(די טהיר ניט אָנקלינגענדיג עפענט זיך ראַש אויף, עס פּאַלען
אריין דריי אָפיציערען פון דרויסן ביז פּיערציג יעהריגען עלטער
אין לאַנגע שינעלען, פּערגארמעלש מיט ברוימע פּאַיאַסען, רעכט ביזן
ברוסט אַ רעוואָלוער אין אַ רימענעם בייטעל, און אַ שווערד, וואָס
שלעפט זיך באַבלעסיג אָבער מיט שטאַלץ איבער'ן דייל.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פּ י צ י ע ר (שטרענג, אָבער
מיט געוויסער גרויסמוטיגקייט!): נו, איד! ביזטו צופריעדען,
וואָס רוסען זיינען אריין צו אייך אין לוואָוו?

ח י י ם (קוים פּערשטעהענדיג): טאַק וועלמאָזשני פּאַז...
(די איבעריגע אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אַ פּ י צ י ע ר (צו הנה'ן): און
דו חייעמשקע... (בעטראכט זי) ביזט שוין אלט? ווי אלט ביזטו,
חייעמשקע?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : זי פּערשטעהט ניט, וואַשע

בלאנאר אָדיע — זי קען ניט קיין רוסיש... אן אַלטע אירענע...
איבער זעכציג...

חנה (קומענדיג צו זיך, שאַקעלט מיט עניוּת מיט'ן קאַפּ):
סטאַראַ קאַביעטאַ, פּאַנאַוויע...
(די אָפיציערען לאַכען).

דער מיטעלסטער אַפיציער: נו, וואו
זיינען אייערע קינדער?...

חיים (דערשראָקען): ניטאָ... מיר האָבען ניט קיין
קינדער...

דער עלטערער אַפיציער (לאַכענדיג):
בעזרעמניקעס? וואָס?...

דער אינגערער אַפיציער: וואו זיינען
אייערע יונגע חיעמשיקעס? האָ? בעהאַלטען? אָדער אוועקגע-
שיקט צו פּראַנץ יאַזעפּ'ן פאַר אַ מתנה...

חייקעל מעקלער: זיי האָבען איין זוהן... אין
מלחמה געבער...

חיים (זיפּצט): יעדען סין...
דער עלטערער אַפיציער (מיט אַ געמאַכטע
ביוזקייט): קענען אונזערע געגאַנגען.. שיעסען אויף אונזער
חיל... (דראָהענד מיט'ן שווערד).

חיים (דערשראָקען): ער האָט טאַקע ניט געוואָלט...
וואָס האָט ער געוואָלט טהאַן?...

דער אינגערער אַפיציער (שפּיעלענדיג
מיט'ן שווערד): יא... קיינער וויל פון אייך ניט געהן... אונזערע
אויך... אבער מען געהמט זיי, מיר שטעלען זיי אין ערשטען
פּייער... (צולאַכט זיך).

דער עלטסטער אַפיציער (ערנסט ווערענדיג
צו די איבעריגע אָפיציערען): נו, ברודער, וואָס אַן אַמת איז
אַן אַמת... אונזערע אידען זיינען גאַר נישטקש'דיג... אין מיין
ראַטע האָט אַ אידעל מיין לעבען געראַטעוועט... מען האָט איהם

איצט די פים ארוינטערנגענומען... ער האָט בעקומען א געאַר
 געווסקי! א העלד אַ איד! ניטאָ וואָס צו רעדען!
 דער אינגערער (מיט אַ ביווען פיוערל אין די
 גראַהע אויגען): אָבער הערד קאפיטאן... איד פיהל, אז ביי
 דעם דאָזיגען אידען דאַרפען זיין טעכטער... איד בין שוין אַ
 מבין דערויף... דאָס הויז שמעקט מיט יונגע אידישקעס...
 דער מיטעלסער אַפיציער: יא... איד
 שפיר!... זיי זיינען דאָ... וויפיעל ווייס איד ניט... אָבער עם זיך
 גען דאָ היעמטשקעס (צולאכט זיך מיט אַ צופריעדענעם געלעכטער).
 דער עלטער אַפיציער (אַנקוקענדיג
 חייב'ן און חייקעל מעקלער): ווער איז דאָ דער בעל הבית?
 חיים: (שטאַמלענדיג) איד...
 חייקעל מעקלער: איד בין אַ שכן...
 דער עלטער אַפיציער (גוטמוטיג):
 זאג דעם אמת, האָסטו עפעס טעבטער?
 חיים (פעסט): ניין!
 חנה: ניעמא, פאַנגאָווע, ניעמא... טילקאָ יעדען סיין...
 (די אַפּיציערען לאַכען).
 דער עלטער אַפיציער: נו, דאן מוזטו
 פאַר אונז שאפען מיידלעך... פערשטעהסט? ... עם וועט אייד ניט
 העלפען קיין חכמות... מיר זיינען וואָגענע מענשען. מיר האָבען
 אונזער האָנאָר! וואָס אונז קומט, קומט אונז! קוים האָבען מיר
 די שטאַרט איינגענומען, קומט קאָנטריבוציע...
 חיים: וואָרושע זאָל איד איד נעהמען?
 דער מיטעלסער אַפיציער: ניט אונזער
 זאך! מיר האָבען שוין ניט קיין געדולד צו זוכען...
 דער אינגערער אַפיציער (בייז): איד!
 ברענג אונז דריי שעהנע אידישע היעמטשקעס, ווען ניט,
 ציהט דעם שווערד).

חייקעל מעקלער (קענטיג בעפאלען פון א אי-
דעע): וואשע בלאהאראדיע... איך וועל אייך ברענגען...

חיים: (קוקט איהם אן מיט פארוואורף).

חייקעל מעקלער (אין דער שטיל צו חיים'ען):
מביתהוונות...

חנה (ברעכט די הענד): א בראך איז מיר געשעהן!...

חיים (פליסטערט): ס'איז שרעקליך!

חייקעל מעקלער: גזירת"ת"ך...

דער אינגערער אפיציער: וואס פלאפעלט
איהר אויף אייער ווילדען לשון! רעדט ווי מענשען! רוסיש
רעדט!

חייקעל מעקלער: דא... פאן רוסקיי... פאן רוסי-

קי... יא פאנימאיו!

דער עלטערער אפיציער: זיי וועלען שוין

קענען רוסיש! אונזערע אידען קענען אלע רוסיש! מיר וועלען
זיי דא אויך אויסלערנען!

חייקעל מעקלער (פערניגט זיך אין א קאמישען

אופן).

(די אפיציערען צולאבען זיך).

דער אינגערער אפיציער: שנעל, קום צור

דיק און ברענג רעכטע סחורה, ווען ניט, הרגענען מיר דא אויס

ריינע אידען...

חייקעל מעקלער (מיט שרעק): זארים, זארים!

סייטשאס... (אב).

דער עלטערער אפיציער (בעטראכטענדיג

דאס בילד פון א רבי'ן אויפ'ן וואנד): חטא און טאקאי? ..

חנה (מיט הנאה): וועלקי ראבין... באך... (צויגט

מיט'ן פינגער צום היטעל...)

דער עלטערער אפיציער: דא, ראבין...

שטויכעלט און ציחט לאנגזאם דעם שווערד... שטעכט קאלמבלושיג

דורך דאָס בילד, עס פֿאלען מיט גערויש שטויקלעך גלאָז, דאָס בילד צוהאקט אויף צוויי פאלט אַראָפּ אויף דער ערד... די אָפיציערען לאָ-בען... חנה ווישט זיך די אויגען... חיים זיפצט און קוקט ארויס צום פענסטער).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (אָנקוקענדיג די פֿאלעסטינא מאפע): אַ עטאַ שטאַ זא יערונדא?
ח י י ם : (קוקט מיט ליעבע בלוקען אויפ'ן מאפע און שוויגט).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (ביז ווערענדיג): וואָס שווינגסטו?

ח י י ם (מיט איינגעהאלטענעם צאָרן): פֿאלעסטינא...
ח נ ה (מיט תחנונים): טשעפע ניט האר-לעבען, א זינד...
ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (איראַניש): זייער אלט־פֿאַטער־לאַנד...

ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט חוזק): יערוסאַלימסקיע דוואַריאַניע...

(אלע דריי אָפיציערען צולאבען זיך... עס חערט זיך אַ קלינגען אין טהיר; חנה געהט אויפּטאַכען).

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (ארוינקומענדיג פערשעהמט, נאָך איהם דריי מיידלעך...) דריי מיידלעך... געבראַכט, וואשע בלאַהאַראַדיע...

(די דריי מיידלעך מיט אויסדרוקספֿאַלע שווארצע אידישע אויגען מיט אָנגעלעכטע געזיכטער, קוקען אויף די אָפיציערען, ווי מראַציג. חיים און חנה קוקען פערשעהמט אויף דער ערד.

ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (בעטראכטענדיג זיי אונצופרעידען): וואו האָסטו, איד, זיי געקריגען?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : אין שטאָדט... ביי איין בעל הבית... ביי א צווייטען... ביי אַ דריטען... די שעהנסטע איד דישע מיידלעך אויסגעקליבען... אלץ פאר אייך!

דער עלטערער אפיציער: ביזט א מאד-
שעניק! אזוינע סחורה קענען מיר אין דער היים! אט דאס איז
דער חן פון אייערע אידישע טעכטער? ... מיאוס'ע!
חייקעל מעקלער (דערשראקען): פון צרות,
וואשע בלאהאראדיע... אויסגעהונגערטע... מלחמה-צייט...
דער אינגערער אפיציער: (קוקט אויף
מאנקען): נישקשט... (געהט צו איהר צו און געהט זי אן פאר'
ביוסט).

חייקעל מעקלער (צו מאנקען): האלט זיך ווי
א צנועה...

מאנקע: (לאזט זיך כלומרשט ניט!)
דער מיטעלסטער אפיציער: אוינען
האבען זיי שעהנע, ברענענדיגע אָבער די קערפערס... (בעקוקט
זי).

חייקעל מעקלער (מיט התלהבות): שעהנהיי-
טען, וואשע בלאהאראדיע, קראסאוויצעס... נאָר די מלחמה...
צרות...

דער עלטערער אפיציער (געהט צו העלענ-
קע): נו, יערומליאמסקא פרינצעס... ביזטו טאקע אזוי עהר-
ליך ווי דו מאכסט זיך...

חייקעל מעקלער: עהרליכע קינדער ווי גאלד...
שעמעוודיגע! זעהט איהר דען ניט... קוים ביי זיי גע'פועלט!
חנה און חיים (ניט וויסענדיג וואו צו בעהאלטען
זיך): וועה! וועה!

(די אפיציערען בעקוקען די מיידלעך, וועלכע שטעהען מיט
אראַבעלאָזמע קעפּ. עס דערהערשט זיך פלוצים פון ערגעץ אַ היסמערני-
שער געווייזן...)

די אפיציערען (מיט פרייד): פרויען-געווייזן!
עס זיינען דא פרויען בעהאלטען...

חנה (ברעכענדיג די הענד): וועה איז מיר!
 חיים (ווינקענדיג צו חייקעל מעקלער): שלעכט!
 חייקעל מעקלער (מיט יאוש): איצט איז
 ביטער!...

דער אינגערער אפיציר (מיט נצחון):
 אבער איך האב געפיהלט, אז דאָ זיינען דאָ פרויע!...
 דער עלטערער אפיציר: נו, נו, ברידער!
 מיר וועלען באלד זעהן!
 (לאָזען זיך צום טהיר, פון וואנען דער גענויין האָט זיך גע-
 הערט).

חיים (פערשטעלענדיג זיי דעם וועג): ניין! ניין!
 חנה (פאלענדיג צו די פיס פון עלטערען אפיציר): פא-
 נאָטשיק!...

(קושט איהם דעם שווערד, די אפיציערען שטויסען זיי אָב, לאָ-
 זען זיך צום קעלער. חיים, חנה, חייקעל מעקלער נאָך זיי. די דריי
 מוידלעך קוקען זיך איינער איבערראַשט.
 מאַנקע: מיר זיינען פאר אלע די קרבנות...
 העלענקע (ברוגז): האָסט געהאט וואָס צו פער-
 ליצערען!...

חייקעל: מיר וויינט דאָס האַרץ... זיי איז דאָך א
 שאָד, עהרליכע קינדער... לאָמיר זיי ראַטעווען...
 (די צוויי מעכטער גאַלדע און אסתר געפיהרט פון אפיציערען
 קומען אַרױן. חיים, חנה און חייקעל מעקלער נאָך זיי...
 דער עלטערער אפיציר: אָט דאָס זיינען
 שעהנהייטען!

דער מיטעלסטער אפיציר: אָט אזוינס
 האָבען מיר געמיינט!
 דער אינגערער אפיציר: א שאָד, וואָס
 בלויז צוויי.
 דער עלטערער אפיציר: (ברייטחערציג)

מיר וועלען זיך שוין צוטהיילען...

חיינקע (צום עלטסטען): לאַזט זיי אָב!

העלענקע: אָפיציערען דארפֿען איידעלער זיין!

מאָנקע: מיר זיינען דען אייד וועניג!

דער עלטערער אָפיציער: איהר זענט איר-

פּערזוכטיג? (לאכט צו מאַנקען) איבריגענס. דו בלייב.

דער מיטעלסטער אָפיציער: אלע זאלען

בליהען.

דער אינגערער אָפיציער: געוויס אלע!

מאָנקע: איד וועל ניט בלייבען!

חיינקע: איד אויך ניט.

העלענקע: סידען טוידטע וועט איהר אונז דאָ

האַבען!

דער עלטערער אָפיציער (פּערוואונדערט):

ווער זענט איהר דען?

מאָנקע (מיט אַ צולחכעיס): גאַסען-מיידלעך!...

חיינקע: מיר זיינען געקומען אויסלייזען פון איי-

ערע הענד צוויי אידישע מעכטער...

העלענקע: איהר טאָרט זיי ניט טשעפען! עהרליכע

קינדער!

(די אָפיציערען קוקען זיך איבער).

דער עלטערער אָפיציער (טורטעלט):

אינמערענסאָ!

דער אינגערער אָפיציער: נו, וואָס האָד

בען זיי זיך געשטעלט טענה'ן, אָדער נעהמט זיי, אָדער דערשיכט

זיי.

מאָנקע (אויסשטעלענדיג די ברוסט): שיק!

חיינקע און העלענקע (אויסשטעלענדיג זיך-

ערע בריסט, אין איין קול): שיקט!

חנה (מיט אַ תחינה ניגון): אוי, זיי זיינען דאָך טייערע
 קינדער, צדקניות...
 חיים (צו אסתר'ן און גאלדען): קינדער! לאַזט זיך
 אויך בעסער דערשימען!
 חיים קעל מעקלער (קוקענדיג צו די דרוי מייד-
 לעך): העלפט, אידישע טעכטער! ראטעוועט צוויי עהרליכע אי-
 דישע מיידלעך!...
 די דרוי גאסען מיידלעך: (אין דער
 זעלבער פּאָזע) נו, שייסט!
 די דרוי אַפּיצייערען (פּערגאמט און איבער-
 ראַשט)!
 דער עלטערער אַפּיצייער: ס'איז נאָר אַנ-
 דערע מיידלעך!
 דער מיטעלסטער אַפּיצייער: העלרינס!
 דער אינגערער: יא, נאָר נישקשה'דיגע!
 דער עלטערער אַפּיצייער (אַנווייזענדיג אויף
 מאַנקען): זי הויבט מיר שוין אָן שמארק צו געפּעלען.
 דער מיטעלסטער אַפּיצייער: זיי זיי-
 נען אלע דרוי מיר איצט געפּעלען...
 דער אינגערער אַפּיצייער: יא, די אויגען
 זייערע פלאמען, ווי ביי זשאַן ד'אַרק... (צולאכט זיך).
 דער עלטערער אַפּיצייער (ווי ניט זיכער):
 לאַמיר אפּשר די צוויי אבּלאָזען...
 דער מיטעלסטער אַפּיצייער: עס איז
 אַ שאַד... אַבער...
 דער אינגערער אַפּיצייער: ווען די דרוי
 בעטען אזוי העלדיש...
 אלע דרוי גאסען-מיידלעך (ווי איז
 שטימ): מיר פּאָדערען!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (לאבט) : ווי נע-
פעהלט אייך די העזה!

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : (קוקענדיג
מיט פעראכטונג אויף אסתר'ן טיט גאלדען) : איך האָב פיינט פער-
ווינטע נשמות...

(חיים מיט חנה'ן קוקען זיך איבער... אסתר און גאלדע שטע-
לען אויס זייערע אויגען און גלויבען ניט אין דעם וואָס עס קומט
פאַר...)

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (מורמעלט) : גזירת ת"ד...
(פאזע)

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (צו מאַנקען) :
אלזאָ, זאָג זיי דאַרטען, אז זיי זייגען פריי.

מ א נ ק ע (גלעט איהם שקאַצעוואַטע די וואָנסען) :
לויבליו!

ח י י ע נ ק ע (צום מיטעלסטען) : אָ, דו ביזט א וואוילער
קערל...

(יעדע פון די דרוי מיידלעך נעהמט אַן אַפּיזיער אונטער'ן
אַרים און פיהרט איהם אין צווייטען צימער. — אסתר און גאלדע
לאָזען אַראָב די קעפּ אויף די הענט און פאלען אריין אין פּערגע-
טענטהייט).

ח י י מ ע ק ל ע ר (צו חיים'ן) : קען מען שעצען אַ
אידישע נשמה?...

ח י י מ : ווער וויים... איך ווער משונע...

ח נ ה : (פרום) גאָט זאָל זיי העלפען, צולאָזענע...
אַבער זיי האָבען גאָט אין האַרצען... האָבען געראַטעוועט מיינע
טעכטער פון שאַנדע... (דריקענדע שטילקייט).

(פאַרהאַנג לאַנגזאַם)

די צוויי געפאנגענע.

פ ע ר ז א נ ע י ׃

ע ר ש ט מ ע ר ק א ל א נ ע ל .

צ ו ו י י ט ע ר ק א ל א נ ע ל .

א ג ע פ א נ ג ע נ ע ר .

א ג ע פ א נ ג ע נ ע .

(די סצענע קומט פאר ביי רוים נאכ'ן תורכן בית שני).

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ ע ל (פאר'ן שוועל פון זיין הויז
צום צווייטען קאלאניעל קעגענאיבער): האָסט זיך שוין אויסגע-
רוהט פון לאנגען און שווערען קריעג?

ד ע ר צ ו ו י ט ע ר : אָ, יאָ! דער קריעג איז פאר
מיר נאָר נישט אזוי שווער געווען. איך האָב קיינמאָל נישט גע-
גלויבט אין דער גרויסער קראפט פון די אידען.

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ א ל : דאָס איז שוין נישט
אמת: זיי האָבען געקעמפפט ווי לייבען פאר זייער לאַנד און
פרייהייט. דו ווייסט דאָך, ווי אזוי איך האָס דאָס דאָזיגע הארט-
געקיגע און ווידערשפעניגסטע פּאָלק, אָבער אן אמת מוז מען זאָ-
גען: מוט האָבען זיי גענוג ארויסגעוויזען.

ד ע ר צ ו ו י ט ע ר (סארקאסטיש): עס האָט זיי
נישט נאָר זייער מוט, נאָר זייער גאָט נישט געהאַלפּען. זיי זיינען
פערטליגט געוואָרען ווי שאַף און דאָס רעשט איז געפאנגען גע-
וואָרען.

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : אָ, יאָ! עס איז פון זיי קיין שריד
ופליט נישט געבליבען, און וועגען די געפאנגענע וועל איך דיר
זאָגען דעם אמת — איך האָב מיר נישט געיאָגט שטארק נאָך
זיי. קנעכט האָב איך גענוג. איך האָב נאָר איין יונג געפאנגען.
ער איז זעהר שעהן, עס איז מיר געווען אַ שאַד צו הרג'ענען
איהם, אַבוואָהל ער האָט זיך געבעטען מיט די אויגען, און דער-
פאָר טאקע האָב איך איהם לעבען געלאָזט. זאָל ער געפייניגט
ווערען אלס קנעכט, וועט ער וויסען, ווי אזוי מען איז מורד אין
דער רוימישער מאכט.

דער צווייטער : איך האָב דוקא א סך געפאנן
גען; וואָרים נישט? פאר מיינע פאלאציען און פעלדער. נישקשה,
זיי וועלען איצט זיין געטריי.

דער דערשטער : געפינען זיך צווישען דיינע געד
פאנגענע שעהנע און געזונטע?

דער צווייטער : זיי האָבען ביי מיר אלע איין
פנים. אָבער איין געפאנגענע, נאָך גאָר א יונג מיידעל, איז אַ
וואונדערליכע שעהנהייט. ווען איך זאָל נישט האָבען צום דאָך
זינען פאָלק אזא טיעפע פּעראכטונג, וואָלט איך זי געמאכט פאר
מיין קעפּס-ווייב... זי רייצט מיר זעהר. אָבער איך קען עס נישט
צולאָזען, איך זאָל מיין ליבע א שקלאפּין שענקען און נאָך א
טאָכטער פון א בעזיעגטען פאָלק...

דער דערשטער : אָ, געמער! ווי קענסטו נאָר
אזוינס טראכטען? דו וואָלסט דעם רוימישען יחוס דערמיט
פערפלעקט.

דער צווייטער : געוויס! דער רוימישער יחוס
איז מיר גענוג טייער. אָבער דו ווילסט וויסען א סוד, וועל איך
דיר ענטדעקען.

דער דערשטער (נייגעריג) : איך בעשווער דיך אין
נאָמען פון יופיטער, דערצעהל!

דער צווייטער (פליסטערנד) : מען דערצעהלט,
אז מיטום האָט זיך א געליעבטע פון די געפאנגענע אויסגע-
וועהלט. זאלען מיר עס גלויבען אויפ'ן נרויסען העלד און זיע-
נער?

דער דערשטער : דער זיענ פער'שיכור'ט, און מען
קען זיך אין שיכרות אלץ ערלויבען...
(פּוויזע).

דער דערשטער : דאָך פּערדריסט מיר, וואָס איך
האָב נאָך פון זיי נישט געפאנגען, אלס קנעכט, קען זיין, זיינען
די אידען רוהיג. אָבער ווייסטו, וואָס מיר איז איינגעפאלען?

דער צווייטער : וואס קען איך וויסען? זאג מיר.

דער ערשטער : דו זאגסט, אז צווישען דינע געפאנגענע געפינט זיך זעהר א שעהנע אידן...

דער צווייטער : ווען איך וואלט נישט מורא האבען פאר זינד, וואלט איך זי געגליבען צו איינער פון אונזער לע געמינס...

דער ערשטער : האסט שוין געזינדיגט! די גער טער זאלען דיר פערנגעבען. איך בין אבער איצט אויסען וואס אנדערש. איך וועל מיט דיר א געשעפט מאכען...

דער צווייטער (פערוואונדערט) : געשעפט? ווי קומסטו, פאטריציער, צו אזא געמיינער זאך, ווי געשעפט... דו ביזט אויך ווי שיכור פון זיעג און רעדסט דומהייט.

דער ערשטער : א, שרעק זיך נישט. איך בין ענוג שטאלץ מיט מיין רוימישען יחוס. איך האב נאר א וויץ גע- מאכט... איך וועל דיר זאגען דיימליך: איך האב א שעהנעם קנעכט געפאנגען, דו א שעהנע שקלאפין, — לאמיר זיי צוואר מענפארען און זיי וועלען זעהר שעהנע-קינדער געבוירען, און אט די קינדער וועלען מיר זיך טיילען און וועלען שעהנע קנעכט שפעטער האבען.

דער צווייטער : אויב עם געפעלט דיר שטארק. קען איך דיר עם צוליעב טאן. איך בין אבער אין ספק, צי וועלען זיי ביידע וועלען פערקעהרען אהן חופה... ביי די אידען איז מען זעהר אבגעזיגט. די צניעות איז זעהר שטארק אין זייערע פאר- מיליעס. לויט זייער תורה קומט דערפאר די גרעסטע שטראף.

דער ערשטער : א, זיי רוחיג פריינד. צוויי יונג- גע וועזענס, מענען זיי שטאמען פון אידישען פאלק, ווען זיי בליבען אליין אין דער פינסטער... דערצו וועלען מיר זיי נאקעט אויסטאן... זיי וועלען שוין פערגעסען אן זייער תורה און אן

זייער צניעות און אן זייער גאט...
(ביידע לאכען).

דער צווייטער : יא, דאָס ביזטו גערעכט... און
איבערהויפט געפעלט מיר די גאנצע שפּיעל. אלזאָ, גוט, פריינד,
איך בין וויליג דאָס צו טהאָן. טאָקע די נאכט וועלען מיר זיי צו-
זאמענפאַרען.

דער דערשטער : גיב דיין שקלאפּין אַ בעסערען
נאכטמאַל צו עסען...

דער צווייטער : אַ, עסען עסען זיי אַלע וועניג...
נישט אַלץ איז זיי דאָך ערלויבט... עס ארט מיך דוקא נישט, וואָס
זיי עסען וועניג, איך וויל זיי אליין פיעל עסען נישט געבען...
אַבער דער שעהנער שקלאפּין האָב איך שוין געוואָלט מעהר עסען
געבען, עסט זי נאָך וועניגער ווי אַלע... זי זיצט מיט שטארע
בליקען און קוקט צו מזרח־זייט...

דער דערשטער : מיינער אויף אזוי... קוקט אַלץ
צו מזרח־זייט...

צווייטעס בילד.

(אַ פינסטערער חדר. אין איין ווינקעל זיצט האַלב־נאַקעט
די געפאַנגענע אידן. איהרע לאַנגע שווארצע האַהר צע-
וואָרפען איבער די אַקסלען און העלפט איבער'ן פנים. אין
צווייטען ווינקעל זיצט אויך האַלב־נאַקעט דער געפאַנגענער
נער. זיינע אויגען האַלט ער געשלאָסען, דעם קאַפּ אַראָב-
געלאָזט אויף די קניח...)

דער געפאַנגענער (פון זיין ווינקעל, קרעכ-
צענדיג) : אַ, מיין פאַטער, מיין פאַטער! וואו ביזטו איצטער...

ביזטו דער'הרג'עט, פערטיידיגענדיג דאָס הייליגע הויז, אָדער
דיין כהונה איז פּערשוועכט געוואָרען, און געפינסט זיך, ווי איך
ביי די געצענדיגער פּאר אַ קנעכט? ... אַ, מיין פּאָטער, מיין
פּאָטער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (פון צווייטען ווינקעל, שליכט-
צענדיג): מיין פּאָטער, דער שעהנסטער אידישער מאַן... וואו
איז ער איצט? ...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (וויינט אין דער שטיל): אַ,
הייליגער גאָט! מיט אַ פּרעמדער פּרוי אין איין חדר... איך בין
דעם כהן־גדול'ס זוהן... מיין כהונה איז פּערשוועכט...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : אַ, ווען... מיין פּאָטער וואָלט
עס וויסען, וואו איך געפין זיך איצט און מיט וועמען — מיט
אַ רוימישען שקלאַפּ... אַ, ער זאָל מיך האַטש נישט אַנריהרען...
איך וועל מיך בעסער לאָזען טויטען...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (שטיל צו זיך): אַ, די וויל-
דע צולאָזענע רוימער! זיי מיינען, אז איך וועל זינדיגען
מיט אַ פּרעמד מיידעל, אַ שקלאַפּין... שטארבען וועל איך דאָ
און וועל זי נישט אַנריהרען.

(פון ביידע ווינקלען הערט זיך אַ שלוכצען). אין קלוינעם
פענסטערל הויכט אַן ווערען גראָהער און גראָהער, עס קוקט אַרײַן
אין חדר אַ שטיקעלע הימעל... עס ווערט ליכטיגער, ליכטיגער...)

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : אַ דאַנק דיר, גאָט! עס מאַנט
שוין, און דער פּרעמדער האָט מיך נישט אַנגעריהרט... איך דאַנק
דיר, גרויסער גאָט! ... ריין בין איך ווידער געבליבען, ווי מיין
פּאָטער האָט מיך געלערנט, ווי מיין ברודער... אַ, מיין ברודער,
ווי ליעב האָב איך דיר געהאט! וואו ביזטו איצט? ...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (פון צווייטען ווינקעל):
די זון געהט שוין אויף, און פאַר אונז איז זי אויף אייביג פּער-
לאַשען. די שטראַהלען פּאלען איצט אויף די חורבות פון בית-
המקדש... נישטאָ קיין כּח, קיין נביא... און וואו זיינען מיינע

ליעבליכע, מיין פאָטער, מיין מוטער, מיין ליעבע שענהע שוועס־
טער — איז זי אויך, ווי איד, געפאנגען געוואָרען? (הויך אויפ'ן
קול, פערברעכענדיג מיט די הענד) אָ, מיין שוועסטער! מיין
שוועסטער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (איבערראשט): עפעס א בע־
קאנטער קול... איז עס מעגליך? ... (הויבט אויף פאַרזיכטיג די אוי־
גען, בעמערקט אָבער דעם געפאנגענעם נאַקעטען קערפער, לאָזט זיי
שנעל אַראָב...) פרעמדער מענש! רעדט עפעס נאָך. איד וויל
הערען אייער קול.

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (דיזעלבע איבערראשונג):
וועמעס קול הער איד, מיין נאָט! (הויבט אויף הי אויגען, בע־
מערקט אָבער דעם האַלבי־נאַקעטען קערפער און פערשטעלט זיי צוריק
מיט די הענד...)

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : (ציטערנדיג מיט'ן גאַנצען קער־
פער): ווער ביזטו, פרעמדער?
ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר : ר' ישמעאל כהן גדול'ס
זוהן...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (שפרינגט אויף פון אָרט, לויפט צו
צום צווייטען ווינקעל און שרייט אויס): מיין ברודער! מיין
ברודער!

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (שמעלט זיך אויף): אָ,
מיין שוועסטער, מיין שוועסטער! וואו האָבען מיר זיך עס גע־
מראָפען? נישט אויפ'ן בארג ציון, נאָר דאָ אין א פינסטערען
חדר, ביי געצענדינער! (פאלען אוינע די אַנדערע אויפ'ן האַלז
און וויינען לאַנג, לאַנג, ביז זיי געהען אויס אין טרעהרען, און
פאלען טויט אויף דער ערד אַרומגענומען...)
(עס עפענט זיך דאָס שמאַלע טירעל פון חדר, און די צוויי קא־
לאַנעלען געהען אַרײַן, לאַכענדיגע).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : זעהסט, ווי פעסט זיי ליגען אַרומ־
גענומען... און מיר האָבען מורא געהאט, אז זיי וועלען זיך נישט

צויהרען איינע צו די אנדערע...

דער צווייטער : ווער קען זיי וויסען... קום, לאַ-
מיר זיי נישט שמערען...

(אב)

דער מויטער פערדמארשאל.

(דיאלאג)

איז א קליינע אפיציערען-פאלאטקע זיינען געזעסען צוויי
רוסישע אפיציערען און האבען צווישען זיך געפיהרט פאלגענדי-
גען נעשפרעך.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איז וואָס זענט איהר.
קאפיטאן, אזוי פערצווייפעלט? דער קריגע איז נאך ניט גע-
ענדיגט. ענדליך וועלען מיר דאך זיענען.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (קוקט אין דער ווייטקייט
אריין): מיר — זיענען? כאי-כאי-כא.. אונמעגליך! ... מיר הא-
בען שוין פערשפיעלט.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : מען קען נאך נישט
וויסען... אונזער ארמעע איז נאך גענוג גרויס... אויף יעדען
געפאלענעם טאלדראט האבען מיר צעהן נייע...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (קוקענדיג אין דער
ווייטקייט, ווי ער וואָלט עמיצען געזעהן): גארנישט קען אונז
שוין העלפען... (שמייכלט מיט א מאַדנעם שמייכל) מיר זיינען
פערלאָרען!

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איהר רעדט, קאפיטאן.
נישט ווי א מיליטער-מאן, וואו איז אייער מוטא אהינגעקוק-
מען? עם וואונדערט מיך אויף אייך. איהר האט דאך בעפאר
דעם קריגע אזוי פיעל מוטא און גלויבען ארויסגעוויזען.
צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : אה, מיין גאט! בע-
פארן קריגע... דעמאלט האב איך געגלויבט אין אפגאלישטענדי-

ען רוסישען זיענ... אבער איצט, וויסענדיג ווער אונזער פעלד-
מארשאל איז. קען איד ניט גלויבען...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איהר גלויבט דען ניט אין
די מיליטערישע פעהינגקייט פון אונזער פעלד-מארשאל ניקאלאי
ניקאלאיעוויטש? מען מוז צוגעבען, אז נאך אלע מפלות איז ער
פאָרט א העלד און איד בין זיכער, אז ענדליך וועט ער דעם
שונא פּעריאָגען און ער וועט זיענדיך מיט אונזער נייער ארמעע
אריינדרינגען איז שונא'ס לאַנד.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : א, יא! ווען ער וואָלט
געוועזען דער פעלד-מארשאל וואָלט עס אפשר פריהער אָדער
שפעטער געשעהן. צו אונזער גרויס אונגליק איז ניט ער דער
פעלד-מארשאל... מיר לעבען אלע אין טעות. (גלאַצט אויס די אוי-
גען און קוקט אין דער ווייטקייט אריין, שמויכלענדיג פּערדעכטיג.)
ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : (דריקענדיג מיט די פליי-
צעס) : איד פּערשטעה איד ניט, הערר קאפיטאן, עפּים רעדט
איהר זאָנדערבאר... וואָס הייסט מיר לעבען אין טעות : צוויי-
פעלט איהר דען, אז דער ריכטיגער פעלד-מארשאל איז ניקאלאי
ניקאלאיעוויטש, דער מאן פון גרויסען מוטא און שטארקען
ווילען! מיינט איהר דען, אז ער לאַזט זיך בעאיינפלוסען פון
אָנדערע?...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : יא... איד ווייס אלץ...
ניקאלאי ניקאלאיעוויטש איז אפיציעל דער פעלד-מארשאל...
ער איז א מאן פון גרויסען מוטא... קיינער קען אויף איהם ניט
וויקען... ער איז דער איינציגער פיהרער... מיר אלע זיינען
איהם אונטערווארפען, זיינע בעפעהלען זיינען אונז הייליג אָבער
(שמויכלענדיג) ער איז דאָך ניט דער פעלד-מארשאל.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : פאר קיין פאל פּערשטעה
איד ניט, הערר קאפיטאן, איד וואָלט געוואָלט איהר זאָלט עס
מיר ערקלערען דיטליכער...
צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : דיטליכער... הם... עם

איז ניט אזוי לייכט... דאָס דארף מען קענען זעהן... מען דארף האַבען דערצו אנדערע אויגען... און דערצו... אף, איהר וועט עס ניט פערשטעהן, איהר זיינט א צו געזונטער מענש... און דערצו א נישט גלויביגער...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (בעטראכט דעם קאפיטאן מיט פאַרשענדע בליקען) איהר זיינט נישט געזונט, הערר קאפיטאן, איהר האָט געדארפט נעהמען אורלויב... אַבצורוהען זיך א פאַר וואַכען...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : מיין פריינד, איך פיהל מיך נאנץ געזונד... ניט דאָס... (ראש) אָבער ווער איז אונזער פעלד־מאַרשאַל ווייכט איהר אלץ נישט... (צולאכט זיך).
ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (דערשראָקען) : הערר קאָפּיטאן... זאָל איך אימיצען רופען... מיר דאכט, אז איהר האָט הייז...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (בייז) : איהר זאָלט זיך נישט דערוועגען... שטענדיג איז מיט איך אזוי, הויכט מען אן זעהן זאכען אין זייער ריכטיגען געשמאַלט הייסט עס ביי איך : קראַנקהייט, הייז, — אידיאָמען!...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : אָבער... מען זעהט דאָך, אז איהר זייט. הערר קאפיטאן אביסעל מיעד... איהר האָט געדארפט ווירקליך אויסוויקען א פאַר וואַכען רוח פאַר איך... נאָכדעם וואָלט איהר מיט פרישע קרעפטען געקענט שלאָגען זיך מיט'ן שונא און פיהרען אייערע ראַטעס אויפ'ן ריכטיגען וועג. צום זיעג און רוהם..

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (שמרענג) : און וואָס וועט ער זאָגען ?

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (פער'הדוש'ם) : ווער ?
צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : דער פעלד־מאַרשאַל !
ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : וועלכער פעלד־מאַרשאַל ?
צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : נו, געוויס ניט דעם

צאר'ס אַנקעל... ער איז שוין לאנג אויס פעלד־מאַרשאַל... אז
איך זאָג פעלד־מאַרשאַל מיין איך יענעם, יענעם... איהר קענט
איהם ניט... אבער ער איז דער אמת'ער...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : בערוהיגט זיך, הער קאד
פיטאן...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : איך בין זעהר רוהיג
(שמייכלט) אבער טאקי דערפאר ווייס איך ווער אונזער פעלד־
מארשאַל איז...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (סטארענדיג צו בעהערשען
זיך) : אנו, לאַמיר אויך וויסען ווער איז ער, ווי באלד אז ניט
אונזער גרויסער ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (אויפגעלעבט, די אויגען
פינקלען) : אַט איצט געפעלט איהר מיר... הערט־זשע מיר
אויס... דאָס איז געוועזען א פאָר וואָכען נאָכדעם ווי דער קריעג
מיט'ן שונא האָט אויסגעבראכען... מיר זיינען נאָך געווען אלע
פול מיט מוטה און גלויבען אין א שנעלען און ערפאָלגרייכען
זיעגן... איך האָב דעמאָלט געפיהרט מיין ראָטע צו דעם וועג,
צום דייטשען גרעניץ... קעגען אונז האָבען געוואנדערט מחנות
אידען... דאָס האָט אונזער בריגאדנער זיי ארויסגעשיקט.
מסתמא האָט ער אזוי פערשטאַנען... איך שמעל מיר נישט גע-
גען די בעפעהלען פון א בריגאדנעם... אונזערע סאָלדאַטען האָר
בען זיי אויסגעלאכט... זיי זיינען ווירקליך געווען זעהר קאָ-
מיש און לעכערליך ביין לויפען... זייערע לאנגע קאפאָטעס
האָבען געפלאטערט ווי פליעגלען פון שווארצע גרויסע דערשראָ-
קענע פויגעל... נאָר ביסלעכווייז, ביסלעכווייז זיינען זיי פער-
שוואונרען פון אונזערע אויגען... מיר זיינען גענאנגען איבער
פעלדער... פוסטע פעלדער... עס איז געווען הערבסט. און אַט
האָט אונזער ראָטע בעגענענט איין איינציגען אידען, א קליי-
נער, א דערשראָקענער... ער איז געלאָפען קענטיג פאר שרעק,
וואָס ער איז אָבגעשטאַנען פון זיינע ברידער און ער האָט זיי

געוואָלט אַניאַגען... אין האַנד האָט ער געהאַלטען אַ פעקיל. איינער אַ סאַלדאַט האָט אַ געשרעה געטהאָן: שפּיאָן! מעהר וואָס דער דאָזיגער ניט געברויכט. גלייך האָב איך אַ קאַמאַנד-דעווע געטהאָן: שיעסען. אין אַ רגע אַרום איז שוין דער איד געלעגען אויסגעצויגען און אַרום איהם אַ מייכעלע בלוט... איך זעה איצט פאַר די אויגען דעם דאָזיגען געפאַלענעם אידען, מיט דעם פּערגליווערטען שרעק אין די אויגען... איך האָב מיך צוגע-בויגען, גענומען דאָס פעקעל און אַבגעבונדען... עס זיינען אַרויס-געפאַלען ביכער... מאָדנע ביכער.. גרויסע אותיות... אַזוינע אַלמע, געהימיספּולע.. איך האָב איבערגעלייענט די אונטער-שריפטען אויף רוסיש אויף דער ערשטער זייט, ערשט דאָס זיי-גען געווען הייליגע אַלמע אידישע ביכער... די ביכער... דער תּלמוד... און נאָך אַזעלכע פּון זייערע אַלמע ביכער... איך האָב נאָך אַמאָל אַ קוק געטהאָן אויף דעם דערשאַסענעם און האָב גלייך בעמערקט, אַז דער פּערגליווערטער שרעק פּון די אויגען איז פּערשוואַונדען. אַנשטאַט אַ שרעק האָט אין זיי גערוהט אַ שמייכעל... אבער עפעס אזא מאָדנער... איך וועל ניט זאָגען אַ בייזער.. נאָר עפעס אַ פאַרזאָגענדיגער, אַ דראַהענדיגער... „אַלץ איז איצט פּערלאָרען!“ האָב איך אַ טראַכט געטהאָן און זיך געלאָזט מיט מייז ראַטע ווייטער, מוראַ האַבענדיג זיך אומצו-קוקען. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז דער דאָזיגער איד, וואָס איז פאַר אומזיסט און אומנישט דערשאַסען געוואָרען וועט מיך נאָכ-יאָגען... מייז שרעק איז אבער געווען אומזיסט... ער האָט מיך נישט נאָכגעיאָגט! אבער שפּעטער האָב איך איהם געזעהן שווע-בען אַלץ פאַראַויס און פאַראַויס...

מיר האָבען נאָכדעם געהאַט אייניגע כלומרשמע זיעגען. די מיליטער האָט געיובעלט... איך אָבער האָב געוואוסט, אַז עס איז נאָר אויף אַ וויילע... קיין נצחונות קענען מיר שוין ניט האָר בען... ווייל דעם קריגע פּיהרט אַז אַט יענער דער'הרג'עטער איד... ער געהט שטענדיג פאַראַויס, ווי אַ פּעלד-מאַרשאַל און

זיין שמייכעל איז די קאמאנדע. ער גיט א שמייכעל און מיר פערלירען א פעסטונג, א צווייטען און מיר זיינען אין פלעז. א דריטען און מיר זיינען אלע אין א פאסטקע ביין שונא... יא. פריינד, אונזער פעלד-מארשאל איז יענער איד... מיר וועלען פערלאָרען געהן! דער טויטער פעלד-מארשאל איז מוסחיג און ענטשלאָסען.. איך זעה איהם פאראויס אונזערע מחנות און ער יובעלט מיט זיינע נצחונות איבער אונז... וואָס קענסטו איצט טהאָן? נאָך אמאָל שיעסען איהם קענסטו ניט... אונבעזיער-באר איז דער טויטער פעלד-מארשאל...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט בעדויערן): איהר זייט קראנק, הער קאפיטאן; כ'וועל איך נעהמען אין שפיטאל... צווייטער אפייציר (מיט פערמאנונג): איהר פערשטעהט עס ניט... און דאָס איז אייער אונגליק... איבריגענס קענט איהר מיך אוועקפיהרען אין משוגעים הויז, דאָרט איז איצט מיין פלאץ, אונזער אלעמענס פלאץ... (צולאכט זיך) אבער איצט ווייסט איהר שוין ווער דער פעלד-מארשאל איז... חאָד חאָד... אָט יענער קליינער דערשראָקענער איד... חי-חי-חי... דאָס האָב א יך איהם געמאכט פאר א פעלד-מארשאל... ער איז א העלד, ער וועט זיעגען, זיעגען, זיעגען!... איצט, פריינד, פיהרט מיך! איך בין גרייט!...

סְנוּאֵלְמַעַן.

דער פאפולערער מאי.

(פון מהעאטער לעבען).

העררי קלינגער, דער שוישפיעלער איז געזעסען אין דער קליינער בעקעריי אויף האוסטאָן סטריט און בעשטעלט א גלאָז קאווע מיט קייק.

געקומען איז ער אהער עקסטרא, ווייל א גלאָז קאווע רע-כענט מען דאָ דריי סענט און קיין טיפ דארף מען דאָ ניט געבען. ביז היינטיגען טאָג איז דאָס פאר איהם געווען א גרוי-סער קרן. קלינגער איז אפילו קיינמאָל ניט געווען קיין פער-שפאָרער. פערקעהרט, ער האָט אלע מאָל ליעב אַ הוליע צו טהאָן, ווי זיינע אויסגערעכענטע חברים דריקען זיך וועגען איהם אויס מיט איראָניע און פאָרוואָרף. אָבער ביי יעצטיגער שווע-רער לאַגע זיינער, נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוקריעגט מיט אלע מענעדזשערס און איז אַ גאַנץ ווינטער ניט אַנגאזשירט גע-ווען, האָט ער געמוזט אָנהויבען צו קאַרגען.

נאָכדעם ווי דער קעלנער האָט איהם צוגעטראָגען די קאַפע און האָט ווי מיט אַ שמויבעלע איהם אָנגעקוקט, האָט קליי-נער דערפיהלט, אז דאָס בלוט געהט איהם אין פנים אריין. ער האָט מורא געהאַט, אז דער קעלנער האָט איהם זיכער דערקענט.

ער האָט געזופט די קאווע און געטראכט :
 — צו אלדי טייוועל! אלע קענען מיר! איד בין זיכער,
 אַז דער דאָזיגער האָט מיר דערקענט! אוראי מיר גע-
 זעהען אין „מירעלע אפרת“.

ער האָט אראָבגעלאָזט דעם קאַפּ און געזוכט פּערגעסענ-
 הייט אין דער קאַפּע קאווע, ווי אַ שכור אין דער גלעזעל משקה
 און וויעדער געטראכט :

— מען קען זיך פון די דאָזיגע „פאטריאַטען“ ניט אויס-
 בעהאלטען. וואו דו זאָלסט ניט קומען, געפינט זיך איינער וואָס
 קען דיך און שמייכעלט צו דיר...

ער האָט זיך שוין געוואָלט אויפהויבען, בעצאָהלען און
 ארויסגעהן, אָבער ווענדענדיג די אויגען אין אַ זייט ערגעץ
 האָט ער בעמערקט, ווי עס זיצט ביי אַ ווינקעל טישעל אַ מאָן,
 וואָס קוקט אויף איהם און דאכט זיך, אַז ער גריסט איהם.

— אַ בעקענט פנים! — האָט קלינגער אַ טראכט גע-

טהאָן.

נאָר איידער ער האָט צייט געהאט צו דערמאָנען זיך ווער
 יענער איז, איז דער לעצטער אויפגעשטאַנען, זיך געלאָזט געהן
 מיט אַ ברוימען שמייכעל צו קלינגער'ס טישעל און צוגעהענ-
 דיג צו קלינגער'ען, האָט ער גוט־ברודעריש איהם אויסגעצוי-
 גען די האַנד :

— העללאָן, מר. קלינגער! ווי קומט איהר אהער? ...

קלינגער האָט איהם בעקוקט און זיך ענדליך דערמאָנט :

— מר. וואשקינד! פון באַוערי מיניזיק האָל! ווי קומט

א י ה ר אהער?

— איד שפיעל דאָ סקעטשעס אין אַ מאַוונגי פיקטשור

פלאץ, האָב איד מיר אריינגעכאַפּט אַ קאווע אויסטרינקען....

„אז אַז און וועה איז צו מיר!“ — האָט קלינגער אינער

ליך גערקעכצט. — איד, דער ליעבלינג פון פובליקום, און דער

דאָזיגער קאליקע אין איין פלאַץ...

ער האָט אָבער זיך טיעפער איינגעקוקט אין יענעם'ס פנים און האָט בעמערקט אין זיינע אויגען טרויער און אונצור- פריעדענהייט און ער איז צו איהם גוט אויטגעלעגט געוואָרען : — איהר שפיעלט שוין גאָר אין מאַווינג-פיקטשור פלאַץ? — וואָס זאָל מען טהאָן ? — האָט וואַשקינד מיט הכנעה געענטפערט, אז דער מיוזיק-האַלל אויף דער באַוערי האָט זיך צוגעמאַכט, האָב איך מיר פערפאַסט אַ פאַר סקעטשעס און פיהר זיי אויף מיט א „פארטנער“ אין מאַווינג פיקטשור פלעצער... — מאַכט איהר אַ לעבען ? — האָט קלינגער מיט אַנטהייל געפרעגט.

— גאָר נישקשה... דער עיקר אָבער, איך דאַרף מיך ניט בלאַמירען. מיין נאָמען אויף די פּאַוסטערס פיגורירט ניט. היינט וואָס געהט עס מיך אָן. — דאָס איז וואויל ! — האָט קלינגער געלויבט. — גבי דאָס „פּאַלק“ זאָל דיך ניט קענען. און אַינקוענדיג מיט פריינדשאַפט וואַשקינד'ן, האָט קלינגער זיך גענומען אויסצורעדען דאָס האַרץ.

— עס איז, ברודער, ניטאָ קיין ערגערע זאַך, ווי זיין פאַר- פולער, בעליעבט ביין פּאַלק פאַר אַ נאַש-בראַט. אָט נעהמט אַ ביישפיעל פון מיר. דאָס פובליקום קען מיך ווי אַ בייזען שיי- לינגער, מיין נאָמען איז אַדווערטייזם אין די צייטונגען. אייב קאַהאַן אליין האָט שוין וועגען מיך געשריעבען, אפילו מיין פיקטשור געגעבען אין „פאַרווערטס“, היינט די קלענערע רע- דאַקציעס איז דאָך אָבגערעדט; דער רעדאַקטאָר פון „אידישען גליק“ האָט מיך פּערגליכען צו שילדקרויט'ען... זיינט איהר אַ מבין ? ... מיט איין וואָרט, מען האָט מיך אויפגעבלאָזען, גע- מאַכט פאַר אַ „סטאַר“ און דאָס פובליקום אליין האָט מיך אויף, — בעקלאָגען זיך קען איך מיך נישט, — גענוג אָבגע- שעצט. איך פלעג קריגען די גרעסטע אפלאוזען. מען פלעגט ווערען הייזעריג שרייענדיג : קלינגער ! איך בין אַ ליעבלינג.

איך האָב פּאַטריאָטען און פּאַטריאָטקעס... וואָלט דאָך אַן אַנֶר דערער געוועזען גליקליך, צופריעדען, און וואָלט יעס געהאַלטען פאַר אַ כּבוֹד... מיך אָבער, ברודער, קוילעט דאָס אַוועק! עס מאכט מיך אונגליקליך! וויל מיין נאָמען שטימט ניט מיט מיין טאש. איהר פערשטעהט? אז מען איז פּאַפּולער, מוז מען זיין רייך. ווען ניט, פּאַסט זיך דאָס ניט און מען ווערט אַלע וויללע פערשעהמט. נאָך מיין מיינונג מוז אַ פּאַפּולערער מענש האָב בען אַן אייגענע ווילע ערגעץ ווייט הינטער'ן שטאָרט און ווייז זען זיך פאַר'ן עולם מוז ער בלוזי ווען ער שפּיעלט. אָבער שפּיעלט — זעץ זיך אַרײַן אין אויטאָמאָביל און פּאַהר אַוועק צוריק אין דיין ווילע. ווילסטו אַ ביסעל פּערברענגען, לאָז זיך אַוועק צו מאָרטענס. דאָרטען איז דיין פּלאַץ. צווישען גרויסע קינסטלער, צווישען גרויסע שריפטשטעלער... נאָך ניט ווייז זיך צרפּוס אויפ'ן סטריט. עס שאַרט ניט אַמאָל דורכצושפּאַ צירען זיך צרפּוס אויף. פּערקעהרט, אַמאָל פּאַסט עס גאָר צום געשעפט: געהסט זיך לאַנגזאַם, אַנגעטהאַן אין אַ צילינדער, אַ סמאָקינג, ווינטער אין אַ פּומער, געאַרעמט מיט אַ שענהע ליידי, איבער סעקאַנד עוועניו, צי אפילו איבער גרענד סטריט און דאָס פּאַלק בעוואונדערט דיך: אַט דאָס געהט קלינגער מיט זיין געליעבטע. מיט אַ ווייב פּאַסט ניט פאַר אַ קינסטלער. קינסטלער שפּאַצירען מיט געליעבטע...

אָבער שטעל זיך פּאַר, ברודער־לעבען, אז אזא מאַן ווי איך איז ניט קיין ביזנעס־מאַן. לעבען לעב איך בלוזי פאַר דער קונסט, האָב זיך מיינע קאַפּרײזען, וויל אויפטרעטען דוקא אין גאַרדי'ס, אַש'ס און פינסקי'ס שטיק, וויל זיך צום נייערדיגען געשמאַק פון פּאַלק ניט אַרונטערלאָזען, מיט די מענעדזשערס קיין קאָנטראַקטען שרייב איך ניט. ערשטענס, ברעכען זיי איהם, אויב זיי לוינט זיך, סיי ווי סיי; צווייטענס, האַלט איך, אז אַ קינסטלער טאָר זיך ניט קאָנטראַקטירען. דאָס איז אַ בעליידי גונג! וואָס זשע קומט אַרויס, ברודער! ... לאַכען זיי מיך טאַקע,

אלע אויס, אפילו די קאלעגען... אלע אנערקענען, אז איך בין א גרויסער טאלאנט, א גרויסער טראניקער. כאטש אין קאמיר שע ראָלען „ביט“ איך זיי אויך... און אז עס קומט צו אנגאד זשירען אויפ'ן סיזאן, פערנעהמט ענדליך מיין פלאץ א קאליקע... מיינט איהר, אז דאס פאָלק מאַהנט מיך ביים מענערזשער? הם וחלילה! אין גיכען ווערט דער קאליקע נאָך בעריהמטער ווי איך. מען שטעלט ארויס אויפ'ן פאָוסטער זיין פיקטשור אביסעלע גרעסער און ער איז שוין דער לעבלינג... וואָלט איך צופריעדען געווען. געהט עס אַיז דר'נורד די פאָפולאריטעט מיט'ן נאָמען! פערקעהרט, איך וויל מען זאָל מיך אין גאנצען פערגעסען. אויס קלינגער! קלינגער דער שוישפיעלער איז גע- שטאַרבען. עס וויל לעבען קלינגער דער געוועהנליכער מענטש, און אַלס אַ געוועהנליכער מענטש קען איך געהן אין א שאפ ווי אלע מיינע אַדעסער לאַנדסלייט און אַרבייטען ביי קלאָוקס. עס איז ניט שווער זיך אויסצולערנען..

איהר ווילט הערען אַ ווייז, וועל איך אייך דערצעהלען. איך בין שוין טאקע געווען אין א שאפ. געשטעלט זיך אין דער רייהע מיט אלע אַרבייטער און געוואַרט. מיינט איהר, האָט מען מיך דאַרטען ניט דערקענט?

— וואָס טהוט איהר דאָ, מר. קלינגער? — האָט איינער אַ דאַרער בחורעל אויסגערופען הויך. אלע וואַרטענדע אַר- בייטער האָבען זיך אומגעקוקט און דער גרעסטער טייל פון זיי און איך האָבן בויף פערשעהמט ווי אַ גנב און געמוזט אַבטראָד האָט מיך דערקענט און מען האָט מיך געמאכט אַן אַוואַציע נען זיך. וואָס מיינט איהר האָבען זיי געמיינט? אז איך וויל שטודירען דאָס לעבען, נאָכמאַכען די מינעס פון די אַר- בייטער... איהר פערשטעהט, וואָס פאַר אַ אידיאָמען דאָס זיי- נען?...

שלעכט! זאָג איך אייך! אזוי איז מיט אַלץ. אַנגאַזשירט בין איך ניט, פערדיענען פערדיען איך ניט קיין פעני, טראַכט

איד מיר, איד וועל מופען ערגעץ אין אן אַרימער וואוינונג, אין אַ פאמיליען־הויז, איד בין איינער אליין, וועל מיך בעהאלטען פון דער וועלט, און אויס קלינגער. אייני ניט געפידעלט! ווי באלד אז די קונסט האבען פערכאפט די מענעדזשערס, איז אויס קונסט.

לאָז איד מיך אין אן אַרימע סטריט ערגעץ אין אַ פער־וואַרפענעם ווינקעל זוכען אַ בעד־רום פאר אַ פּאָר דאָלאַר אַ חודש, ווי אין אמאָליגע יאָהרען, ווען איד בין נאָר וואָס אהער געקומען. איז אָבער, ברודער, לאַ מיט אן אַלף. וואו איד געה אריין, אלץ מיינע פערעהרער, ליעבהאָבער און בעוואונדערער: אד, מר. קלינגער! וואוהין האָט איהר פערבלאָנדזשעט... און די מיסעס בעגלייט מיך פון די צובראָכענע טרעפ און איד מוז אויסטראכטען אַ משוגענ'עם תיריץ: ווי אזוי קום איד אהער . . .

און וואָס איז מכת רעסטאָראַנטס? איז דען ניט די זעלבע זאך. אָט בין איד אריין אהער, אין אן אַרימע בעקעריי... אין טאָש האב איד עטליכע סענט, דאכט זיך דרייצעהן... נו, האָב איד גערעכענט, קאפע דריי, געבעקס פינף, — איז אכט, בלייבט מיר נאָך פינף סענט אויף אַ פעקעל מעקאס. ווייזט זיך ארויס, אז דער קעלנער איז אַ פערעהרער מיינער; איהר זעהט, ווי ער קוקט אויף מיר... ער האָט מיך אוראי געזעהן אין „האַשע די יתומה“ און אפשר אין גאָלדפארדען'ס „בן עמי“, נו, מיינט איהר, וועט ער ניט קריגען דעם ניקעל א „טיפ“...

נאָר דאָ האָט דער שוישפיעלער פון די סקעטשעס מר. זואשקינד איהם איבערגעריסען און זיך אָבגערופען: — נו, מר. קלינגער, וואָס אנבעטרעפט דעם ביל דאָ אין רעסטאָראַנט, וועל איד בעצאָהלען... אויך דעם „טיפ“ געהט איד אויף זיך...

דער פּאָפולערער און בעליעבטער שוישפיעלער קלינגער האָט זיך געדונגען אביסעל וועגען דעם, אָבער ענדליך האָט ער

אויסגעפיהרט. עם הייסט, ער אליין האט בעצאָהלט זיין אייגע-
נעם ביל און איז ארויס פון דער קליינער בעקעריי אָהן איין
סענט.

דערפאר אבער האָט ער זיך געפיהלט ערלייכטערט, נאָכ-
דעם ווי ער האָט זיך אביסעל אויסגעערעדט דאָס האַרץ..

דער פאטער.

..איהר פרענט וואו איז מיין עלטערער באַי, בעני... א
דאנק פאר'ן פרענען. כאַטש, אז איהר דערמאָנט מיר איהם, צו
נעהט מיר דאָס האַרץ. שטעלט זיך פאַר אז מיין בעני יאָנט
זיך נאָך ווילא'ן...

וועלכער ווילא? — פרענט איהר — וואָס? — איהר
ליענט נאָר ניט די פייפערס? אַ חרוש! איך מיין ווילא פון
מעסקיקא, וואָס אַמעריקא מוז איהם „כאַפען טויט אָדער לע-
בעדיג“...

אַט נאָך דעם דאָזיגען ווילא יאָנט זיך דאָס איצט נאָך
מיין בעני זאל לעבען...

איהר וואונדערט זיך ווי אזוי קומט מיין בעני צו מעסקי-
קא. מיט צוויי יאָהר צוריק, גערענקט איהר דאָך האָט ער גע-
אַרבייט אין ניריאָרק, אָדער אַמאָל אַרומגעגאַנגען לעדיג, עס
האָט זיך געוונדט נאָך דער צייט. איז איהם טאַקע נמאס געווא-
רען ביידע זאַכען, אי אַרבייטען, אי אַרומגעגאַנגען לעדיג, וואָרים פון
ביידע זאַכען לעקט מען אין אַמעריקא קיין האָניג ניט. אַרביי-
טען אין אַ שאַפּ איז פאַר איהם געווען צו שווער, ניט חלילה
ווייל ער האָט קיין כח ניט געהאַט — דאָס דוקא ניט, וואָס דען?
ער פלעגט ניט קענען פערטראָגען די ווענט פון שאַפּ — אזוי
פלעגט ער טענה'ן.

ארומוגען לעדיג, פלעג איך צו איהם האָבען טענות : זיצט אַ בחור אויפ'ן טאַטענ'ס קאַרק און גאָר ניט.

איז ער זיך אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען מיט אַב און גיעט זיך אָן פאַר אַ טאַלאַנט אין דער אמעריקאנישער אַרמעע...

אַט דאָס איז טאַקע אמעריקא! וואָלט איהר ווען גער גלויבט, אז ביי אונז, איך מיין דאָרסטען אין דער פינסטערער מדינה, זאָל אַ בחור זיך אליין אָנגעבען. יעדער דאַנקט דאָר טען נאָט, אז ער האָט אַ פעהלער, אז עס פייבט איהם אן אויער אָדער גאָט איהם געבענשט מיט צוצווינגענע אָדערען אויף אַ פוס, אָדער עס פעהלען איהם אַ טויף אַנדערטהאלבען צייהן. צי נאָך אזוינע גליקליכע פעהלערען, וואָס פאַניע האָט פאַר זיי גרויס דרף אַרץ... מיין בעני גאָט צו דאַנקען האָט די דאָזיגע פעהלערען ניט געהאַט, אויסער דעם איינציגן פעהלער פון פייפען... אָבער ניט דער אויער האָט חלילה געפייבט, נאָר דאָס מויל, אז ער פלעגט געבען אַ פייף, פלעג איך מיינען, אז אלע שדים פון די מרבריות וועלען זיך צונויפלויפען, ווערליג מען גלויבט ביי אונז אין דער היים...

הייסט עס, האָט ער זיך אָנגעגעבען אין דער היגער אַר-מעע. איז אָבער ניט ווי מען רעדט אזוי גיך טהוט זיך דאָס. אזוי ווי דאָרטען אין דער פינסטערער מדינה איז שווער צו בעפרייען זיך פון דיענסט, אזוי איז דאָ, אין דער ליכטיגער מדינה שווער אָנצוקומען. דאָס הייסט געהמען, געהמען זיי צו, נאָר וואָס דען? מען דארף האָבען, אז דער טאַטע זאָל אונטערשרייבען אַזאַ מין פאַפיער...

קומט ער אַמאָל, בעני מיינער, רוקט מיר אונטער אַ פאַר פיער אויף ענגליש און דערזעהלט מיר אַ מעשה, אז באשר בכז, ארבייטען אין שאפ האָט ער פיינט, און אומגען לעדיג וויל אַ יך ניט ליידען, האָט ער בעשלאָסען צו געהן אין דער אַרמעע און אז גאָט וועט העלפען ער וועט זיך אויסדיענען קען ער זיך דערדיענען צו אַ פאַליסמאן אויף אַ פערד.

— ווי אזוי אויף א פערד, פאר וואָס ניט א פוס־פּאַליסמאן, וואָס גיט אכטונג אויף דער אָרדנונג, שטעהענדיג מיט ביידע פיס אויף דער ערד? פּרעג איך איהם.

ערקלעהרט מיר מיין בעני, אז ער האָט לאנגע פיס און ווי באלד ער האָט לאנגע פיס, וועט ער געהן אין דער קאוואַלעריע... דערפאר, אז ער וועט זיך אויסדיענען קומט איהם צו ווערען א פערד־פּאַליסמאן... דאָס הייסט, ער וועט דאַרפֿען אכטונג געבען אויף דער אָרדנונג פון דער הויך...

איז מיר דער ענין יא געפעלען און ניט געפעלען. ניט גע־פעלען איז ער מיר, וואָס מיין בעני, וועלכער וואָלט אין רוסי־לאַנד געהאט א צווייטע להאַטע, וועדליג ער איז עלטער פאר'ן קלענערען בנ'אָק מיינעם מיט א יאָהר זיבען און וואָלט אין א „גוטען יאָהר“ אודאי דאָרטען בעפרייט געוואָרען מיט איין הונדערטער, זאָל ער דוקא דאָ, אין דער פרייער מדינה ווערען א סאָלדאט! אמת, ער גיעט זיך אליין אָן, מיט'ן גוטען ווילען... צווינגען צווינגט מען איהם ניט... פונדעסטוועגען ווילט זיך עפעס ניט לאָזען. פון דער צווייטער זייט אָבער ווילט זיך האָר בען א זוהן א פּאַליסמאן און נאָך אויף א פערד. וואָרים וויר באלד אויף א פערד וועט ער זיך ניט געפינען ערגעץ אין א העסטער סטריט, נאָר טאקע אויף פינפטע עוועניו, וואו די אוי־טאָמאָבילען לויפען און וואו אלע מיליאָנערען שפּאַציערען אַרום!...

מילא, וואָס זאָל איך איך לאנג ברייען, איך האָב מיר מיט געווען מיט מענשען, נאָכגעפרעגט ביי מיין סאָסיעטי־לאַיער, וואָס פאר א „פראוועס“ קען איך אליין קריגען, אויב מיין זוהן ווערט א סאָלדאט. ערקלעהרט מיר דער לאַיער, אז ערש־טענס ווער איך דערמיט א שטיקעל „סיטיזען“. ס'הייסט אויב איך פאָהר אמאָל צוריק אין אייראָפּא און קום ווידער אַהער, — מוז מען מיר אריינלאָזען.. צוריק שיקען טאָר מען מיר שוין

ניט. טאָמער וויל איך עפענען א סאלון בין איך שוין אויך ביל-
בער צו קריגען לייסענס איידער אן אנדערער; דאָס הייסט
שוין, אז איך האָב א צד אין דער משפּחה... איהר פּערשטעהט
א קוק?...

מילא, איך האָב מיך געוויענט אהער און אהין און האָב
דאָס פּאָפּיער „געסיינט“; עס הייסט, איך בין מרוצה, אז מיין
זוהן, מיין בעני, זאָל ברענגען א גון די יוניטעד סטייטס אָפּ
אמעריקא... דערהויפּט האָט מיך גענומען דאָס, וואָס איך ווער
רערמיט א שטיקעל סיטיזען, ווייל ווערען א גאנצער סיטיזען
איז פאר מיר אן אונמעגליכע זאַך. אין לאַנד בין איך שוין
אפילו א יאָהר פּופּצעהן און האָב שוין געקענט ווערען דריי מאָל
א סיטיזען, ווען ניט מיין פּערדרעהטער קאָפּ... וועמענס קאָפּ איז
אויסצולערנען זיך די אַלע זיעבען זאַכען, וואָס מען דאַרף דערצו
קענען! טאָמער האָב איך איין פּרייען טאָג אין דער וואָך —
אמאָל שבת און אמאָל זונטאָג, עס ווענדט זיך אין וואָס פאר אַ
שאַפּ מען אַרבייט, זאָל איך מיך גאָר געהן פּערדרעהען דעם קאָפּ
מיט נייע חכמות, ווי אזוי האָט געהייסען דער און יענער פּרע-
זידענט.

נאַטירליך, ווען איך זאָל וויסען, אז מען וועט איהם גאָר
„נאַזנאַטשען“ אזש אין דער דריטער אמעריקא און פון דאָרטען
איז איין שפּרונג קיין מעקסיקאָ און ווילא וועט זיך צובונטע-
ווען און וועט זיך פּערטשעפּען מיט אמעריקא! — אויף אזוינס
האָב איך זיך ניט געריכט! געה זיי א חכם און רעכען אויס
אזוינע מינים זאַכען. סך־הכל האָב איך דעמאָלט גאָר ניט גע-
וואוסט, אז מעקסיקא איז אַ בעזונדער לאַנד און עס געהערט
ניט צו אונזער אמעריקא.

איצט אָבער איז ניט גאָר פּרעהליך. איך בין זיכער אז מיין
בעני איז דארטען אין מעקסיקאָ און יאָגט זיך נאָך נאָך ווי-
לא', ווייל קיין בריעה האָב איך פון איהם שוין לאַנג ניט בער
קומען... אזוי פּלעגט ער מיר שרייבען אַלע וואָך און פּלעגט

נאָך אמאָל שיקען אביסעל געלט פון זיינע וויידזשעס. ער
נעהמט דאָרטען נאָנץ שעהנע וויידזשעס: פופצעהן דאָלאַר אַ
חודש מיט עסען און טרינקען און אויף אלעם פערטיגען. א
דזשאב איז דאָס ניט קיין שלעכטער, ווען עס זאָל זיך ניט אונ-
טעררוקען ווילא...

נאָך איינס זאָנט מיר דאָס האַרץ, אז אויב ווילא וועט זיך
לאָזען כאַפען, וועט איהם כאַפען מיין בעני. ער איז א באַי אַ
מויק! איך וואָלט בלוז געוואָלט ער זאָל איהם כאַפען אַ לע-
בעדיגען, ווייל צו וואָס פערניסען מענשליכע בלוט? איך בין
אַ גרויסער גענגער פון אלערליי געשלעגען און מלחמות. איך
פרעג אייך, צי וואס דארף מען דאָס און וואָס איז דאָס פאר אַ
וועלטעלע געוואָרען, אז אפילו אמעריקא האָט זיך אויך ניט
געקענט אויסדרעהען נאָך אינגאנצען פון עפעס, איז ניט קיין
מלחמה, איז כאַטש אַ נאָכיאָגעניש...

און ווער דארף העלפען כאַפען איהם, ווילא'ן הייסט עס,
טאקע מיין בעני, וואָס איז אין גאנצען אַ יאָהר צעהן אין לאַנד!
איך זאָג ניט, אז מען האָט איהם גענויט דערצו, אָבער ווער
יויס, ווען ער וואָלט געהאט סטעדי ארבייט און די ארבייט
וואָלט ניט געווען אזוי שווער וואָלט איהם אפשר נאָך ניט
געצויגען אין דער אַרמעע און איך וואָלט געקענט שלאַפען דר-
היג ביי נאכט... אזוי אָבער זעה איך נאָך פאר די אויגען ווי
אזוי מיין בעני יאָגט איהם נאָך, ווילא'ן הייסט עס, און יענער
איז קיין נאָר ניט און אנטלויפט... און בעני יאָגט איהם ווי-
דער! ער מוז איהם, הייסט עס, כאַפען.

אָט בין איך דאָ ניט לאנג געווען אין די „מואוויס“ האָט
מען דאָרטען געוויזען אַ פיקטשור פון מעקסיקא ווי אזוי אונ-
זערע געוועלטיגען דאָרטען... לייט זיצען און קוועלען, האַבען
הנאה און פאטשען בראוואַ... אפשר וואָלט איך אויך געווען
אַזאַ פאטריאָט ווי זיי, ווען מיין בעני וואָלט דאָרטען ניט געווען
קיין פּוהות... פיר אָבער האַבען זיך די הענט ניט געהויבען צום

פאטשען.. איך האָב מיט זיי געמוזט ווישען די אויגען... מיר
האָט זיך געדאכט, אז איינער אויף א פערד זעהט אויס פונקט
ווי מייז בעני, ער האָט געקוקט אויף מיר אזוי טרויעריג, ער האָט
שוין קענטיג חרטה אויף דער גאנצער מעשה... איך האָב מיך
געוואָלט נאָך אמאָל איינקוקען, האָט מען שוין די פיקטשור
אזועקגענומען, באלד האָט מען שוין געוויזען א שיף מיט א
גרויסען האַרמאט... דער עולם איז גאָר נתפעל געוואָרען... דער-
זעהען זיי איצט א שיף מיט א האַרמאט ווערען זיי ווי משוגען!
א שמחה אויף זיי. דער פעטער סעם האָט א האַרמאט... נישקשה,
ווען זייערע זיהן וועלען דארפען געהן אין מלחמה וועלען זיי זיך
ניט אזוי שטאַרק פרעהען מיט'ן האַרמאט...

דער פאסאזשיר.

(דערצעהלט פון א גאליציאנער פליכטלינג).

...ווי אזוי בין איך אנטלאָפֿען, פרענט איהר מיד, אידען?
א קשיא איז דאָס א גרויסע, אָבער אז מען האָט אמונה וועט
דער אויבערשטער שטענדיג קומען צו הילף...
אנטלאָפֿען בין איך טאָקע אין דער לעצטער מינוט. אָנ-
פּאַנגס האָב איך ניט געוואָלט לויפֿען... עפעס האָב איך גע-
האַלטען עס פאר א זינד: לאָזען די אָרעמע אידען, וואָס קע-
נען ניט לויפֿען און אליין ראַטעווען זיך, איז ניט שעהן פאר
גאָט... אין א צרה דארף מען זיין אלע אין איינעם... אין אַן
אונגליק דארף מען די ברידער ניט פּערלאָזען. און אז גאָט וויל
וועט ער אויסהיטען פון ערנסטען שונא, אפילו פון די קאָזא-
קען... נאטירליך, די טעכטער און דאָס ווייב האָב איך גלייך,
ווי גאָר מען האָט געהערט, אז דער רוס „נעהמט“, אוועקגע-
שיקט קיין וויען. „אין סומכין על הנס!“... אָבער מיין אייגענער
נפש איז ניט אזוי וואַזשנע... אז עס איז בעשערט צו לעבען
וועט מען לעבען בלייבען אפילו ביים רוס..
אָבער אז דער רוס איז אריין אין שטעדטעל איז טאָקע
געוואָרען שטארק שלעכט. ווי דער שטייגער איז — א בעל
נצחון! — דאָס קומט איהם און יענעס קומט איהם, און ווע-
נען „ניטאָ“ איז גאָר קיין רעד ניט. מילא, דו ווילסט א זיינע-

ריל — נא! איך קען מיך אין מלחמה־צייט בעגעהן אָהן א זייגעריק, אָבער וואו זאָל איך דיר געהמען מיידלעך! ... האָב איך זיך אזוי געמוטשעט מיט זיי אַ וואָך צייט, אָנגענומען אלע נגישות פאר ליעב און געדאנקט גאָט פאר'ן שטיקעל לעבען, וואָס זיי געהמען ניט אוועק.

שפעטער איז אָבער געוואָרען ערגער. א סך אידען פון די איבערגעבליבענע האָט מען ארעסטירט, עטליכע געשאָסען, די איבעריגע אין רוסלאַנד אוועקגעשיקט. איך זעה, אז איך בלייב באלד איינער אליין צווישען אזא עס־רע... בין איך מיך מיטש: איך וועל שוין אנטלויפען; ווי באלד אז איך בין כמעט אליין גע־בליבען — איז דאָך שוין טאקע א יושר צו אנטלויפען! איז אָבער די קשיא: ווי אזוי? די וואָך הינטער'ן שטערטעל איז שטרענג „אין יוצא ואין בא!“ . געוואוסט האָב איך אָבער, אז ווען מען זאָל קריגען פון קאָמענדאנט א פאסאָזשיר־שיון, לאָזט די וואָך דורך. היינט ווי אזוי־זשע קומט מען צו צו איהם? און אז מען וועט שוין צוקומען, וועט ער דען געבען?

און פלוצים פאלט מיר איון, איך וועל לויפען גאָר אָהן אַ פאסאָזשיר־שיון. כ'וועל פרובען מזל! געהמען וועל איך גאָר נישט מיט. אפילו דעם טלית און תפילין ניט. איך וועל קומען צווישען אידען, וועל איך שוין קריגען א טלית און תפילין. אַי א שמירה אין וועג, איז גענוג דער טלית־קטן, וואָס איך טראָג. און איך וויל מיך שוין מכין זיין אין וועג, ס'הייסט קושען די מזוזות, פערשליסען דאָס הויז און געהן.

ווי איך געהט אזוי קושען די מזוזות, ניט מיר גאָט ברודן הוא אַ מחשבה אריין אין קאָפּ: אריה ליב, געהט מיט אַ מזוזה...

אי וואָס? זיי וועלען דיר דאָרט רעוודירען און וועלען מיין גען, אז עס איז אזא מין טעלעפאָן, טאָ געהט בלויז דאָס שטיק קעל פארמעט אליין; די שויד אין וואָס די מזוזה ליעגט, געהט נישט! א שטיקעל פארמעט וועלען זיי ניט בעמערקען.

און איך רייס אראָב די מזוזה, געהם זי ארויס פון איהר „שייד“, לײען זי דורך צי זי איז, חלילה, ניט פסול. גאָט צו דאַנקען — אלץ איז כשר. פעהלט קיין אות! דער „שדי“ בלאַנקט! איך גיב א קוש דעם סאַמע „שדי“ און איך דערשפיר, אז איך קריג אזא מין כח, אז איך קען בייקומען דעם שטאַרקס-טען שונא!

און מיט גרויס בטחון אין דעם „שדי“ לָאָז איך מיך אין וועג, אָהן קיין שום שרעק, אָהן קיין שום פחד. איך קום הינטער'ן שטעדטעל און דערזעהר די וואך. ווער איך אויך ניט אראַבגעפאלען! איך טאפ בלוזי אָן אין טאש די מזוזה... זי איז דאָ!

און איך געה מיט פעסטע, זיכערע טריט אנטקעגען דער וואך.

א פאַר סאָלדאַטען, א'פנים עלטסטע, קוקען מיך אָן, וואונד-דערען זיך א'פנים, וואָס איך געה אזוי „האַפערדיג“, אָבער זיי לָאָזען מיך געהן. אז איך קום אָבער צו נאָהענט צו זיי, שטעלט מיך איינער אָב און גיט מיך א פרעג:

— און א פאַסאָזשיר-שיין פון קאַמענדאַנט האָסטו? ...

דאָ האָב איך מיך שוין אביסעל דערשראָקען... איך וויל ניט לײקענען.. אבער די שרעק האָט געדויערט בלוזי א האל-בע רגע... גלייך ווי אימעצער וואָלט מיר מיט נוואלד די האַנד אין טאש אריינגעלעגט, געהם איך ארויס די מזוזה און דערלאָנג דעם סאָלדאַט... און בלייב שטעהן ווי ניט מיך מיינט מען.

— פון וועמען איז דאָס? — פרעגט ער מיך און בע-טראכט דעם פארמעט. לעזען א'פנים קען ער ניט אפילו זיין אייגענעם לשון, ווי דער שטייגער איז פון א רוס.

איך טראכט ניט קיין סך און ענטפער:

— פון אמת'ן קאַמענדאַנט... סאַמאַהאָ קאַמענדאַנטאָ! ... ער גיט איבער דעם צווייטען סאָלדאַט, ווי ער וואָלט זיך אָן עצה געהאַלטען. יענער געהמט דעם פארמעט, קוקט דערין

אריין מיט ישוב הדעת און רופט זיך אן צום ערשטען:
 — זעהסט דאך, אז עס איז א וואזשנער דאָקומענט, אויף
 פארמעט... לאַז איהם דורך...
 און דער ערשטער גיט מיר א קלאַפּ אין פלייטשע נאָר
 פריינדליך און רופט זיך אן:
 — סטופּאי איז באַגאַם. לשונו ממש: געה מיט גאָט...
 און גיט מיר צוריק אַב מיט דעספּעקט דעם „פּאַסאַזשיר־
 שייַן“.

אַכגעהענדיג עטליכע איילען פון דער וואַך האָב איך די
 מזוזה א קוש געטהאָן, אריינגעלעגט טיעף אין בוזעם־קעשענע,
 געהויבען די אויגען צום הימעל און געדאַנקט דעם אמת'ן
 „קאַמענדאַנט“ פאר זיין אייביגען „פּאַסאַזשיר־שייַן“...
 ווי איהר זעהט מיך א אירען!...

דער משפּט.

(מאָנאָלאָג פֿון אַ יונגאַן-מאַן)

..איהר ווילט טאקע וויסען די מעשה פון אנהויב ביז'ן סוף? גאַנץ פיין — איך וועל אייך דערצעהלען. מיר אַרט טאקע נישט, אז איהר וועט עס בעשרייבען. זאָל טאקע די וועלט וויסען! איך שעם מיך נישט! זאָלען זיי זיך שעמען! זיי, וואָס האָבען מיך גע'משפּט!

אז איך נאָך געווען אין דערהיים אין מיין שטעדטעל, האָב איך פאר א משפּט מורא געהאט, ווי פאר פייער! ומשפּטים בל ידעום, הללויה — פלעג איך זאָגען מיט דער גרעסטער כונה! און גאָט צו דאנקען — איך האָב קיינמאָל אויף זיך קיין משפּט נישט געהאט. ניין! איך וויל קיין ליגען נישט זאָגען. איינמאָל, בשעת עס איז געווען די האַלערא, נישט דאָ געדאכט, און מען האָט גענומען אכטונג געבען אויף „טשיסטאָטא“, און דער אר-ריאדניק האָט געמאכט א פראַטאָקאָל פאר אביסעל מיסט, וואָס איך האָב אויסגעשאַטען ביי דער טהיר, האָב איך געזאָלט האָר בען א משפּט. נאָר איך האָב מיך געלאָזט קאָסטען א האַלב קער בעל, און דער משפּט איז „צוריען געוואָרען“..

האָב איך דאָך געמיינט, אז אין אמעריקא בין איך אודאי פריי פון משפּטים! דאָס לאַנד איז א פרייע, קיין בלבוילים מאכט מען דאָ נישט, אויף ריינקייט גיעט מען אין אונזערע סטריי

מען נישט אזוי שטארק אכטונג, קיין נאלאָגען צאָהלען דאָרף
 מען דאָ נישט, קיין פּאָספּאָרטען אויף נישט — א פּרייע וועלט,
 טהו וואָס דו ווילסט. ווייזט זיך אַרויס, אז דוקא דאָ, אין דעם
 פּרייען לאַנד. האָב איך געהאט אַ משפּט, וואָס מען זאָל בעהיט
 ווערען. ממון און דמים האָט עס מיך געקאָסט!
 און מיינט איהר, ווער האָט מיך געמשפּט? גויים? יענר
 קיס? אַמעריקאנער? הלילה וחס!
 אידען האָבען מיך גע'משפּט, מיינע ברידער!
 אַט הערט אַ מעשה!

אין דערהיים, אין מיין שמעדרטעל, בין איך געווען אַן
 אַרעמער שניידער, גענעהט, וואָס עס האָט זיך געמאכט: אַ וויי-
 בערשע קליידעל, איז רעכט אַ ווייבערשע קליידעל; אַ פּויר-
 ערשע קאפּמאַן, איז אויף גוט. קיין ספּעציאליסט בין איך נישט
 געווען. אָבער דאָ געהט עס נישט. דאָ האָט יעדער זיין פּאָד.
 אזוי ווי אַ האַנד האָב איך אַ ניכע, איז פּאָר מיר בעסער גע-
 ווען צו אַרבייטען ביי „קלאָוק“, עס הייסט ביי ווייבערשע
 מאַנטלען, און בין פּון דער ערשטער מינוט, וואָס איך בין דאָ
 אין אַמעריקא, א „קלאָוק־מייקער“.

מילא, איידער עס איז געווען דער גרויסער סטרייק, איז
 דאָך נישט שייך צו זאָגען — איז געווען אמת'ע פּרייהייט,
 טאַקי וואָס פּרייהייט הייסט: ווילסט אַרבייטען פּון שטיק, אַר-
 בייט פּון שטיק, ווילסט אַרבייטען פּער וואָך, אַרבייט פּער
 וואָך, ווילסט אַרבייטען ביז דריי פּאַרטאַג, אַרבייט געזונדער-
 הייט! קיינער האָט דיר נישט געזאָגט קיין דעה! און עס זיי-
 גען געווען צייטען, ווען איך האָב פּיין פּערדיענט, קרוב צו
 פּיערציג דאָלאַר. איהר זענט אַ מבין? ... אמת, איך האָב שווער
 געאַרבייט, געווען געכט, וואָס איך האָב געשלאָפּען נאָר צוויי-
 דריי שעה און דוקא אין שאַפּ: צוגעשפּאַרט זיך אויף אַ
 פּאַס ווייבערשע מאַנטלען אין די קליידער, אין אַ פּאַר שעה
 אַרום אויפגעשטאַנען, און צוריק צו דער אַרבייט. נו, וואָס

איז? וועמען געהט עס אָן. אז כח, גאָט צו דאנקען, איז דאָ, און אויף שלאָפען איז גענוג שבת (זונטאָג ארבייט איך נישט ער היום!). קיין תהלים אין שוהל געהן זאָגען דאָרף מען נישט... עס הייסט, מען וואָלט אפשר יאָ געדארפט, נאָר מען געהט נישט!...

האָט מען זיך ארומגעזעהן, אז עפעס איז די זאך נישט גלאַט: איינער פערדיענט פיערציג דאָלאַר אַ וואָך און צוואַנציג געהן אום ליידגיג...

איהר הערט א מעשה! אלע מאָל איז דאָך אזוי: ווער עס איז א בריה, האָט א ניכע האַנד און פוילט זיך ניט, דער פערר־דיענט! אי די, וואָס געהען אום לעריג? איז טאקע א רחמנות! איז וואָס זשע קען איך העלפען? איך פרעג אייך! און אויף מיר איז דען נישט קיין רחמנות? — גלויבט מיר, אז פיערציג דאָלאַר א וואָך איז פאר מיר געווען ניט קיין סך. איהר דארפט וויסען, אז איך האָב אראָכגעבראכט אהער דאָס ווייב מיט די פיער קינדער און דאָ זיינען געבאָרען געוואָרען נאָך דריי, זאָלען געזונד זיין... און טאָמער ליענט אין די בענק א פאָר דאָלאַר, מוז מען דאָך זעהן פערזאָרגען אויף שפעטער. מילא, איז אויסגערופען געוואָרען א סטרייק...

רעכען איך מיר אויס, אז א סטרייק איז טאקע א גאנץ וויכטיגע זאך. ארבייטער דארפען טאקע זייער לאַגע פערבע־סערען. עס איז נישט קיין עולה... אבער איך בין דאָך א טאמע פון קינדער און ביי מיין באָס "ארבייט איך שוין עטליכע יאָהר און קיין טענות צו איהם האָב איך באמת נישט, ער האָט מיר בעהאנדעלט אויפ'ן שעהנסטען אופן. ער איז טאקע מיין גער א לאַנדסמאן... זאָלען זיי טאקע סטרייקען און איך וועל מיר שטיילינקערהייד, פאוואָלי ארבייטען..

ווייזט זיך ארויס, אז דאָ אין לאַנד איז דאָס איינס פון די גרעסטע פערברעכענס. עס הייסט, נישט ביי דער מלוכה, די

מלוכה האלט דוקא פון אזעלכע, נאָר ביי די ארביימער הייסט עס א „סקעב“... און א „סקעב“ איז אזוי ווי אין חרם... מילא, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען א סך: איך האָב אויך געוואָרפען מיין ארבייט. עס איז מיר אפילו געווען שווער מעין פנים זיין דעם באָס“. ער האָט אויף מיר א קוק געטהאָן, זאָג איך אייך, האָט מיר געשטאַכען אין האַרצען: דו ארבייטסט ביי מענשען פינף יאָהר, און ער צאָהלט דיר אלע וואָך „קעש“. מזמן און האָסטו צו איהם גאָרנישט. מיט אמאָל, געה און ווער ברוגז און זאָג: ניין! איך ארבייט נישט.

נאָר פערפאלען. אז די יוניאָן הייסט, מוז מען פאַלגען! עס איז, זאָג איך אייך, א מלוכה, מיט בעאמטע, דעלע-נאַטען, „אָרגאַניזערס“, סעקרעטערס, האָטש נעהם און טהו זיי אָן שליפעס מיט מעשענע קעפּ!

צוועלף וואָכען האָט געדויערט דער סטרייק! א גליק, וואָס איך האָב אָבגעשפּאַרט עטליכע דאָלאַר. אמת, מען האָט אפילו געצאָהלט די ערשטע וואָכען צו ביסלעך געלד. אבער וואָס האָט עס געקלעקט! נאָכדעם האָט מען שוין צאָהלען אויך אויפגע-הערט. עס האָט זיך אויסגענומען! א קלייניגקייט! עס האָבען געסטרייקט איבער 50 טויזענד „קלאָוק-מייקער“, קען מען זיך דען אָננעהמען?

אָט אזוי האָב איך צוריען צוועלף וואָכען. מיינט איהר, אז די 12 וואָכען האָב איך גערוהט? חס וחלילה! אלע אָווענד האָב איך געמוזט געהן אויף די מיטינגס, וואו די רעדנער האָב בען געהאלטען לאַנגע רעדעס וועגען דער מאַכט פון די ארבייט-טער און ווי אזוי די „באָסעס“ האָבען ביז אהער געזויגט אונזער בלוט, און ווי אזוי ווייטער געהן קאָן עס נישט. איין רעדנער אראָב, דער אנדערער ארויף, און אלץ די זעלביגע ווערטער, כדי די ארבייטער זאָלען דאָס פערשטעהן.

איך וויל נישט לייקענען: אין די דריי חדשים צייט בין איך אביסעל אויסגעבילדעט געוואָרען, איך בין דערנאָנגען א סך

ענגלישע ווערטער, ווייל די רעדנער זיינען שוין אלע לאנג אין לאנד און מישען צו א סך ענגליש, אבער פערשטעהן קען מען. צייטענווייז פלעגען זיי מיד אליין דורכנעהמען. עס הייסט, איד האב געפיהלט, אז עס איז טאקע נישט קיין יושר, אז דער „באָס“ זאל אזוי פיעל פערדיענען און דער ארבייטער אזוי ווער ניג. און איד בין שוין אינגאנצען אריבער, אפילו אין הארצען, אויף זייער זייט. נאָך אלע זאכען, האָב איד געפיהלט, אז פאַרט זיינען טאקע די אלע רעדנער און בעאמטע אונזערע פריינד, אונזערע פערזאָרגער.

איינס נאָר האָב איד ביי זיך נישט געקאָנט פועל'ן: איד זאל ווערען א שונא מיין „באָס“. איד האָב בטבע דרך ארץ פאר רייכע מענשען (מיין „באָס“ איז א נרויסער גביר!) איד האָב נאָר נישט געקאָנט פאַרשטעלען זיך, ווי אזוי כאַן איד ווערען אזא יחסן, אין דער צייט, וואָס איד בין א פראַסטער ארבייטער, און ער איז א מאנופעקטשורער, א מענש, וואָס פיהרט ביזנעס אויף שווערע טויזענדער...

און דאָ איז אויסגענומען א תנאי, אז די ארבייטער טאָרען מיט די „באָסעס“ קיין שום בעזונדערע געשפרעכען נישט האָבען. אָבערארבייט די ניין שעה — געהט אהיים!

אז דער סטרייק האָט זיך געענדיגט, איז אויף די „באָסעס“ געווען אן אמת'ער רחמנות. וואָס מיינט איהר — זיי האָבען ערגערע געשעפטען געמאכט? ! ניין, נישט דאָס. זיי זיינען געוואָרען פשוט אויס „באָסעס“. קיין ארבייטער אָבזאָגען טאָרען זיי נישט, א נייעם געהמען טאָרען זיי נישט. אלץ מוזען זיי פּרעגען ביי דער יוניאָן. איהר פערשטעהט אן עסק! היינט וואָס טויג שוין זיי דאָס געלד מיט די עשירות, אז זייער וואָרט איז קיין וואָרט נישט! ווארום, וואָס איז, צווישען אונז גערעדט, דער גאנצער חשק צו רייכקייט? כרי מען זאל מורא האָבען, מען זאל וויסען, אז מיר זיינען מיר, אז אונזער וואָרט ניגלט, אונזער דעה ווערט אָנגענומען. אבער ווי באלד אז ביי

א „באָס“ ארבייטען הונדערטער ארבייטער, און ער האָט אויף זיי קיין שום דעה נישט, איז דאָך נישט ניהא דאָס עשירות... איז טאקי אויף די „באָסעס“ געווען א רחמנות. נאָר וואָס נעהען מיר אָן די „באָסעס“. מיר איז נאָר א שאַד מיין „באָס“... ערשטענס, א לאַנדסמאן, און, צווייטענס, איז ער א איד, וואָס האָט ליעב כבוד. קיין שלעכטער מענש איז ער ניט, דוקא אַ גוטער מענש. היינט פאר וואָס זאָל מען איהם טאקע נישט אָבעבען כבוד, לכל הפחות, דאָס, וואָס איהם קומט. און אַט דאָ הויבען זיך אָן מיינע צרות. מיר האָט נישט געאַרט, וואָס איד קאָן איצט נישט ארבייטען אזוי פיעל, ווי איי דער דער סטרייק. איהר ווילט, איד זאָל ארבייטען ניין שעה, זאָל זיין ניין. זאָלען אַלע ארבייטער האָבען ארבייט — עס איז אפשר ניט קיין עולה! אָבער וואָס ארט אייך, אז איד בין מיט'ן „באָס“ פריינדליך, אַז איד קום צוגעהן פריהער פאר אלעמען און שמועס זיך דורך אַ ביסעל מיט איהם, אז איד בלייב אַמאָל אַ האַלבע שעה, צי אַ שעה און הער אויס זיינע טענות... אַמאָל גיעב איד איהם טאקע גערעכט. ער הויבט אָן קלאַנגען זיך אויף דער יוניאָן, צוגעהט מיר דאָס הארץ און איד גיעב איהם טאקע גערעכט. מען נעהמט אַ קיסר און מען נעהמט ביי איהם אראָב די קרוין, און מען נעהמט ביי איהם צו די מלוכה, מיט דעם חייל, און מען זאָגט איהם אזוי: דיין גאָלד און דייןע אוצרות ריהרען מיר נישט אָן, מיר גיבען דיר אַלץ צוועק, נאָר איז דער מלוכה מיש זיך ניט — נישט דיין עסק! און פונקט ווי מיט דעם פערסישען שאַד און מיט דעם טערר קישען סולטאַן און מיט דעם פאַרטוגאַלישען קעניג, ווי די פּוּר פערס שרייבען.

אַמאָל טרייסט איד איהם, אז נאָט וועט נאָך העלפען. אַמאָל זאָג איד איהם אזוי אַ גוט וואָרט און אַמאָל, אז עס איז דאָ זעהר אַ נויטיגע ארבייט, בלייב איד, ווען אַלע צוגעהען זיך שוין, פערר שלאָסען אין אַ חדר'ל און פערענדיג עס...

איך קאן איהם באמת נישט אבזאגען.
האָבען דאָס די ארבייטער בעמערקט.
— וואָס האָט איהר, מיסטער, פאר א געשעפטען מיט'ן
„באָס“? — פרעגט מיך א יונגער שענקעל, וואָס אין די גוטע
יאָהרען וואַלט איך אפילו מיט איהם נישט גערעדט.
ענטפער איך איהם מיט שטאַלץ אויף צו להכעיס:
— מיט וועמען זאָל איך האָבען געשעפטען — מיט דיר?
הער איך, ווי אין שאַפ, ארום מיין טיש, ווערט א גע-
רויש.

דער פאַרמאן איז אפילו אויך אויף מיין זייט, ווייל די
פאַרלייט זיינען מיט'ן סטרייק אויך נישט צופרידען געווען, ביי
זיי האָט מען אויך די דעה אָבגענומען — אָבער העלפען קאָן
ער איצט נישט. ער ווינקט מיר נאָר מיט די אויגען, ווי ער
וואַלט מיר צוגעגעבען מוטח.
נאָך די ארבייט טהוען זיך די ארבייטער אָן אויף אוועק-
צוגעהן.

אָבער זיי געהען דאָך נ י ש ט.
איך האָב ליעב געהן שפעטער פון אלעמען..
— נו, מיסטער, פאר וואָס געהט איהר נישט? — ווענדען
זיך צו מיר עטליכע פון די יונגע.
— איך האָב צייט. — ענטפער איך און עם ברענט מיר
א פייער.

מילא, אויסגעפיהרט האָב איך... געבליבען אליין.
האָב איך מיר ערשט צורעדט מיט'ן בעל הבית און אויס-
געלאָזט כל חמתי צו זיי...
אויף מאָרגען בעקום איך פון דער יוניאָן א מיין פּאַוועסט-
קע.

איך לעז דורך די פּאַוועסטקע און טראכט מיר:
עס זיינען דאָך נישט קיין נויים. עס זיינען דאָך אידען.
עון געה נישט.

קומען אויף איבערמאָרנען אין שאַפּ צוויי דעלעגאַטען און
מען געהט מיך אראָב פון דער ארבייט.

דער „באַס“ טענה'ט:

— וואָס האָט איהר צום זאָזיגען ארבייטער?...

זאָגען זיי:

— ביים „טרייעל“ וועט עס שוין קלאָר ווערען...

מילא, איך וועל איך לאַנג נישט ברייען: עס איז געווען אַ
דיעלעך, ווי אין רוסלאַנד, מיט אַ פאַרויצענדען, מיט געשוואַ-
רענע, מיט אַ פראַקוראַר.

נאָר קיין פערטיידיגער האָב איך ניט געהאַט...

און מען האָט מיך פערמשפּט:

75 דאָלאַר שטראַף און איבערפיהרען מיך אין אַן אנדער

שאַפּ...

דאָס הייסט פשוט: נא פאַסעלעניע...

אַרט מיך נישט אזוי דאָס געלד, ווי דאָס איבערפיהרען

אין דעם אַנדער שאַפּ.

אַמת, דער שאַפּ, וואו איך אַרבייט איצט, איז אַ סך
אַ גרעסערער, ליכטיגער, מעהר לופט, אויפ'ן ערשטען פלאַך,
ביי אַ פענסטער... טאָמער, חלילה, אַ שרפה — קענסטו גלייך
שפּרינגען... אבער מיר איז דאָ די אַרבייט נישט ניחא. ערש-
טענס, קוקען אויף מיר די אַרבייטער, ווי אויף דעם גרעסטען
פערברעכער און מען היט מיך. עס הייסט: איך בין „פאַר
נאַדזאַר“... איך זאָל חלילה נישט רעדען מיט'ן „באַס“...

זיי ווייסען נישט די זכרה, אַז דער נייער „באַס“ געהט מיך
אַז ווי דער פאַר-אַי-אַהריגער שנעע, און, צווייטענס, איז ער אַ
דייטשער יהודי, און ער אליין וועט מיט מיר נישט רעדען...

נאָר זיי האָבען איין אַרבייט: זיי היטען מיך...

מיינט איהר, היטען זיי מיך איין! איינמאָל אין וואָך

האַפּ איך מיר ארויף צו מיינ געוועזענעם „באַס“...

איך רעד פאר איהם אויס דאס הארץ. ער טרױסט מיך און
איך טרױסט איהם. מיר האַפען נאָך, אז די יוניאָן וועט מיך
פריהער צי שפעטער בענגעדיגען...

